

HESTERACER OG HESTEAVL

AF

A. P. JACOBSEN
KONSULENT, HILLERØD

FORFATTERENS FORLAG

KØBENHAVN
TRIERS BOGTRYKKERI (G. L. LIND & NUMA FRÆNKEL)
1912

FORORD TIL FØRSTE UDGAVE

Foreliggende fremkommer som et Forsøg paa at skaffe Eleverne ved vore Landbrugsskoler en Bog, der kan være til Nytte ved Undervisningen i Hesteavl (Race- og Avlslære).

Den er væsentlig udarbejdet paa Grundlag af Prof. Sands Forelæsninger („det lille Kursus") ved Landbohøjskolen i København. Der er dog brugt en noget anden Ordning af Stoffet, og dette er som Helhed meget formindsket i Omfang. Indskrænkningen er især betydelig for de udenlandske Hesteracers Vedkommende — enkelte er helt udeladte.

Ved Udarbejdelsen er ogsaa gjort Brug af Stambøger saavel over svære som lette Heste, samt af Beretninger af Statskonsulent J. Jensen, København.

For den elskværdige Interesse, de nævnte to Herrer har vist dette mit Arbejde, som for al den Imødekommen, jeg under Forarbejderne har modtaget fra forskellige Sider, bringer jeg herved min bedste Tak.

September 1908.

FORF.

INDHOLDSFORTEGNELSE

BILLEDER

Hesteslægten.

Til Hesteslægten hører 3 Arter, nemlig: *Zebraen*, *Æslet* og *den egentlige Hest*.

Zebra.

Zebraerne ogsaa kaldet Tigerhestene, hører hjemme i Afrika, navnlig syd for Ækvator, hvor de forhen var meget almindelige. Det er smaa, 1,25—1,60 m. høje, frygtsomme og hurtige Dyr, der især kendes fra Hesten ved at have mer el. mindre stribet Lød, større Hoved, længere Øren, opstaaende Man, lavere Manke, længere Ryg, mere trinde Ben og runde, højdragtede Hove. De mangler Pandelok, har Kohale, som er meget lavt ansat, og har kun Hornvorter paa Bagbenene.

Negerne har aldrig formaaet at tæmme og tage Zebraen i Tjeneste, men de har gjort Jagt paa den for Kødets og Skindets Skyld. Da Europæerne trængte frem i Sydafrika, blev Jagten skæbnesvanger for Zebraerne; Ildvaabnene gjorde lyst i Flokkene. *Qvaggaen* er allerede helt udryddet, og den *egentlige Zebra* el. *Bjergzebraen* er indskrænket meget betydeligt i Tal og Udbredelse. Kun *Burchells Zebra* el. *Dauhesten* er endnu nogenlunde almindelig, og i den nyeste Tid er det lykkedes at tæmme den, benytte den som Husdyr, og maaske faar det ret stor Betydning. Thi i visse af de tropiske Egne i Afrika er det overmaade vanskeligt at holde Heste, fordi de angribes af en i Reglen dødeligt forløbende Infektions Sygdom, som paaføres dem ved Tstetsefluens Stik, men den Sygdom har Zebraen i de paagældende Egne gennem mange Slægtled erhvervet sig Uimodtagelighed for.

Zebraen kan avle sammen med baade Hest og Æsel, men Afkommet er ufrugtbart. I tysk Østafrika er oprettet et Zebrastutteri og i brittisk Østafrika gøres tillige Forsøg med Zebrabastarder („Zebroider“).

Æsel.

Der forekommer vilde Æsler baade i Asien og Afrika. De ligner meget Zebraer, dog har de længere Øren, mere ovale Hove, og Lødet er aldrig egentlig stribet. De har længere Drægtighed, nemlig ca. 12 Mdr., længere Levetid (30—40 Aar), og en anden Stemme end Hesten.

Talrige Eksemplarer af *det afrikanske Vildæsel* lever flokkevis paa Stepperne mellem Nilen og det røde Hav. De er grove af Hoved, men forøvrigt fintbyggede, sky og hurtige Dyr, som tager Flugten ved den mindste usædvanlige Lyd. Farven er musegraa med en Stribe (Aal) henad Ryggen og en lignende ned over Skulderen; de bærer Korset paa Ryggen.

Tamæslet holdes almindeligt som Husdyr i de sydeuropæiske Lande. Det stammer sikkert fra det afrikanske Vildæsel og har været anvendt som Husdyr meget længere end Hesten. Haardføre og nøjsomme, sikre paa Foden og meget udholdende er disse Æsler, og de egner sig derfor godt som Ride- og Lastdyr i bjergrige Egne, hvor Vejene ofte er stejle og ubanede. De skyldes for at være stridige og stædige, men efter den Behandling, de er Genstand for af Æseldriverne, kan der heller ikke ventes megen Velvilje.

I de nordeuropæiske Lande spiller Æslet en meget ubetydelig Rolle. Klimaet er der for barskt, Æslet har ikke kunnet tilpasse sig derefter og bliver ofte kun en Vantrivning sammenlignet med sine sydlandske Slægtninge. Paa enkelte Gaarde holdes et Æsel til at bære eller trække Mælken hjem fra Marken eller til Børns Fornøjelse, men ofte er Æslet Fattigmands Tjener, og det skal naturligvis ikke bidrage til at gøre dets Ydre mere fordelagtigt.

Bastarder fremkomne ved Krydsning mellem Æselhoppe og Hestehingst kaldes *Mulæsler*, hvorimod Afkom efter Æselhingst og Hestehoppe benævnes *Muldyr*.

Nogen absolut karakteristisk Forskel paa Mulæsel og Muldyr findes der næppe, men gennemgaaende er *Mulæslerne* mindre af Størrelse og arver mere end ønskeligt af Æselets stridige Sind.

Avl af Mulæsler er derfor lidet udbredt — mest almindelig paa Sicilien, Korsika og i Grækenland.

Muldyret nærmer sig ofte Moderen (Hestehoppen) i Størrelse og faar i Reglen ogsaa dens villige Sind, medens det alligevel er sikkerfodet, udholdent, nøjsomt og haardført, som Æslet. Næppe nogen af de Dyr, der træller for Menneskene, er mer villige, mer utrættelige Slidere end Muldyrene. Deres fortrinlige Egenskaber har skaffet dem stor Udbredelse især i Sydeuropa, Frankrig og Amerika. Paa uvejsomme Egne, til Transport over Bjergene, som Forspand for Deligencer og Postvogne paa Civilisationens Overdrev er de Hesten meget overlegne, og de beregnende Amerikanere har indset, det kan lade sig gøre at give flere Dollars for et Muldyr end for en Hest af tilsvarende Størrelse og Kvalitet.

Muldyravlen har været drevet, saa langt Historien rækker tilbage. I Bibelen fortælles jo, at Absalon red paa en Mule, der løb bort under ham, medens han blev hængende ved sit Haar i Terebinthens Grene, og i spanske og franske Sagn omtales Muler. Endnu udføres der fra Frankrig aarlig Muldyr for omkring 8 Mill. Franc, og der drives Muldyravl i alle de sydeuropæiske Lande. Mest bekendt er Avlen i *Poitou*, hvorfra der faas særlig svære og kraftige Muler. Hoppematerialet leveres der af en middelstor — ca. 1,67 m. — dyb, bred, kraftig, førbenet Trækhesterace, medens Hingstene faas fra en paa den Egn tiltrukken Æselrace. Denne udmærker sig især ved Størrelse og føre Ben. Højden er 1,50—1,60 m., og i Maalet omkring Knæ og Pibe hamler de op med svære Trækheste; endvidere kendetegnes de ved lang Krop, kolossal Behaaring, stort Hoved og lange Øren — Egenskaber, som der er lagt Vægt paa ved Udvalget af Avlsdyr, skønt det formaalstjenlige for disse 4 sidstnævntes vedkommende er vanskeligt at forstaa. En Æselhingst er ret kostbar, og der er stor Glæde hos Ejeren, naar en saadan fødes. Føllet er Genstand for saa megen Opmærksomhed, at der skal Æselnatur til for at holde Livet. Det faar ofte Melklister i Stedet for Moderens Mælk, det maa opholde sig i en lille Boks, hvor der ingen Solstraale falder paa det, og i hele sit Liv kommer det yderst sjældent i frisk Luft. Aldrig bliver det striglet el. børstet, thi jo længere, tættere og mere snavset Pels, det har, des „ædlere“ Udseende. Trods denne mislige Behandling — trods den fuldstændige Mangel paa Øvelse (Brug), avler de dog sunde og kraftige Muldyr, samt holder selve Æselracen vedlige.

Æselhingstene faar ikke Lov at bedække Æselhopperne før sidst paa Sæsonen, for ellers vil de slet ikke indlade sig paa den naturstridige Parring med Hestehopperne. Det sker endda kun efter lang Betænkning og under Opmuntring af Hingstepasserens monotone Sange eller ved en gammel Violins skrigende Toner. Noget lignende bruges ogsaa i Sydeuropa.

Muldyrene er ufrugtbare. Dermed ingenlunde sagt, de ikke har Kønsorganer og Kønsdrift. Det sidste har de netop ofte i høj Grad, og Muldyrhingstene er undertiden meget uregerlige, hvorfor de ogsaa almindeligvis „bistourneres“, skønt man ellers i Frankrig er vant til, at bruge Hingste. Det *kan* ske, at Muldyrhopper bliver drægtige og føder, men det er overordentlig sjældent og bliver da af den lidet oplyste og meget overtroiske Befolkning optaget som et skæbnesvangert Ulykkesvarsel.

Hest.

Mangfoldige Fund af Knogler vidner om, at Hesten engang har været almindelig vildtlevende baade i Asien, Europa og Amerika. Stenalderens Folk har gjort Jagt paa Flokkene, har spist deres Kød og klædt sig i Huderne.

Endnu saa sent som i Slutningen af forrige Aarhundrede levede der i Rusland en Slags Vildhest, den saakaldte „*Tarpan*“. Det sidste Eksemplar døde i den zoologiske Have i Moskov 1884, uden at det var afgjort, om det var en virkelig Vildhest, og i saa Fald antagelig den sidste Rest af den gl. europæiske Stamme, eller det blot var en forvildet Hest. Tarpanen var musegraa af Farve og havde hængende Man.

Paa Sydamerikas Pampas lever Heste i vild Tilstand, de saakaldte „*Mustanger*“, men det er absolut forvildede, herreløse Heste, thi der fandtes ingen Heste i Amerika, da Europæerne kom dertil. Dette er forøvrigt saa meget mærkeligere, som talrige Knoglefund tydeligt beviser, at der tidligere har levet Heste, ja, mange Hesteformer i Nordamerika. Det er netop derfra, at de fyldigste Oplysninger om Hestens Stamtræ er hentet.

I Slutningen af 1870erne traf en russisk Rejsende, Oberst Przewalsky, en hidtil ukendt vildtlevende Hest i Centralasien, og den fik Navnet *Przewalsky-Hesten.* Først troede man det var en Bastard, dels fordi den i flere Maader havde Egenskaber fælles

med baade Heste og Æsler, og dels fordi den syntes at være meget sjælden. I den nyeste Tid er det imidlertid godtgjort, at Przewalsky-Hesten er fuldt forplantningsdygtig, og at det altsaa ikke er en Bastard, men en selvstændig Hesteform, og trods visse Afvigelser henregnes den til de egentlige Heste.

Det lykkedes en Ekspedition, som var udsendt af den hamborgske Dyrehandler, Hagenbeck, at indfange 52 Føl og at hjemføre 31 af disse til Europa 1902. De blev for Størstedelen købt

Fig. 1. Przewalsky-Heste i en engelsk Park.

til zoologiske Haver, og de har vist sig baade at kunne avle indbyrdes og med Heste, Æsler og Zebraer.

De Przewalsky-Heste, som findes i de zoologiske Haver i London og Berlin, er ca. 1,30 m. høje, ret fyldige af Krop baade i Dybde og Bredde og med ret føre Lemmer. De er overordentlig grove af Præg, Hovedet er stort, navnlig er Underansigtet meget udviklet, Halsen overmaade svær, daarlig baaret og saa lavt ansat, at der næsten ingen Bringe er at se. Næsen er en Kende krum, Panden dog ikke videre hvælvet, Ørene korte, tykke, stærkt

behaarede, ingen Pandelok, opretstaaende Man, stejl Skulder, lidt lang Ryg, spidst hængende Kryds med lavt ansat Hale. Denne har ca. 12 cm. lange Haar paa de øverste to Tredjedele og lange Halehaar paa den nederste Tredjedel. De har Hornvorter paa alle fire Ben, og Hovene er forholdsvis store. Løden er lys gulbrun med Aal og sorte eller i hvert Fald mørkere Ben.

Der kan ikke være Tvivl om, at Tamhesten stammer fra Vildhesten, men fra hvilken el. hvilke Arter, den stammer, lader sig ikke bestemt afgøre. Przewalskyhesten er sandsynligvis ikke Ophavet. Af Skeletfundene i Asien og Europa fremgaar, at der har levet baade en mere finknoglet Hest med lille Hoved og bred Pande og en mere grovknoglet og plump med stort Hoved og smal Pande. Fra disse to Former skulde saa alle Nutidens Tamheste stamme, nogle temmelig rent fra en af dem, de fleste fra dem begge. Der er dog Sandsynlighed for, at en tredje Stamform har ydet Bidrag til visse af Ponnyformerne.

Historien fortæller os ikke, hvor eller hvornaaar Menneskene har lært at anvende Hesten. Den er ikke blandt de først erobrede Husdyr, baade Hunden og Drøvtyggerne gaar foran, men det er dog temmelig sikkert, at Heste er benyttet i Europa ca. 1500 og i Babylonien og Assyrien ca. 2500 f. Kr. Sandsynligvis er det i Asien, der, hvor Civilisationens Vugge har staaet, at et Kulturfolk har gjort sig til Herre over denne firbenede Skabning. Afbildninger viser, at de har sat Hesten i Oksens Sted — under Aaget — altsaa brugt den som Trækdyr. Den Kunst at ride har aabenbart været vanskeligere at finde paa, end vi nu kan tænke os. Overalt, hvor det har kunnet efterspores, viser det sig, at Hesten fra først af er spændt for den tohjulede Karre, det gælder fra Britternes Øer til Hinduernes hellige Flod. Snarere er det et af Asiens Barbarfolk, der først har kastet sig paa Hesteryggen og derved for en Tid gjort sine Hjorder uovervindelige. Som Græshoppesværme kom de fra Vest — Masageter og Hunner m. fl. — hele Familien til Hest, og alt deres jordiske Gods førte de med. Fremad drog de efter bedre Græsgange, uden den fjerneste Respekt for Lands- el. Ejendomsskel, men parate til Forsvar og Angreb — til at vinde den Ret, som Magten giver. Et sælsomt Indtryk har de gjort paa Europas Folk. Grækerne opfattede dem som overnaturlige Væsener, Hest og Rytter forenede i et Individ; det fortæller Mythen om Kentaurerne — Hestekrop med Menneskehoved. Interessant er

det, at da Spanierne kom til Mexiko, gjorde Rytterne et lignende Indtryk paa de derboende, agerdyrkende og ret højt kultiverede Folk. Efterhaanden som Grækerne og senere Romerne indsaa Betydningen af at have Rytteri til Krigsbrug, lærte de ogsaa selv at ride og gøre Brug af Rytteriets Bevægelighed og voldsomme Angreb i Kampen. Jøderne kom sent i Besiddelse af Hesten, og Araberne endda langt senere.

Tamhesten.

Noget zoologisk System kan Hesteracerne ikke ordnes efter, deres geografiske Hjemstavn slaar heller ikke til. En skarp Inddeling er i Grunden umulig, men for Oversigtens Skyld er et Forsøg i den Retning nødvendigt. Her vil blive benyttet følgende:

- *I. Landracer*
  - A. Lette Heste
    - a. Centralasiatiske
      - Kirgisiske
      - Turkmenske
      - Persiske
    - b. Arabiske
    - c. Berbiske
    - d. Russiske
    - e. Norske
      - Vestlandshesten
      - Østlandshesten
    - f. Svenske
    - g. Finske
    - h. Islandske
  - B. Svære Heste
    - a. Belgiske
    - b. Franske
      - Boulogneser-H.
      - Percheron-H.
    - c. Østrigske
    - d. Engelske og skotske
      - Shire-H.
      - Suffolk-H.
      - Clydesdalere
    - e. Danske — Jyske Hest
- *II. Kunstracer*
  - A. Den gamle spanske Hest
  - B. Det engelske Fuldblod
  - C. Halvblod
    - a. Engelske
      - Jagthesten
      - Yorkshire-H.
      - Hackney-H.
    - b. Tyske
      - Oldenborgske
      - Holstenske
      - Hannoveranske
      - Østprøjsiske
    - c. Franske — Anglonormanniske
    - d. Ungarske
    - e. Russiske Traver
    - f. Amerikanske Traver
    - g. Danske — Frederiksborghesten

I. Landracer

er saadanne, som langt overvejende er fremgaaede af og vedligeholdes ved den stedegne Hestebestand og kun er Genstand for Stedets naturlige Brugs- og Plejeforhold.

A. Lette Heste.

a. Centralasiatiske Heste.

Ofte sammenfattes alle de Hesteracer, der hører hjemme i Asien og Nord-Afrika, under Betegnelsen *orientalske* Heste.

Paa det uhyre Landomraade mellem det kaspiske Hav og Kina, mellem Sydsibirien og Arabien lever de saakaldte *centralasiatiske Heste*. Dette Navn dækker omtrentlig over det samme som tidligere „*Tartarhesten*“. Der er mange forskellige Slags Heste inden for denne Gruppe, men de vigtigste er følgende:

1) **Kirgiserhesten.** Paa de endeløse Græsstepper nord og nordøst for det kaspiske Hav strejfer Kirgiserne om med deres Hjorder, som hovedsagelig bestaar af Heste. Hestene lever i halvvild Tilstand i store Flokke, de saakaldte Tabuner, men inden for disse samler de sig ofte i mindre Familier paa 1 Hingst med sine Hopper og sit yngre Afkom — ialt ca. 50 Stk. Kirgiserne selv er omvandrende Nomader, som ikke tænker paa Dagen i Morgen, de saar ikke, høster ikke og sanker ikke i Lade.

Der er udpræget Fastlandsklima med hede, omtrent tropiske Somre, hvor Støvskyer og Insektsværme plager Hestene, og barske Vintre, hvor tit mange Hundrede Heste, Køer og Faar omkommer af Kulde og Sult, naar det ringe Forraad af Hø er sluppen op, og der indtræffer langvarige Snestorme.

Hestene anvendes mest til Ridning og som Slagtedyr. Kirgiserne er lidenskabelige, men lidt barbariske Ryttere. Hestens Kød spiser de, dens Huder forarbejder de til Sadler og Klæder, og af Hoppemælken tilbereder de en alkoholholdig Drik (Kumys), som er deres højest yndede Nydelsesmiddel. Der sælges, især til Rusland, en Del Heste, som paa Stedet betales med en overordentlig lille Pris.

Under disse Forhold kan der ikke være Tale om videre Pleje af Dyrene eller Udvalg i Avlen. I det højeste slippes der engang

imellem en Hingst af fremmed Stamme ind i Flokken. Men Opholdet i det Fri har hærdet dem mod Sommerens Hede og Vinterens Kulde, det sparsomme, men udmærkede Græs giver dem Kraft og Energi, og en haardhændet Brug har opøvet dem til at yde forbavsende Præstationer. Der kræves op til 150 km. om Dagen, flere Dage i Træk med henimod 150 kg.s Vægt.

Det er Heste paa knap 1,57 m. i Størrelse, med et noget smalt, men ret dybt Bryst og tørre, senestærke Ben. Hovedet er forholdsvis stort, ofte krumnæset, Nakken kort og stiv, udpræget Hjortehals, ret høj Manke med lang, skraa, tætsluttende Skulder, kort, stiv Ryg, muskuløs Lænd, hældende, tilspidset Kryds og oftest kohaset Benstilling. Som alle primitive Rytterfolk rider Kirgiserne mest i Skridt, Galop eller en Mellemting af Galop og Trav.

2) **Den turkmenske Hest.** Turkmenerne er fast bosiddende Folk, og saa er de gode Muhamedanere[1]), hvad der straks gør dem til bedre Hesteopdrættere. Baade Pleje og Ernæring er bedre. Hestene fodres med Lucernehø og Bygkager. De er derfor større, 1,60—1,70 m., er dog ret haardføre, meget udholdende og hurtige. Der afholdes mange Væddeløb, Turkmenerne selv kalder deres Heste for Fuldblod (Argamak) og anser dem for uovervindelige.

3) **Den persiske Hest** er større, mere ædel og smukkere, end de foran nævnte, men ogsaa mindre nøjsom og haardfør.

b. Den arabiske Hest.

Heste under Navn af Arabere har spillet en stor Rolle ved Dannelsen af alle europæiske Halvblodsracer, dels har de været direkte anvendte, og dels har de haft Indflydelse gennem det engelske Fuldblod, i hvis Aarer der ruller arabisk Blod.

Franskmanden Buffon har engang fremsat den Anskuelse, at alle Heste stammede fra Arabere, men det passer aldeles ikke. Tværtimod er Araberne jo selv forholdsvis sent komne i Besiddelse af Heste. En *Kile-Indskrift* fra Aar 733 f. Kr. meddeler os, at mellem det Bytte, som den assyriske Konge gjorde paa et Togt i Arabien, var der 30,000 Kameler og 20,000 Stkr. Kvæg, men ingen Heste, og *Strabo* fortæller: „Det lykkelige Arabien har Faar

---

[1]) Kirgiserne er ogsaa Muhamedanere, men i flere Henseender blandt andet ogsaa i Behandlingen af Hesten — mindre ortodokse.

og Kameler, men ingen Heste, Svin, Gæs el. Høns", og paa den Tid Kong Xerses gjorde sine Erobringstog var Araberne et af de faa Folk, som ikke havde dette Husdyr. Endnu den Dag i Dag har Arabien flere Kameler end Heste. Naturforholdene er ej heller gunstige, den udstrakte Ørken med lang Afstand mellem Oaserne og omgivet af golde Randbjerge giver ikke de bedste Betingelser for Hesteavl.

Mohammed (571—632 e. Kr.) indsaa imidlertid Nødvendigheden af Heste for Udbredelsen af den sande Tro; han gav mange

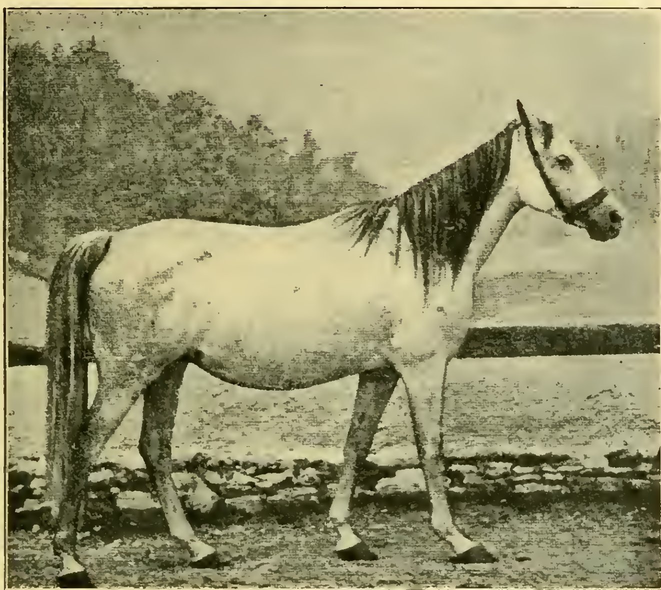

Fig. 2. Ørkenaraber.

Forskrifter i den hellige Bog (Koranen), som befordrede Avlen. Udviklingen har altsaa været kunstig fra Begyndelsen, Araberne var nødt til at drive Hesteavlen med særlig Omhu, og deri har vi maaske Forklaringen til, at de tidlig naaede meget langt frem paa dette Omraade.

De rene Arabere findes midt inde i Landet, i det saakaldte „Nedsched", som er højere beliggende og mere frugtbart. De er smaa, ca. 1,50 m., kønne af Form og ædle af Præg, har tørre, senestærke, men ikke just korrekt stillede Ben, de fleste er kohasede. Gangen er let og fjedrende, de er hurtige og udholdende, det er

Heste med fromt og livligt Temperament, med et meget højt Nerveliv. „Sener som Staal, og Hove som Flint", „Legemet af Jærn, og Sjælen af Ild", det er, hvad Araberne ønsker hos deres Heste. Hovedet er lille og meget ædelt, med bred Pande, lige el. braknæset Profil, lille fint Underansigt med forholdsvis brede Kæber, store, markerede, opspilede Næsebor, store, livlige, fromme Øjne, fint behaarede, særdeles velførte Øren. Nakken er lidt kort og stiv, saaledes at Foreningen med den fine Hals bliver noget trang. Skulderen er ofte løstliggende, og Manken lav, kort og rund. Ryggen er kort, lidt blød, Krydset tilrundet og hældende. Halen ikke just højt ansat, men særdeles vel ført. Det er selve Haleroden, de løfter. Huden er saa fin, at Aarenettet næsten altid træder tydeligt frem paa Benene og undertiden paa hele Kroppen.

Det er en Hest i Ligevægt, smidig og energisk, den klatrer som en Ged og springer med utrolig Sikkerhed. Men ideale Skønheder, saaledes som man ofte ser dem afbildede, det er de ikke, dertil er de for stive i Nakken og har for megen Underhals, og dertil forslaar den Dressur og Pleje, de er Genstand for, ikke. De Arabere, som er opdrættede og tilredne i de europæiske Stutterier, har derimod ofte Svanehals og er overordentlig kønne.

Araberne lægger stor Vægt paa Afstamningen; 5 af de ædleste Stammer paastaas at have deres Rod i Mohammeds 5 Hopper, og Heste af disse Familier er det næsten umuligt at købe. Ingen Araber vil dog betænke sig paa at levere en Europæer falsk Stamtavle, det byder ligefrem hans Religion, og i Grænselandene, hvor der findes Blandinger af arabiske Heste, drives megen Svindel. Tidligere kom de saakaldte Arabere mest fra Ægypten og Berberiet, nu fra Tyrkiet og Syrien. De ægte Arabere er mest komne som Gaver til fyrstelige Personer for en eller anden ydet Tjeneste.

De vigtigste Næringsveje i Arabien er Kamel- og Faareavl samt Røveri, og det er kun de bedrestillede Folk, Scheikerne, der er beredne. Hesten har de Brug for baade til Bevogtning af Hjorderne og til natlige Overfald paa gennemvandrende Karavaner. Rytterens Liv er da ofte afhængig af Hestens Hurtighed, saa den Egenskab skal han nok lære at sætte Pris paa. Hingste egner sig mindre godt til sligt, da deres Vrinsken let kunde ødelægge Anslaget; maaske er det derfor, at Araberne i Avlen lægger mest Vægt paa Hopperne. Der tages ringe Hensyn til Eksteriøret, kun sort Farve yndes ikke; de fleste er skimlede.

Araberen nærer stor Hengivenhed for sin Hest, han fører mangen en lang og kærlig Samtale med den, og man har Eksempler paa, han har kysset dens Fødder efter en særlig god Præstation. Yndlingshoppen sover i hans Telt. Alligevel behandler han sin Hest ret skaanselsløst under Ridningen. Araberne er daarlige Ryttere, naar de bedømmes efter den europæiske Ridekunsts Regler, og bruger $^{1}/_{2}$ Al. lange Stangbid, som de anvender saa kraftigt, at Hestene ofte har Lader som Bøffellæder.

Som Forædlingsmateriale i den europæiske Halvblodsavl har de arabiske Heste i Øjeblikket ikke saa stor Betydning, som de har haft, navnlig fordi de er saa smaa. De anvendes dog noget i visse franske, ungarske og i de senere Aar ogsaa i russiske Stutterier for at skaffe Landbeskelere, der kan levere et ædelt og dog et mere medgørligt og mindre fordringsfuldt Afkom, end det er muligt med rent engelsk Fuldblod. Krydsningsprodukter fremkomne ved Parring mellem Dyr af orientalsk og engelsk Fuldblod kaldes „Anglo-Arabere".

c. Den berbiske Hest.

I Landene langs Nordafrikas Kyst er Hesteavlen meget ældre end i Arabien, men alligevel er Hestene dér stærkt paavirkede af de arabiske. Berberhestene er større end Araberne, navnlig mere langbenede, men de er ikke saa kønne, har ofte længere Hoved, mere Underhals, mere spidst og mere hældende Kryds, ligesom Benstillingen gerne er fransk fortil og kohaset bagtil. At de er hurtige og udholdende mærkede Franskmændene i deres Kamp med Kabylerne, og siden førte de mange hjem til Forsyning af Hæren. I Krigen med Prøjsen viste de sig dog at være Halvblodet underlegent.

Forhen er der benyttet mange Berbere i Europa som Forædlingsmateriale, men de har sjælden svaret til Forventningerne. Der findes nu Berberstutterier i Algier efter fransk Mønster.

d. De russiske Heste.

I Forhold til Indbyggerantallet er Rusland meget rigt paa Heste. Et Land, der strækker sig over 25 Breddegrader, har naturligvis ikke en ensartet Hestebestand, men dog gør de primitive Forhold og Landbefolkningens lave Kulturtrin, at Variationen af Landhestene er mindre, end man skulde tro.

Hovedmassen af Store Ruslands Bønderheste er smaa, 1,40—

1,60 m. høje, ret vel proportionerede, men grove Heste med ilde stillede, men tørre Ben. De gaar ganske godt trods elendigt Beslag og kan præstere meget Arbejde i Forhold til Størrelsen og deres Fordringer til Livet. Hovedet er stort og Holdningen ludende, Sanseredskaberne tarvelige, Halsen grov, Manken tilrundet og lav, Skulderen løs, Ryggen lang, Krydset kort tilrundet, stærkt hældende.

I Sydrusland holdes Hestene ofte i Tabuner eller halvvilde Stutterier paa lignende Vis som paa Kirgiser-Steppen.

Hvor Landbruget er mere fremmeligt især i Østersøprovinserne,

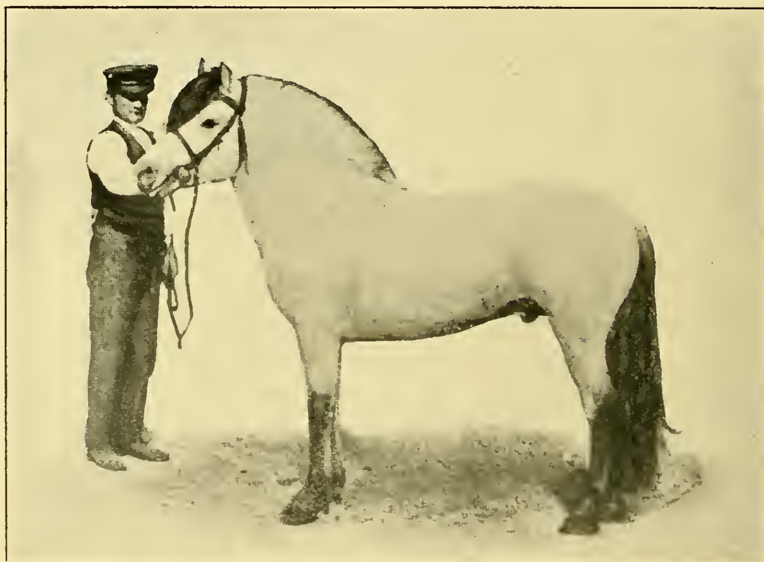

Fig. 3. Norsk Vestlandshest, Hingst, „Rosendalsborken II".

er der indført en Del smaa Belgiere (Ardennere), og blot hvor Landhestene underkastes en bedre Pleje og Ernæring, bliver de baade større og kønnere. Egnen omkring Don, hvor de fra gammel Tid har været sværere og stærkere, leverer de berømte donske Kosakheste. Desuden drives der i Rusland megen Avl med russiske Travere og andre Halvblodsheste, men det er saa godt som udelukkende hos Godsejere og Rigmænd.

e. De norske Heste.

Norge er et udstrakt Klippeland, med frugtbare Dalstrøg og Fladmarker i Østlandet, hvorimod Landbrugsforholdene er meget trange i Vestlandet. Hestene er ogsaa forskellige.

1) **Vestlandshesten** el. Nordbaggen er lille, 1,30—1,50 m., og mindre godt proportioneret, ofte flad af Bryst og tit lidt højbenet, har tørre, senestærke, men langt fra altid velstillede Ben; hverken Kroghasethed eller Kohasethed hører til Sjældenhederne. Hovedet er noget stort, men med vel udviklede Sanseorganer, store, smukke Øjne, livlig førte Øren, Halsen kort og tyk, Nakken stiv, Skulderen løs, kort, stejl, Ryggen lang og mager, ofte karpelændet, Krydset er hældende, mangler Bredde over Omdrejerne, og Laarene er ikke dybe.

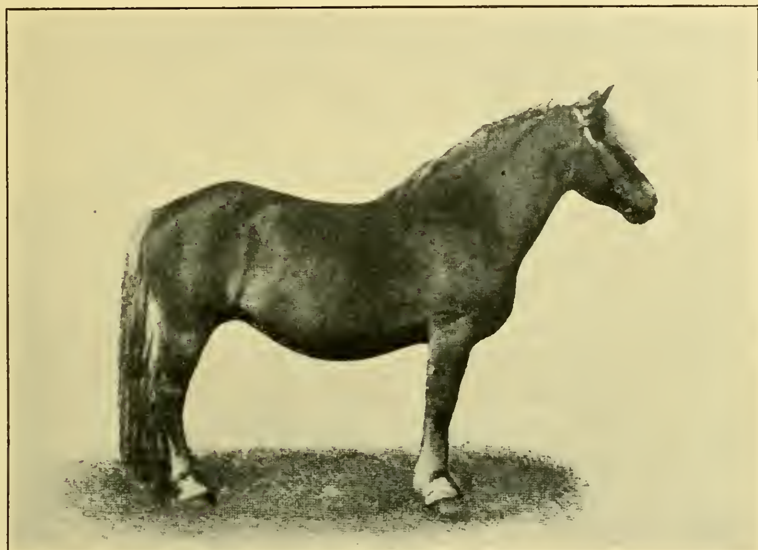

Fig. 4. Norsk Østlandshest (Dølehest), Hoppe, „Stella".

Trods disse Bygningsfejl har de et tiltalende og kækt Udseende især paa Grund af den velrejste Hals med klippet Man. Og deres Præstationer er ypperlige. Fodret alene med Hø og Græs gaar de let 60—75 km. om Dagen, er rappe og sikre paa Foden, klavrer op ad stejle Skrænter og snubler ikke selv paa de daarligste Veje Farven er oftest gul med Aal, sort Man og Hale.

1) **Østlandshesten** lever under gunstigere Forhold. Den er ikke saa lidt større, maaler ca. 1,62 m. og er bedre proportioneret. Ogsaa den har en udmærket Travbevægelse, selv om Benstillingen ingenlunde er ideel. Rette Haser og bløde Koder er almindelige. Den bedste og mest bekendte Repræsentant for Østlands- eller

Dølhestene er Hesten fra Guldbrandsdalen. Det er en stærk og bekvem lettere Arbejdshest, de største og sværeste har megen Lighed med smaa, lette Jyder. Hovedet er temmelig stort, men tørt og markeret, Halsen svær, men godt rejst, Skulderen løs, Manken lav, Ryggen lang, og Krydset tilrundet. Farven brun — sortebrun — sort. Muligvis har Tilførsel af fremmed Blod — væsentlig danske Heste — bidraget deres til at gøre Østlandshesten forskellig fra Fjordhesten. Alle norske Heste er efter Størrelsen meget kostbare.

2) **Lofothesten** findes i de nordligste Dele af Landet. Det er en lille langpelset og grov Hest, der delvis selv maa bjerge Føden under meget strenge Kaar. 1885 klagede Fiskerne ved Lofoten over, at Hestene aad Olietøjet, Fiskergarnene og Fiskene, som var hængt til Tørring.

f. Svenske Heste.

Nogen værdifuld, national Hesterace ejer Sverrig ikke. Hvad der duede af de gamle Racer, er delvis ødelagt med planløs Krydsning. Nu drives i Sydsverrig Avl med udenlandske Trækheste, især Belgiere, medens man i Mellem- og Nordsverrig søger at danne en passende lille, nøjsom og haardfør Race ved Hjælp af norske Østlandsheste. Desuden drives der i Sydsverrig, navnlig af Godsejerstanden, en betydelig Halvblodsavl, mest med hannoveranske og østprøjsiske Heste.

g. Finske Heste.

De finske Heste har en vis Lighed med Østlandshestene i Norge, men Meningerne om deres Oprindelse er ellers meget delte. Der er vel nogen Sandsynlighed for, at de er komne fra Øst sammen med det finske Folk og skulde altsaa være i Slægt med den mongolske Kleppert.

De er godt 1,57 m., velproportionerede og ret tiltalende. Dog har de en uforholdsmæssig svær Hals, noget lav, men forøvrigt bred og kraftig Ryg. Bevægelsen er god, de er meget udholdende til Arbejde, utrættelige i Trav paa Vejene og egner sig udmærket til det finske Land- og Skovbrug. Der arbejdes ogsaa paa at forbedre Landracen ved passende Hensyntagen til baade Ydelse og Form. Farven mest rød, undertiden med lys Man og Hale.

B. Svære Heste.

Saa godt som alle de svære Hesteracer høre hjemme i Landene omkring Nordsøen.

a. Belgiske Heste.

Belgien er imod nordvest et Lavland, delvis Marskland, og der fandtes fra gl. Tid den saakaldte *flanderske Hest.* Den var stor, plump og noget uharmonisk med grovt Hoved, tyk Hals, svære

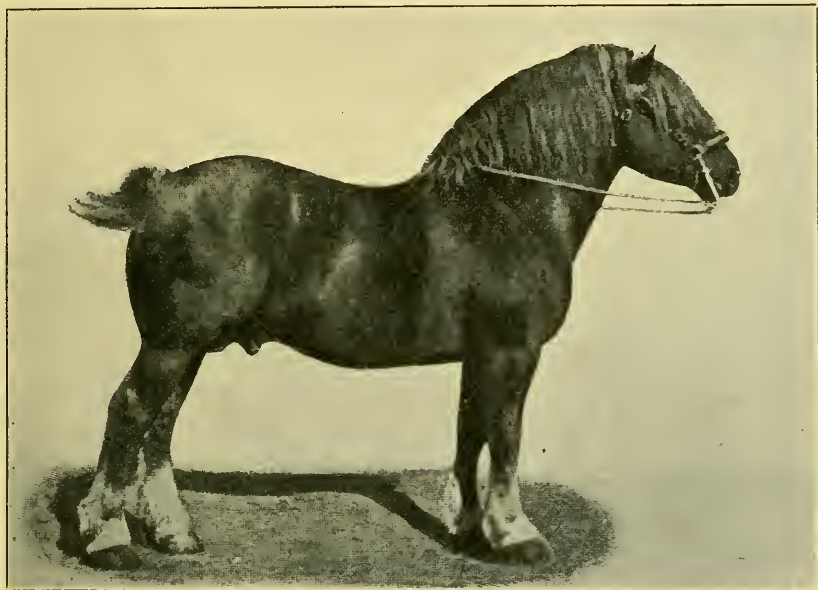

Fig. 5. Belgisk Hingst „Rève d'or".

Lemmer og flade Hove. I Riddertiden hed det sig, at de bedste Stridsgangere frembragtes ved Krydsning mellem en flandersk Hoppe og en spansk Hingst.

Det sydøstlige Belgien er et Højland, og der hørte *Ardennerhesten* hjemme. Den var mindre, ikke saa klodset, mere tør af Bygning og mere energisk. Den var berømt som Napoleons bedste Artillerihest og anerkendt til Brug for Postvogne og Deligencer. Nu er den vist nok renest bevaret i Rusland.

Begge disse Racer er gaaet op i Dannelsen af den moderne Belgier, den saakaldte *Brabanterhest*, der nu er eneraadende i Belgien, og som ogsaa i flere Henseender er en Mellemting. Det er

Verdens mest kompakte og massive Trækhest. Størrelsen varierer mellem 1,68 og 1,85 m. Dertil er den særdeles dyb og har udmærket Bredde, ja er bagover bredere end nogen anden Hesterace, men Bringen svarer ikke ganske til Bagparten. Gennemsnitsvægten er 7—800 kg, altsaa ca. 100 mere end den jyske. Benene er stærke og forholdsvis tørre, ret velstillede, med store, gode Hove. Piberne er dog hverken tykke el. brede, især er de ofte for kleine lige under Forknæet, og Haserne er ofte krogede.

Fig. 6. En Elitesamling af belgiske Hopper.

Bevægelsen er noget tung, men kraftig og jordvindende, især i Skridt. Blandt de lettere byggede findes endogsaa mange med særdeles energisk og god Bevægelse.

Hovedet er stort med smaa, fede Øjne, vidt stillede, lavt ansatte og ofte daarligt førte Øren, Halsen kolossal svær, tyk og bred med en Spækkam, der ofte strækker sig helt ud mellem Ørene. Men den er godt ansat. Ryggen er kort, men lav, undertiden meget lav. Lænden er flad, ser ud, som den manglede Muskelfylde, men det kommer mere af, at Krydsets Muskler er saa vældig tykke.

Det firsidede Kryds er i Reglen af samme Grund stærkt furet, det er meget hældende, undertiden afskydende, Halen indstukken, oftest kuperet. Trods Krydsets Bredde er den belgiske Hest ofte endnu bredere over Laarene, men disse er ikke dybe og faar derved „Skinkefaçon". Underlaaret er langt, Hasen stærkt bøjet (sandsynligvis en Arv fra de spanske Hingste, som der krydsedes med i Riddertiden), Koderne korte og bløde, Hovene højdragtede. Mange „borer" med Baghovene. Tidligere var Skimmelfarven almindelig, men de rene Lød er højest skattede paa Verdensmarkedet, saa Opdrætterne arbejder henimod brunt, sort og rødt. Den sidste Farve synes at brede sig stærkt, idet enkelte af de bedste Familier er røde. Belgierne er ikke laaddenbenede. De forurettes derfor ofte ved en skønsmæssig Vurdering af Benførhed. Det samme gælder de franske Trækheste.

Hesteavlen er i Belgien ganske privat, mest paa de smaa Jordbrugeres Hænder og drives særdeles økonomisk. Der holdes næsten kun Følhopper, Hingste og Ungheste. Hvad der ikke skal bruges som Avlsdyr sælges, og Efterspørgselen er stor, især fra Tyskland, hvor disse Heste er slemme Konkurrenter til vore Jyder og nu betales med ca. 200 Kr. mere pr. Stk. For nogle Aar siden var Forskellen kun ca. 100 Kr. De allersværeste (1000 kg.'s Hestene) gaar til de store Industri- og Handelsbyer, hvor de betales med op imod 2000 Kr. Tillige udføres der mange Avlsdyr.

Stambogsføring er først begyndt 1888, og Afstamningsforholdene kan i mange Tilfælde ikke fuldt ud belyses ret langt tilbage. Alligevel er Racen meget konstant og leverer et stort Antal gode, typiske Avlsdyr.

Gode, store Hingste koster 10—20,000 Kr., gode Hopper 2—5000.

b. Franske Trækracer.

1) **Boulogneser-Hesten.** Denne Trækrace hører hjemme i fransk Flandern og Picardiet, altsaa tæt op til Belgien. Den ligner Brabanterhesten meget, men skønt den gennemsnitlig er lidt højere, vejer den mindre, er følgelig mere højbenet og har i det hele Belgiernes Fejl i lidt forstærket Grad og deres store Dyder, Dybden, Bredden og Sluttetheden, i formindsket Grad. Skimmelfarven er almindelig, og de bleger af i en ung Alder. Tidligere var den Frankrigs sværeste og mest bekendte Trækhest, men nu gøres den Rangen stridig af efterfølgende.

2) **Percheronhesten** hører hjemme i de frugtbare Bakkelandskaber „le Perche" i Nærheden af Paris. Beboerne her drev i sin Tid Forretning med at indkøbe Føl allevegne fra, opdrætte dem kraftigt og samtidig give Unghestene den fornødne Bevægelse. Resultatet var saa godt, at le Perche snart blev berømt som „Landet med de gode Heste" til trods for, at det egentlig ingen hjemlige Heste havde.

Imidlertid slog de ind paa *Tillæg* af Heste. I Midten af forrige Aarhundrede havde de en udmærket lettere Trækhest, særdeles efterspurgt som Post- og Omnibusforspand (Percheron postier). Den var fremgaaet af Boulognesere, Anglonormannere og tillige orientalske Heste.

Efterhaanden som Jernbanerne afløste Deligencerne, og Industrien forlangte større og sværere Heste, især Amerikanerne betalte næsten efter Vægt, saa lagde Opdrætterne an paa at efterkomme de ny Kunders Forlangende. I Løbet af 20—30 Aar lykkedes det at danne en nogenlunde ensartet Trækrace, der er sværere end Boulogneserne og ingenlunde staar tilbage, hvad Benenes Kvalitet angaar. Dertil er den kønnere, har et mindre, og mere markeret Hoved og livligere Sanseorganer. Størrelsen er især opnaaet ved meget stærk Ernæring. Udblødt Klid med Tilsætning af Mel — navnlig Hørfrømel — er almindeligt Foder. Hingste og Ungheste, der skal opdrættes til Avlsdyr, faar dertil rigelig Mælk. Det gode Resultat skyldes næppe det blandede Ophav, men er snarere opnaaet paa Trods af dette, og har kun været muligt ved enkelte Individers fænomenale Nedarvningsevne. Det er den mest efterspurgte Trækrace i Amerika, og dertil afsættes ogsaa mange Avlsdyr.

c. Østrigske Trækracer.

I Salzburg og Steiermarks Bjergdale findes en Trækrace, som efter den gamle romerske Provins, Noricum, er bleven kaldt de noriske Heste, men nu ofte benævnes *Pinzgauere* efter det Distrikt, hvor de bedste findes. Pinzgauerne kan karakteriseres som tarvelige Belgiere. De har alle Fejlene i stærkt potenseret Grad og Belgiernes Fortrin i formindsket. Men det er haardføre, nøjsomme Arbejdsheste, som nu søges forbedrede ved Anvendelse af belgiske Hingste samt bedre Opdræt og omhyggeligere Udvalg. Der ydes Tilskud til Indretning af Løbegaarde, uddeles Fribedækningsbeviser og gives Laan til Indkøb af gode Følhopper.

d. Engelske og skotske Trækracer.

1) **Shirehesten.** For ca. 100 Aar siden var den *sorte Karrehest fra Lincolnshire* (England) meget bekendt; den var stor, sværlemmet, klodset og uharmonisk. Med den som Grundmateriale er den moderne Shirehest fremgaaet, og denne nu saa berømte Race kan egentlig ikke siges at være mere end 80 Aar gl. Det er Englændernes Kærlighed for Husdyrbruget, Opdrættersnille, Kappelyst

Fig. 7. Shire-Hest. Hoppe „Southgate Charm".

og Lyst til Specialisering, der har hjulpet til Dannelsen af denne, som de mange andre Racer, Landet har at opvise.

Shirehesten er gennemsnitlig 1,78—1,88 m. høj. Det er Verdens største, sværeste og mest harmoniske Trækhest. Saa dyb og bred som Belgierne er den ikke, men til Gengæld kønnere. Benene er fuldt saa føre, men ikke af saa god Kvalitet, Bevægelsen regelmæssig, men tung.

Hovedet er stort, krumnæset, smalpandet med store, men godt førte Øren. Englænderne har intet imod passende stort Hoved

paa deres Heste. „Ponnyhoveder“ yndes ikke. Halsen er svær, men vel ansat og smukt krummet, Ryggen kort og bred, ikke saa blød som Belgiernes, Lænden mere muskuløs, Krydset bredt og tilrundet, mindre hældende. Benene er noget svampede, Koderne korte og stejle, Hovene ofte for smaa og spidse. Forbenede Dragtbruske er ingen sjælden Fejl. De har lang og tæt Behaaring, ikke alene paa Piber og Kodeled, men ofte tillige paa Albu- og Haseled, hen under Bugen, ja saa galt paa Underlæben. Farven brun eller sort med store Aftegn.

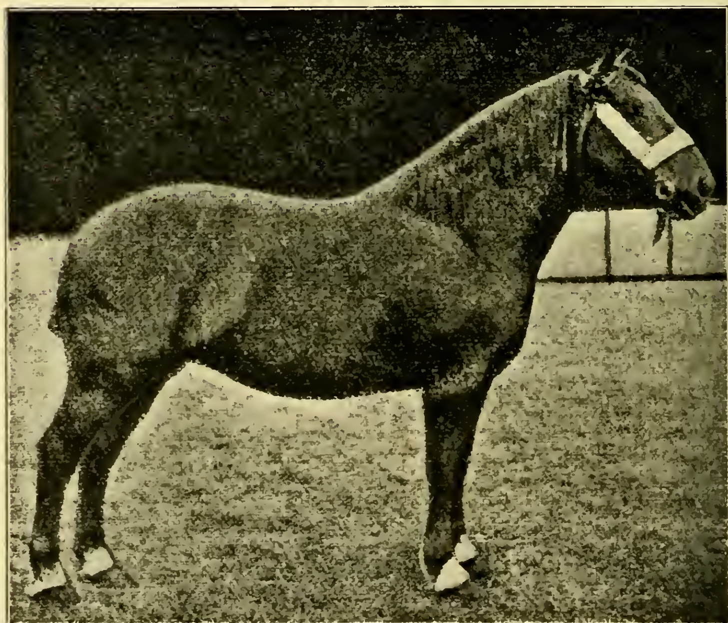

Fig. 8. Suffolk-Hoppe „Bawdsey Peari“.

Avlen af disse mægtige Dyr er næppe videre rentabel, det er bleven noget af en Sport for Rigmændene at opdrætte de mest kolossale. Og hvis den betaler sig, er det, fordi der i London bydes en Overpris. Præstationerne staar ikke i Forhold til Størrelsen og heller ikke til Opdrætningsomkostningerne.

2) **Suffolk-Hesten.** Fra Grevskabet, hvorefter den har Navn, var den i Begyndelsen af 19. Aarhundrede meget bekendt som en middelsvær, trivelig, god Arbejdshest, der passede godt for Landbruget. Endnu i Midten af 19. Aarh. var den meget udbredt i

England og søgt i Udlandet. Bl. a. udførtes mange til Mecklemburg. Siden blev der arbejdet paa at gøre den sværere, men det lykkedes ikke godt. Benenes Førhed og Styrke fulgte ikke Skridt med Kroppens Tiltagen i Vægt, og Racen har ikke stor Betydning nu. En Forening af 1877 til Avlens Fremme benytter foruden Stambogsføring forskellige andre Hjælpemidler, hvoriblandt: Uddeling af Fribedækningsbeviser imod Forkøbsret paa Føllet, og Hjælp til Indkøb af gode Følhopper.

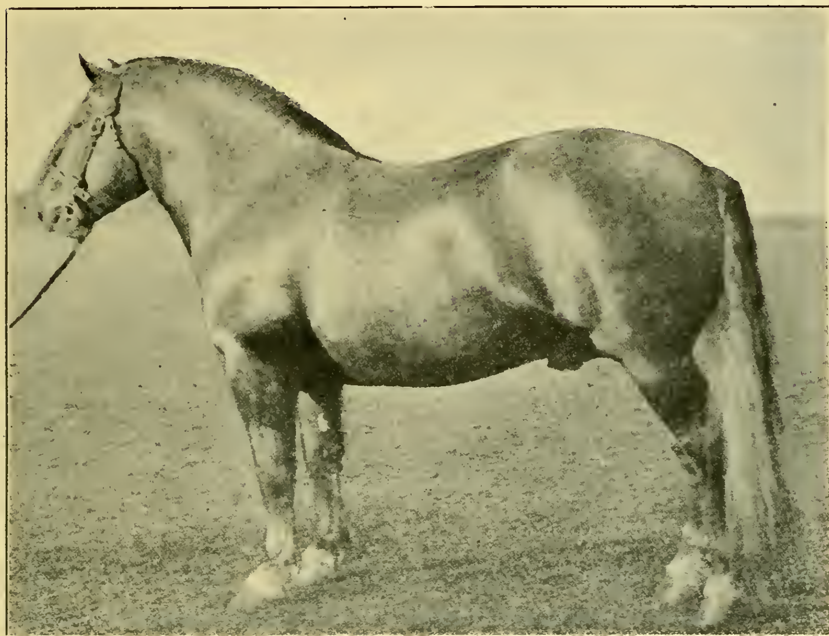

Fig. 9. Suffolk-Hingst „Wedgewood".

Suffolk-H. er ganske køn og tiltalende af Krop, har smukke og afrundede Former, men de glathaarede Ben er som oftest baade tynde, trinde og med rette Bagkoder. Det er altsaa uharmoniske Heste. Farven er rød, næsten altid uden Aftegn; det giver dem en skuffende Ensartethed og bidrager meget til, at de tager sig ud paa Skuerne.

3) **Clydesdalerne** hører hjemme i Skotlands sydøstlige Egne, især omkring Floden Clyde. De undgik nogenlunde Krydsningstilbøjelighederne i 1830erne, og til Racens senere og yderligere Ud-

vikling har Benyttelsen af Shireheste bidraget særdeles meget. Ligheden mellem disse to Racer er ogsaa iøjnefaldende.

I Almindelighed er Clydesdalerne dog knap saa svære, de er maaske lige saa høje, men de har ikke saa megen Krop og navnlig mangler der Dybde i Lysken hos de allerfleste. Mellemstykket er i det hele taget for let, ofte tillige for langt. Men de er fuldt saa tørre af Ben og har en mere energisk Bevægelse baade i Trav

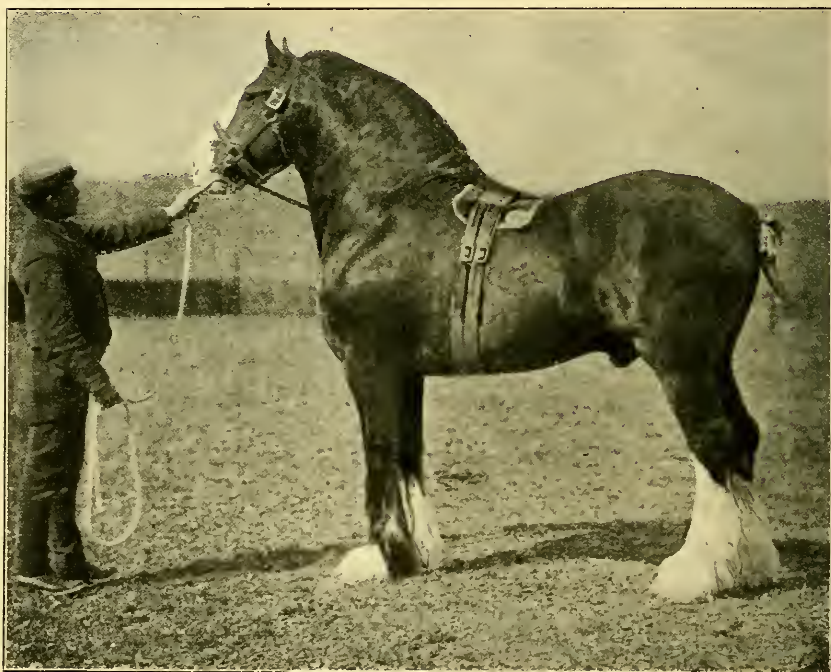

Fig. 10. Clydesdaler-Hingst „Barons Pride“.

og Skridt. Begge Gangarter er i Grunden fortræffelige af saa svære Heste.

Clydesdalerne er mere bredpandede; Skotterne lægger Vægt paa dette Træk og tager det som Tegn paa Lærevillighed og Klogskab. Halsen er som hos Shirehesten, Skulderen lang, mere fast og skraatliggende til den høje Manke, Ryggen ofte lang, Krydset bredt og muskuløst. Bagbenenes Stilling er kohaset, Koderne ofte lange og i Reglen bløde. Hovene store, men lovlig flade og ofte for skøre. Lødet som Shirehestens; i begge Racer er den røde

Farve ilde set, og der sværmes for blommede Heste. Kupering er ret almindelig, eller ogsaa klippes Haarene tæt af paa de nederste to Tredjedele af Halebenet, saaledes som det ses paa Fig. 10.

Baade den kohasede Stilling og de store Aftegn betragtes som Racetegn, men det er de først ophøjede til efter mislykkede Forsøg paa at blive dem kvit. Der er gjort en Dyd af Nødvendighed. De bløde Koder og flade Hove viser, at Skotterne har aabent Øje for Shirehestens Fejl, men at de selv er gaaet for langt til den modsatte Yderlighed.

Stærk Behaaring paa Benene er ogsaa yndet hos Clydesdalerne, men Opdrætterne lægger mere Vægt paa Haarenes Kvalitet; de mener, at fine, silkebløde, bølgede Haar vidner om sunde og stærke Ben, medens stride og krusede tyder paa det modsatte. Der vises stor Omhyggelighed med Renholdelse af Hestens Ben. Grundig Vadskning med lunkent Sæbevand og derpaa fuldstændig Tørring ved Indgnidning med Savsmuld er den almindeligste Behandling.

Clydesdalerstambogen er nu lukket for Shireheste, skønt mange mener, der med Fordel kunde bruges i det mindste en Del Shire-*hopper* i Avlen. Racen er forøvrigt i god Fremgang, og der udføres et stort Antal Avlsdyr til Kanada og Australien.

Avlsdyr, saavelsom Brugsheste, sælges baade i Skotland og England næsten altid ved Auktion.

II. Kunstracer.

Disse har været Genstand for en mer el. mindre fjern og planmæssig, mer el. mindre stærk Krydsning med Fuldblod el. Halvblod. Deres Dannelse og Vedligeholdelse er ofte støttet af systematisk Dressur samt en Pleje og Ernæring, der staar over det, som Stedets naturlige Forhold og Tilstande byder.

A. Den gamle spanske Hest.

Spanien var i Oldtiden berømt for gode, hurtige Heste, og Berømmelsen steg yderligere under Maurernes Regimente, hvor der tilførtes en Mængde Arabere og Berbere. Datidens spanske Heste var smidige og energiske, udmærket egnede til Krigsbrug, førend de svære Rustninger blev indført. Men i Riddertiden var de for lette. Da blev de benyttede til Krydsning med svære Landracer (f. Eks. flanderske og normanniske) for at frembringe gode Stridsheste. Senere var det navnlig som Skolehest, at den spanske, specielt den andalusiske Ganger, var kendt. Den var Model som Ridehest overalt i Europas Hofstutterier, blev indført til dem alle og har derigennem faaet Indflydelse paa Hesteavlen i de fleste Lande.

Fotografier af de gamle spanske Heste findes ikke, men Afbildninger af dem og Beskrivelse af, hvad de har kunnet præstere. De har sandsynligvis været ca. 1,63 m. store, kun jævnt godt dybe og brede, med ypperlig Holdning, høj paraderende Gang og livligt Temperament. De har næppe været hurtige, men statelige og egnede for den højere Rideskole. Thi kun Heste i Ligevægt, smidige og med Evne til at samle sig, har kunnet præstere de Caprioler, Croupader, Ballotader o. s. v., som dengang forlangtes af Skolehesten.

Til Italien indførtes mange spanske Heste, og ved rigeligere Ernæring opnaaede de der en betydeligere Størrelse. *Neapolitanerne* og Heste fra *Polesina* var Datidens højest ansete Køreheste.

I Hjemlandet er Blomstringstiden forlængst afsluttet. Spanien har i lange Tider været i økonomisk og politisk Tilbagegang, og samtidig har Muldyr- og Faareavlen grebet stærkere om sig. I Udlandet spiller de heller ingen Rolle mere.

Som en Slags Antikvitet findes de spansk-italienske Heste temmelig vel bevarede i et Par østrigske Stutterier, *Kladrup* og *Lipizza.* Med *Kladruperne* er der snart i 300 Aar dreven Stammerenavl. Der er opnaaet megen Ensartethed, og disse store, statelige, knejsende, højtgaaende, krumnæsede Heste i sorte el. hvide 6—8 Spand tager sig svært ud for de kejserlige Karosser paa Wiens Gader. Ved enkelte Krydsningsforsøg med andre Racer, f. Eks. engelsk Fuldblod, har de mærkværdigt nok aldeles ikke kunnet gøre sig gældende i Nedarvningsevne. *Lippizzanerne* er i Tidens Løb blevet krydset ret stærkt med orientalske Heste.

Holland var i sin Tid forenet med Spanien og blev naturligvis tilført en Mængde spanske Heste. Den *sorte hollandske Hest* (Ligvognshesten) har sin Oprindelse derfra. Den har bevaret Holdningen og de gravitetiske Manerer. Men baade den og Kladruperne er ret mangelfulde, har svage Ben og er ofte daarligt sluttede.

B. Den engelske Fuldblodshest.

Allerede før Aar 1000 fandt Væddeløb Sted i England i saa stor Udstrækning, at man talte om professionelle Løbere — *Væddeløbsheste.* Fyrsterne var ofte hengivne til denne Sport og fremmede den paa forskellig Maade. Jacob d. 1ste (1603—1623) foranstaltede offentlige Løb under lovhjemlede Former. Samtidig begyndte Indførselen af orientalske Heste, og i Tidernes Løb er der anvendt henimod et Par Hundrede Hingste af den Slags, især i sidste Halvdel af 17de og Begyndelsen af 18de Aarh. Afgørende Indflydelse har 3 faaet, det var „*Byerly-Turk*“ (1689, ubekendt Afst.), „*Darleys Arab*“ (1703, Araber) og „*Godolphin*“ (1728, Berber)[1].

[7]) Blandt Byerly Turk's Efterkommere blev „King Herold“ i 5te Led af størst Betydning, af Darleys Arab's Sønner „Flying Childers“ og i 5te Led den berømte „Eclipse“, hvis Slægt bestandig dominerer paa Væddeløbsbanerne. Godolphin er Ophavet til Matchemlinien.

Racen er saaledes dannet ved Krydsning mellem Orientalere og engelske Hopper; der er i Aarhundreder foretaget et skarpt Udvalg alene efter Præstation (Hurtighed), og Slægtskabsavl er benyttet i ret udstrakt Maalestok. 1ste Bind af Stambogen („The general Studbook") udkom 1791.

Resultatet er bleven en Specialist som Hurtigløber paa flad Bane i Galop paa kort Distance (1 engl. Mil), en Hest med den

Fig. 11. Engelsk Fuldblod. Hingst „Persimmon".

højeste Potens af Energi, og som har et Nerveliv, der formaar at opbyde Kræfterne til det yderste.

Træningen er den nødvendige Forberedelse til Løbene. Ved Ernæring med koncentreret Foder og ved systematisk Øvelse af Muskler og Aandedrætsorganer drives Præstationen op paa Højdepunktet.

Trods Racens anselige Alder er Fuldblodshestene meget uens i Bygning. Der er jo heller ikke gjort Udvalg efter Eksteriør; og Hurtigheden er ikke just bundet til en bestemt Bygning. Nerve-

systemet og Aandedrætsorganerne spiller i saa Henseende en meget stor Rolle. De „løber i alle Former“, som Englænderne siger, men nogle almindelige Egenskaber kan der fremdrages.

Det er ca. 1,64 m. høje Heste med særdeles ædelt Præg, langbenede og ofte højbenede, de er i Reglen smalle, men absolut ikke lange af Krop. Benene er fine, men tørre, Senerne faste og klare.

Hovedet er tørt, udmejslet, med lige Næseryg, men ikke saa lille og fint som hos Orientaleren, Øjet hverken saa livligt eller fromt. Halsen er lang, fin, velansat, i Reglen lige og ofte daarligt rejst. Skulderen stejl, fast sluttende til den høje Manke. Ryggen kort og stærk, bedre end paa nogen anden Hest, Lænden muskuløs, Krydset langt, tagdannet med højt ansat, men daarlig baaren Hale. De lange Vægtstænger i Baglemmerne giver mindre Vinkler, men paa Grund af Strækkemusklernes Overvægt er Vinklerne rettet noget ud, og derved bliver Fuldblodshesten høj bag over — ude af Ligevægt. Grundet paa tilsvarende men omvendte Forhold i Forlemmernes Muskelapparat er Knæene næsten altid noget krumme, men de er egentlig ikke løse.

Den rasende Kamp paa Banen gør Væddeløbshesten nervøs og pirrelig, ofte ondskabsfuld af Temperament. Den er ikke agtpaagivende for Omgivelserne, staar og døser i Stalden og kommer slentrende i Skridt. Travbevægelsen er ret fremgribende, men lav og stikkende, kun i Galop er Fuldblodet en Mester.

De er meget tidlig udviklede; som 2-Aars ligner de fuldvoksne Heste, og de bevarer Livskraften og Avledygtigheden til meget høj Alder. Mange Beskelere bliver henimod 30 Aar.

Der forekommer alle mulige Lød.

Fuldblodsavl drives næsten over hele Verden og er ofte Rigmandens største Passion. Der betales fænomenale Priser for de gode Avlsdyr, 1—200,000 Kr. er ganske almindeligt. Bedækningspengene er undertiden 8—11,000 Kr., og Gevinsterne paa Banen er store. For den heldige er der Formuer at opnaa, men det er et Lotteri med mange Nitter, for Avlen er overordentlig kostbar, og det er kun de færreste, som vinder. Der sættes Formuer til paa Avlen, og mange ruineres ved Spillet paa Banen. Nogen større direkte Betydning for det praktiske Liv kan Fuldblodshesten ikke siges at have, dens Eksistensberettigelse maa søges i Halvblodsavlen, hvor den endnu i lang Tid næppe kan undværes. Den er Kilden, hvorfra Energi og Hurtighed kan hentes.

Strubepibning og slet Temperament er Fuldblodets værste Arvefejl.

C. Halvblodsracer.

a. Engelsk Halvblod.

1) **Jagthesten** eller **Hunter-Hesten** er i Grunden ingen Race, men et Slag af Heste, som væsentlig fremkommer ved enkelt Krydsning mellem forædlede Hopper og Fuldblodshingste. De produceres til Brug ved Parforcejagten (næsten udelukkende Rævejagt), som er den højst yndede, nationale Rigmandssport i Storbritannien og Irland, og ved hvilken der stilles store Fordringer til udholdende Løb baade i Trav og Galop og til Samlingsevne. En god Hunter skal kunne trave rundt i Terrainet en halv Dag og desuden, hver Gang der opdages en Ræv, saa følge denne og Hundene i strakt Karriere over Marker og Hegn. Gode Huntere er derfor kostbare, men de er forøvrigt meget varierende, idet de bruges lige fra 1,85 m. store, stærke Heste for svære Ryttere til smaa, lette Dameheste. Hunter-Avl drives mest i Irland. Der bliver meget Affald, og en Del af det anvendes som Remonter baade i Hjemlandet og i Udlandet, f. Eks. i Danmark.

Der arbejdes dog paa at naa en konstant selvstændig Race.

2) **Yorkshirehesten.** I 1800—1850 indførtes mange Yorkshireheste til Danmark, hvor de fleste af dem som Avlsdyr gjorde sig ret ufordelagtigt bemærkede. Ved Begyndelsen af dette Tidsrum var de forøvrigt højt ansete i England som gode, elegante Køre- og Vognheste. Siden var de Undergangen nær paa Grund af planløs Krydsning med Fuldblod, og da man i 1870erne begyndte at ophjælpe Racen, var der kun Stumper at samle sammen paa. De har imidlertid haft Betydning for Dannelsen af flere Kørehesteracer og er ogsaa i den nyeste Tid stærkt efterspurgte i Amerika.

Det var og er store (1,72 m.), højbenede, langhalsede, langryggede, elegante, brune Køreheste med gode Manerer for Vogn, med en høj, ret fremgribende, men slatten Bevægelse. Figuren er god. Den lange, kønne Hals, den lige Ryg, det lange, næsten helt lige, lidt tagdannede Kryds danner en meget smuk Overlinie. Men der er for lidt Energi.

Der findes to Typer, som dog staar hinanden ret nær, nemlig *Cleveland-bays* og *Yorkshire coaching horses.*

3) **Hackneyhesten.** Fra Grevskabet Norfolk har Avlen af denne Halvblodsrace bredt sig over store Dele af England, og paa Verdensmarkedet har Hackneyen med Held konkurreret om Førsterangspladsen blandt lettere Køreheste.

Den er kun middelstor — ca. 1,65 m. —, men i Reglen med veludviklet Krop, baade i Dybde og Bredde, har god Holdning, god Opførsel og imponerende Travbevægelse. Den er Stepper i

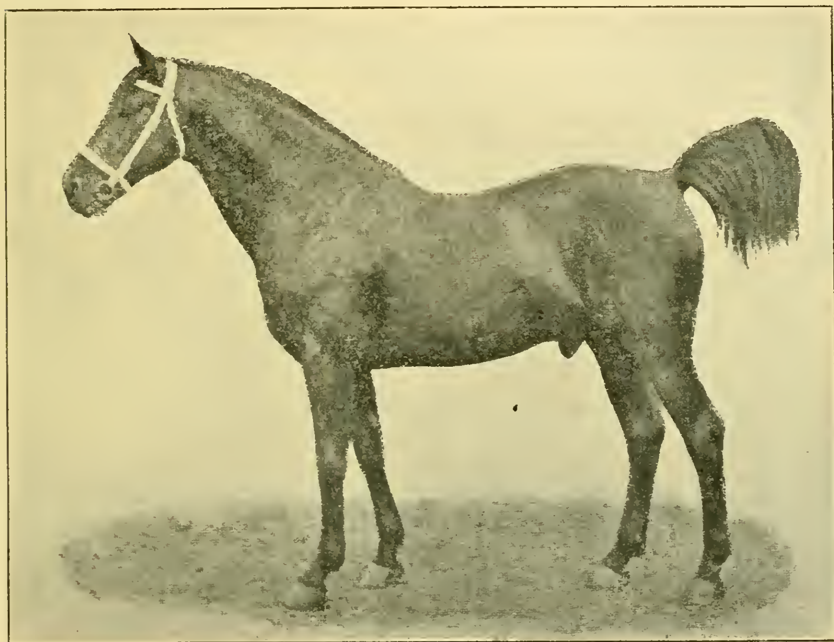

Fig. 12. Yorkshire-Hest. Hingst „Royal Knight" (Cleveland-bay).

dette Ords bedste Forstand; ikke alene gaar den højt baade for og bag, men den er tillige meget fremgribende. Derimod skorter det ofte paa Regelmæssigheden. Lidt Svingning tilgiver Englænderne, blot det ikke er indad; paa Dyrskuerne bedømmer de mest Hestenes Bevægelse set fra Siden.

Hackneyen's Hoved er forholdsmæssig stort, undertiden krumnæset og har ofte lang Hage. Halsen er svær, men velansat og godt baaret, Skulderen løs, Ryggen lav, Krydset bredt, muskuløst, tilrundet, undertiden furet. Den kuperede Hale bæres næsten lodret opad. Laarmuskulaturen særdeles god. Forpiberne fine.

Ikke alene er Hackney-Hestene søgte som Brugsdyr, men mange Steder ogsaa til Krydsning med andet lettere Halvblod for at give mere Dybde og Bredde og navnlig bedre Bevægelse. — De optræder i to noget forskellige Former, den egentlige *Norfolk-Traver* og *Yorkshire-Hackneyen*, hvoraf den sidste er stærkest krydset med Fuldblod og derfor mere ædel af Præg, gennemgaaende ogsaa større, men ikke saa dyb.

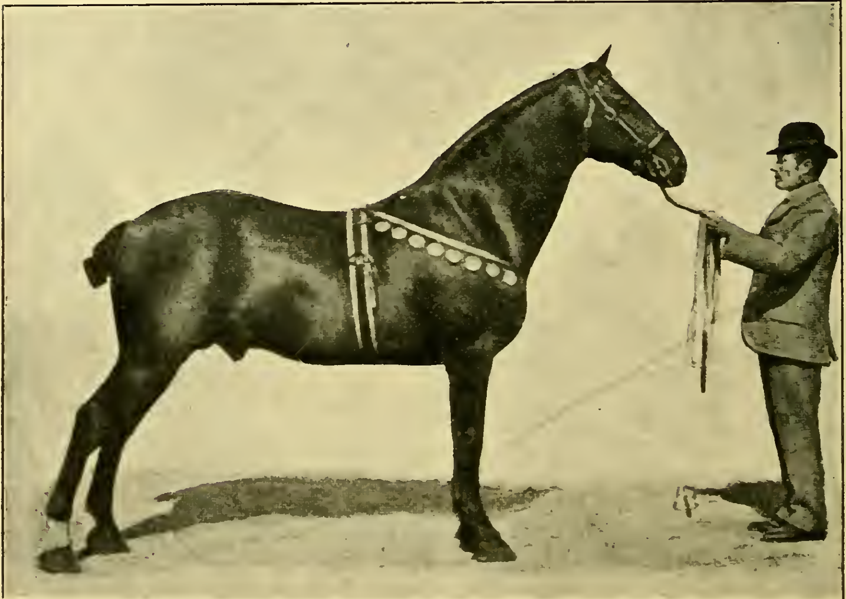

Fig. 13. Hackney Hest. Hingst „Hedon Squire".

b. Tysk Halvblod.

I Tyskland gøres der meget for Hesteavlen, og Arbejdet er gennemgaaende godt organiseret. Staterne underholder et stort Antal Stutterier, og Embedsmændene derfra har megen Indflydelse ogsaa paa Landhesteavlens Ledelse. Fra Landstutterierne og Hingstedepoterne udstationeres i Bedækningstiden Hingste, d. v. s. Landbeskelere, til billig Afbenyttelse. Hensigten med de store Understøttelser har dog i første Linie været at skaffe gode Militærheste, og Ledelsen har flere Steder staaet hæmmende for Trækhesteavlen. Tyskland ejer ialt ca. 4 Mill. Heste. Der indførtes 1910 ca. 149,000 til en samlet Værdi af ca. 100 Mill. Mk. Af de ind-

førte var knap 5 % Luksusheste, ca. 35 % lettere Arbejdsheste og omtr. 40 % svære Arbejdsheste. De lettere Arbejdsheste kommer fra Rusland, Østrig-Ungarn, Frankrig og Nederlandene. Af de svære leverer Belgien og Danmark hver ca. 20,000, og Prisen regnes for at være henholdsvis 1300 og 1000 Mk. pr. Stk. Resten af svære Arbejdsheste kommer fra Østrig, Nederlandene og Frankrig. Af Avlsdyr indføres der mest Belgiere og Shireheste samt engelsk Fuldblod.

Kongeriget Prøjsen har ca. 3000 Statshingste. Deraf udgør „de svære“ endnu ikke 20 %, og det er ikke tilladt at lade en Hingst bedække fremmede Hopper, uden at den i Forvejen er kaaret af en dertil udnævnt Kommission („Tvungen Kaaring“). Der er dog ingen Tvivl om, at Avl med svære Heste vil brede sig. Den drives allerede efter stor Maalestok i Rhinprovinsen med Belgiere og i Sachsen med Shireheste og Belgiere. Opdrætternes Krav om mere Frihed for denne Avl bliver stadig større og mere uafviseligt, efterhaanden som Landbruget bliver mere intensivt.

1) **Den oldenborgske Hest.** I Storhertugdømmet Oldenborg er Hesteavlen ganske paa private Hænder, men ved frivillige Sammenslutninger har Opdrætterne underkastet sig ret strenge Bestemmelser. Der har saaledes været tvungen Kaaring siden 1820, og omtrent fra samme Tid kan det regnes, at der for Alvor blev stilet mod det samme Maal som den Dag i Dag: en stor, stærk og dog elegant Kørehest, der baade egner sig til Arbejde og Luksus; og dette Maal er sikkert intet Steds naaet nærmere. Racen er først og fremmest dannet af de forholdsvis svære, stærke Heste, som udgjorde den oprindelige Bestand. De oldenborgske saavel som de holstenske og hannoveranske Marskegne var fra gl. Tid bekendte for gode velbyggede Heste. Men der er ogsaa krydset en Del med engelske Halvblodsheste, kun meget lidt med Fuldblod. Størst Betydning har Yorkshirehesten haft, idet der af denne Race i 1ste Halvdel af 19. Aarh. blev indført nogle faa Stk., som havde god Nedarvningsevne. De sidste 50 Aar har ingen nævneværdig Indførsel fundet Sted; Racen staar nu paa egne Ben; Stambogsføring er særdeles udbredt.

Blandt Halvblodsheste er Oldenborgeren Verdens største og sværeste. Den er ca. 1,75 m. høj og alligevel ganske velproportioneret og ret førbenet, har udmærket Holdning og ret høj, temmelig kraftig og fremgribende Bevægelse; den forener i høj Grad Styrke

og Elegance. Hovedet er lidt stort med bredt Underansigt, men godt baaret paa den noget svære, men særdeles velrejste Hals. Ryggen er middellang, bred og muskelfyldig, dog ofte lidt lav paa Grund af den stærke Halsrejsning. Krydset langt, bredt, muskuløst, undertiden furet, omtrent lige. Halen vel ansat, Laarene fyldige. Piberne er noget fine, indknebne under Knæet, og Antydning af Sabelbenethed ikke sjælden. Hovene er nu gennemgaaende gode; tidligere, ja, blot for 20 Aar siden, var der mange med store og

Fig. 14. Oldenborgsk Hoppe „Cremone“.

flade Hove, der ikke kunde taale Landevejen. Farven er mellembrun i Reglen med sorte Ben; der er faa af helt sort Lød og kun enkelte røde eller skimlede; blommet er velset.

Avlen i Oldenborg indtager helt igennem en smuk Stilling, og den er meget rentabel. Bønderne udfører Landbrugsarbejdet med Følhopper og Ungheste, og disse opklækkes forholdsvis billigt i Marsken. Det maa dog erindres, at Græsset er af særdeles god

Kvalitet, og om Vinteren spares der ingenlunde paa Kraftfoderet, men gives op til 5 kg 1ste Aar og 3 kg 2det Aar foruden Hø af bedste Sort. De fleste kan afsættes til høje Priser allerede i 3-Aars Alderen. Det er almindeligt at brække Føltænderne fra, og disse Plagge sælges altsaa for fuldaarige Heste. Det kan saaledes ikke undre, at en Del gaar for tidlig i Stykker, og de er derfor blevne beskyldt for at være bløde i Vævene. Maaske er Beskyldningen ikke helt uden Grund, de er i hvert Fald nærmest flegmatiske af Temperament, og det er jo muligt, at den fugtige Luft i Marskegnene har Virkninger i den Retning.

Oldenborgerne har vakt Opmærksomhed langt ud over Hjemlandets Grænser, og der udføres nu et stort Antal Avlsdyr. Resultatet heraf viser sig højst forskelligt, dels eftersom Forholdene passer, men navnlig eftersom Køberne er heldige at finde virkelig gode Avlsdyr. For Tiden gøres der Forsøg med Oldenborgavl flere Steder i Amerika, i Sachsen, i Holland og i Danmark.

Under alle Omstændigheder kan Avlen ikke blive saa rentabel, hvor Marsken mangler, og det er et Spørgsmaal, om denne overhovedet kan erstattes, om der ved nogen anden Ernæring kan produceres en ædel Hest med saa stor Dybde og Bredde og i det hele taget saa megen Masse, som der forlanges af en stor, svær Kørehest.

2) **Den holstenske Hest.** I Holstens Marskegne drives en lignende Avl som i Oldenborgs. Opdrætningsforholdene er omtrent de samme, og Hestene ligner hinanden i flere Henseender, men de holstenske er ædlere, mindre dybe og brede, altsaa lettere end Oldenborgerne. Ved Thraventhal har Prøjsen et Hingstedepot, som dog ikke har saa stor Betydning, da de private Hingste og Hesteavlsforeningernes Hingste benyttes mest. Som et vigtigt Hjælpemiddel maa nævnes, at henimod 1000 Landmænd privat har sluttet sig sammen og oprettet en stor Køre- og Rideskole ved Elmshorn — nær Hamborg. Efter faste Takster paatager Skolen sig at tilkøre og tilride saa vel som at sælge Heste og at opdrage og dressere unge Hingste, og endelig er der Kursus for unge Mænd, der vil lære at køre, ride og i det hele taget behandle en Hest. Det er et stort Etablissement. I Almindelighed er der 80—100 Stk. 4—6 Aars Handelsheste og ca. 20 unge Hingste opstaldede. Der afholdes aarlig fire 3-Mdr. Kursus med Plads til 22 Elever paa hvert.

De holstenske Heste har ofte et forholdsvis stort Hoved, lang, smuk Hals, lige Ryg, lidt tagdannet Kryds, fine Ben og flade Knæ. Bevægelsen er let, undertiden høj, men ofte flettende fortil. Racen er mindre ensartet, og i Avlen benyttes mange Hingste, som er indført andet Steds fra. Farven brun.

3) **Den hannoveranske Hest**. En Strimmel af Hannover gaar op mellem Holland og Oldenborg, og der findes de saakaldte østfrisiske Heste, som i Grunden er at regne sammen med de oldenborgske. Dog er de knap saa dybe, er ofte mærkelig pølseformede af Krop, har meget stærk rejst Hals og i Reglen fuldstændig lige Ryg og Kryds.

I den øvrige Del af Hannover er Hestene stærkt forædlede. Der er benyttet Fuldblod i meget stor Udstrækning, hvad den langvarige politiske Forbindelse mellem Hannover og England vel har bidraget til. Endnu anvendes der baade Fuldblod og Østprøjsere, og man kan knap nok tale om en selvstændig Race i Hannover. Der produceres baade kraftige Artilleriheste og lette fuldblodslignende til Kavalleriet. Tidligere har Danmark hentet sine fleste Remonter derfra. Avlen støttes af et stort prøjsisk Hingstedepot i Celle. Det er oprettet 1735 og har ca. 250 Hingste.

4) **Den østprøjsiske Hest**. Denne lette Halvblodshest har sit Domicil i Prøjsens østligste Provins. Landbruget der har ikke saa lidt Lighed med vort hjemlige; Klima og Jordbund er omtrent som i gode østjyske Egne; men de store Gaarde dominerer i langt højere Grad baade i Areal og Fremskredenhed.

Stor Betydning for Hesteavlen i Østprøjsen har Statens Stutteri, *Trakenen*, som ligger tæt ud mod Grænsen til Rusland. Dets Formaal er at producere Landbeskelere, der opstaldes i Hingstedepoterne, og som er beregnede paa at give Remonter ved Parring med Landhopper. Trakenen har et Jordtilliggende paa ca. 8000 Td. Ld., en Hestebestand paa ca. 1400, hvoraf 15 Hovedbeskelere og 350 Følhopper, og der hører saa mange Funktionærer og Arbejdere med til Virksomheden, at det samlede Antal Indvaanere paa Stedet er ca. 2600. Hingstene gaar hver for sig løse i rummelige Bokse og bliver desforuden daglig mønstrede og rørte. Om Sommeren gaar Hopper og Ungheste løse paa Græsgangene i større eller mindre Flokke — 50—150 Stk. i hver — og bliver vogtede af beredne Hyrder. De er inddelt i Ride- og Køreslag samt efter Farve og Alder.

Trakenen grundlagdes 1725 som Hofstutteri. Det har haft sin nuværende Opgave siden Begyndelsen af d. 19de Aarh. Foruden Landracen, som var smaa, lette Heste, er der benyttet mange Orientalere, ogsaa en Del spanske og danske Heste (fra Frederiksborg Stutteri), men i de sidste 50 Aar er der saa godt som udelukkende benyttet Fuldblod. Naar Trakenerhestene nu regnes for at have 50 % Fuldblod, 25 % Orientaler og 25 % Landrace i deres Aarer, er det først nævnte Tal i de fleste Tilfælde for lavt. De har i høj Grad haft Indflydelse paa den østprøjsiske Hest og kan tages som dennes ypperste Repræsentant. Det er meget ædle

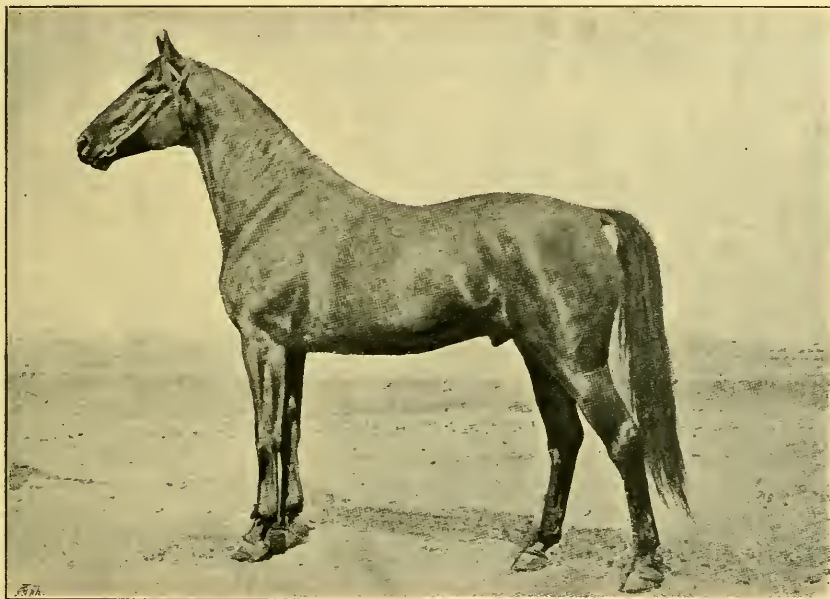

Fig. 15. Østprøjsisk Hest. Hingst „Sonnengott".
Dansk Stbg. for lette Heste, B., II., Nr. 225.

Heste paa ca. 1,67 m. med ret god Dybde og Bredde, korrekt stillede Ben, regelmæssig, let og jordvindende, men i Reglen lav Bevægelse, især fortil. De har bedre Eksteriør end nogen anden Halvblodsrace. Hovedet ofte lille og tørt, orientalsk, Halsen fin og smukt krummet, selv om den just ikke er stærkt rejst, Skulderen god, Ryggen stærk, Krydset tagdannet, Halen højt ansat, Benene er forholdsvis føre, og Piberne af betydelig Bredde.

Landhestene er ogsaa meget ædle, men de er mindre fuld-

komne i Bygning. Det er især Bønderne, som holder Følhopperne. Dem faar de bedækkede ved Landbeskelerne for smaa Penge, i Reglen kun 5—10 Mark, skønt det er meget kostbare Hingste. I 5—6 Mdr.s Alderen sælges Føllene gerne til Godsejere, der betaler dem med ca. 300 Mk. pr. Stk. Godsejerne beholder dem til 3 Aars Alderen og fremstiller dem saa for Remontekommissionen, der betaler ca. 900 Mk. for hver, der antages. Plaggene gaar derefter til Remontedepoterne, hvor de staar 1 Aar, inden de fordeles til Regimenterne.

Trods disse tilsyneladende meget favorable Vilkaar, som ogsaa er kostbare nok for Staten, er Avlen ingenlunde saa rentabel for Landmændene. Tillæg og Opdræt er i Grunden dyrt, thi Følhopperne har for ringe Værdi som Arbejdsdyr. Der holdes ofte Okser til det sværere Trækarbejde, eller der sættes 4 Heste for, og Unghestene er der som Regel slet ikke Tale om at anvende. Dertil kommer, at højst Halvdelen kan afsættes som Remonter, Resten er et Affaldsprodukt af ringe Værdi, for lavtgaaende som Køreheste og for kleine til Arbejdsbrug. Fordringerne til en god Landbrugshest og en god Remonte bliver længer jo mer forskellige. Militæret forlanger stadig mer ædle og blodige Heste, medens Landbruget byder paa mer og mer svært Trækarbejde, samtidig med at Jernbanernes Staalnet spændes tættere og derved formindsker Fordringerne til Landbrugshestens Hurtighed. Trods de strenge Kaaringsbestemmelser, hvormed den prøjsiske Stat vaager over sit bedste Militærhestedistrikt, viser der sig ogsaa en stigende Tendens til at indføre og benytte Avlsdyr af svære Racer, især engelske og belgiske.

c. Fransk Halvblod.

1. **Anglonormannen** hører hjemme i det græsrige Normandiet i Nordfrankrig. Den er Ætling af de i Riddertiden saa berømte svære normanniske Gangere, men ved Benyttelse af Fuldblod, Yorkshireheste, Orientalere og Hackneyer er den bleven meget afvigende fra det oprindelige Ophav. De normanniske Heste er nu gennemgaaende højt forædlede. Den stærke Indblanding af fremmed Blod truede med Ødelæggelse, men siden der 1835—36 blev indført ret streng Præstationsprøve for Avlsdyrene, er Racen stadig gaaet fremad; man har derved fundet det bedste, og det

viser sig her som andre Steder, at det er enkelte Individer, der slaar igennem. Ensartetheden er dog ikke stor. De varierer lige fra smaa, lette meget ædle Heste — de professionelle Travere — til kraftige, elegante Køreheste paa over 11 Kv. Det er Halvblodsheste af udmærket Kvalitet; god Holdning, gode Manerer, velstillede, omend lidt fine Ben, let, energisk, fremgribende og ofte tillige høj Bevægelse. Hovedet er gerne stort, noget grovt og krumnæset, Halsen lang og fin, Skulderen fast og skraatliggende til den høje Manke, Ryggen i Forhold til Halsens stærke Rejsning særdeles god. Det sidste skyldes maaske, at Travløbene ofte foregaar under Rytter, og at Hestene i hvert Fald ikke tømmes stærkt op, selv om der traves for Vogn. Krydset er forholdsvis langt, ikke særlig bredt, undertiden stærkt hældende; Halen højt og frit ansat; nogenlunde godt baaren.

I hele Sydfrankrig er Maalet en lettere Ridehest, en brugelig Remonte. Landbruget fordrer ikke megen Trækkraft (Vinavlen), og om saa skal være, anvendes Muler og Okser. Staten støtter i høj Grad disse Bestræbelser og udstationerer passende Landbeskelere, som væsentlig produceres i Hovedstutteriet Pompadeur. I dette Øjemed benyttes ikke saa faa Anglo Arabere — som i Frankrig forlanges med mindst 25 % orientalsk Blod.

d. Ungarsk Halvblod.

Ungarn er et Agerland i begyndende Kultur. Til Hesteopdræt ligger der store Arealer med vedvarende Græs og Lucernemarker, men som Trækkraft ved Korn- og Sukkerroedyrkningen anvendes mest Bøfler og Kvæg.

Hestevenner og passionerede Ryttere er næsten alle Ungarer, ligesom deres Stamfædre, da de kom fra Asien i Folkevandringens Tid. De forstaar at bruge deres Heste, men glemmer ofte at give en tilsvarende Ernæring. Det er især Statens og Herregaardenes Stutterier, der har gjort de ungarske Ridehește berømte som hurtige, haardføre, udholdende, maaske Verdens bedste Remonter. Der er frie Hænder i Avlen, hver følger sin Lyst, og der indføres en Masse fremmede Heste, mest engelske og orientalske, og i hvert Fald altid af de lette Racer. Herregaardsstutterierne drives endnu nogle Steder under temmelig halvvilde Former. Bøn-

dernes Heste er ogsaa gennemgaaende meget ædle, men paa Grund af tarveligt Opdræt som oftest smaa og daarligt byggede.

e. Den russiske Traver.

I Slutningen af det 18de Aarhundrede drev Grev Orloff Tschesmensky et stort Stutteri uden for Moskov, særlig med Heste af spansk og orientalsk Oprindelse. Greven var en passioneret og dygtig Kusk, han trænede selv sine Heste og opøvede dem i Travløb paa Landevejene. Derved blev de mest præstationsdygtige fundne, og hverken Greven eller hans Sønuer solgte dem for ikke at skaffe sig Konkurrenter. Det viste sig, at en enkelt Hingst, *Bars I*, som forøvrigt var af blandet Herkomst (arabisk, dansk, hollandsk), slog fuldstændig igennem, og den blev Grundlægger af en hel Race. I 1845 købte Staten Stutteriet, og nu er „Orloff-Traveren" udbredt overalt i Rusland, hvor der drives Luksusavl, og findes spredt om mange Steder i Europa som en meget anvendelig, hurtig, let Kørehest og Kørehesteproduktør.

Det er ca. 1,70 m. store, meget langbenede Heste, lange og tynde af Krop og ikke videre ædle af Præg, navnlig er Halsen ofte for tyk. Benene er ingenlunde altid korrekte, men Bevægelsen er god, paafaldende høj, meget jordvindende, og de er udholdende. I Hurtigløb paa kort Distance kan de dog ikke klare sig for Amerikanerne. I flere Bygningstræk varierer de meget og viser deres blandede Ophav. Nogle har smaa orientalske Hoveder, andre store, krumnæsede. Farven er sort eller sortskimlet.

f. Den amerikanske Traver.

Den eneste Hesterace, Amerikanerne med nogen Ret kan kalde national, er Traveren. Dens Oprindelse er ikke fuldt belyst. Lige fra Amerikas Opdagelse er der indført Heste, og engelske og hollandske Kolonister har i det 17. Aarh. bragt Heste med fra deres Hjemstavn og begyndt at drive Travsport. I Slutningen af 18de og helt op til Midten af 19de Aarhundrede tilførtes meget engelsk Fuldblod, og det sker, at der endnu benyttes engelske Fuldblodshopper i Avlen. Der er en enkelt Hingst, som har slaaet saaledes igennem, at ca. $^{9}/_{10}$ af alle amerikanske Travere kan føres tilbage til den. Stambogen er ellers aaben for alle Heste, der kan løbe

hurtig nok, men nu er der næppe Chancer for Dyr af anden Race. Der er avlet paa Hurtighed, og der er opnaaet det tilsigtede. Det længe saa attraaede Maal, at faa en Hest til at løbe 1 engelsk Mil (= 1609 m) paa 2 Minutter er endog overskreden med $3^3/_4$ Sekund. Der skelnes mellem *Rentravere* og *Pasgængere*. Anlæget til Pasgang synes arveligt i visse Slægter, men kan ogsaa opøves. Hesten maa ikke under Løbet slaa over fra den ene til den anden af disse Bevægelsesmaader. Pasgængerne (the Pacers) er de hurtigste. Hurtigste Løb for Rentraver var i 1856 $2:24^1/_2$, og i 1903 var det

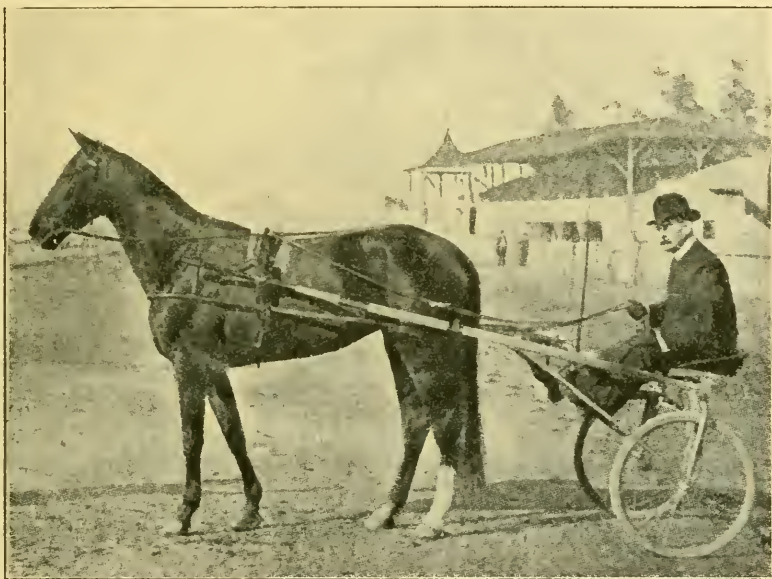

Fig. 16. Amerikansk Traverhoppe „Lou Dillon“. $1:58^1/_2$.

$1:58^1/_2$ (Lou Dillon). For Pasgængere var det 1855 $2:17^1/_2$ og i 1903 $1:56^1/_4$ (Dan Patch).

Eksteriøret er naturligvis vekslende; nogle er grimme Krikker, andre er meget velbyggede, men alle er de meget ædle, ca. 1,64 m, højbenede, lidt smalle, men udpræget korte af Krop og har en ret høj og særdeles fremgribende Bevægelse. Hovedet er tørt, markeret, Halsen fin, men kortnakket, og ved den stærke Rejsning, som foraarsages ved Optømningen for at undgaa Galop, faar de ofte megen Underhals. Det samme bevirker, at Ryggen er lav og temmelig muskelfattig (Føl og Ungheste har god Ryg). De har

typisk lange Underlaar, der enten giver bagudstaaende Bagben med stærkt bøjede Haser, eller ogsaa gør Hesten høj bagover.

Der findes allerede mange smukke Individer blandt Traverne, og der er megen Sandsynlighed for, at denne Race med tilstrækkelig Hensyntagen til Eksteriøret kan faa stor Betydning i Køreheste-avlen. De fleste Halvblodsracer, og særlig dem, hvori der ikke tages videre Hensyn til Præstationen ved Udvalg af Avlsdyr, vil fremdeles have Brug for Tilførsel af ædelt Blod. Men dette er hos Traveren forenet med en Bevægelse, der har langt større Værdi i det praktiske Liv end Fuldblodets Bevægelse har.

Danmarks Hesteavl.

Der er liden Sandsynlighed for, at Hesten nogensinde har levet vildt i Danmark, og hvis Ordet Danmark betyder „Danernes Skov", er det ganske naturligt, at et udpræget Steppedyr ikke er trængt derop af sig selv. Hesten er altsaa indført, og der er sikkert gaaet lange Tider, fra de første kom, til de blev almindelig udbredte og anvendte.

Den yngre Stenalders Folk har foruden Hunde holdt baade Faar, Geder, Kvæg og Svin, dyrket Byg og Hvede, men der er ingen sikre Beviser for, at de har haft Heste. Fra Broncealderen har man derimod Fund, som vidner om Hestens Anvendelse paa den Tid. Der er Broncebidsler, og der er Helleristninger, som fremstiller Ryttere og Vogne, forspændt med Heste. Imidlertid gives der ingen Oplysninger om, hvor stor en Rolle Hesten har spillet, hverken i denne Tid eller gennem hele Jernalderen. De romerske Forfattere beretter om Kampe, som *Cimbrerne* og *Teutonerne* førte med de romerske Legioner, og skriver, at Cimbrerne havde prægtige Kobberhjælme, store Sværd og store, aflange Skjolde, samt at mange af dem var til Hest, men det er ikke aldeles givet, at disse Ryttere var ren nordiske. Helt op gennem Folkevandringens Tid (5—600 Aar e. Kr.) maa det indrømmes, at Oplysningerne er baade sparsomme og upaalidelige. Selv Runerne fortæller lidet om Heste.

804 samlede Kong Gotfred Rytteri ved Slien for at benytte det i Kampen mod den tyske Kejser. Det er den første og eneste Efterretning om Rytteri paa den Tid, og det falder omtrentlig samtidig med Stærkodderkvadet, som beretter, at Hesten blev brugt baade som Ride- og Køredyr.

Om Hestens Anvendelse i de følgende Par Aarhundreder fortælles der udførligt i de islandske Sagaer, og da Island mest blev

befolket fra Norge, er det vel sandsynligt, at Sagaerne i nogen Maade kan gælde ogsaa det egentlige Danmark. Der fortælles om *Kampheste* og alm. *Rideheste*, som fik den bedste Forplejning, om *Pakhestene*, der maatte gaa ude hele Aaret, og om *Slagtehestene*, der blev sat paa de bedste Græsgange for derefter at afgive en meget yndet Kødspise. Ridehestene blev tilredne i de samme Gangarter som nu, Pakhestene bar ogsaa den Gang 100—125 kg og blev ført sammenkoblede i lange Karavaner. For Vogn kunde de ikke anvendes paa Island, hvor der ingen banede Veje var, og Hestens Anvendelse som Trækdyr har nok i det hele taget været ringe i Norden paa den Tid.

I den nordiske Gudelære indtog Hesten en fremragende Plads. Odin red jo paa den 8-fodede Sleipner. Der ofredes Heste til Guderne, og naar Rigmænd døde, fik de undertiden Heste med i Graven af Hensyn til Livet i Valhalla, ligesom der ogsaa knyttede sig megen Overtro til Heste, hvilket delvis har holdt sig til vore Dage. Man kunde nedkalde Ulykker over en Mand ved at rejse en Mast med et gabende Hestehoved paa (Nidstangen), og man kunde afværge Ulykker ved at anbringe Hestehoveder over Indgangen til Huset og i Gavlen. Det sidste er i Tidens Løb indskrænket til at udskære Hovederne i Vindskiernes Forlængelse paa Tagrygningen og er lidt efter lidt blevet en slet og ret Husprydelse, og Hestehovederne over Indgangen er blevne erstattede af Hestesko. Hesten var i hele Norden, ligesom hos de andre germanske Stammer, et helligt Dyr, og Hestetyveri straffedes som en af de værste Forbrydelser. Saxo Gramaticus nævner, at der til Svantevits Tempel var knyttet et Stod paa 300 Heste, og endnu saa sent som 1075 fortæller Adam af Bremen, at der holdtes offentlige Blodsfester med Hesteofringer ved Upsala i Sverrig.

Hestens Betydning for Krigsførelse høres der lidet om i Sagatiden. De islandske Familiefejder udførtes til Fods, og Vikingerne gjorde deres Erobringstogter til Søs. Men efter Aar 1000 høres der igen enkelte Beretninger om, at danske Konger har benyttet sig af Rytteri i Krige, og det vides, at Erik Emun førte Heste med over Søen paa et Tog til Rügen.

I Valdemarstiden (12.—13. Aarh.) var Hesten imidlertid bleven saa almindelig, at der kunde finde en betydelig Udførsel Sted. Det var en vigtig Indtægtskilde ved Siden af Øresundsfiskeriet. Den danske Hest (sikkert mest den jyske) var da efterspurgt i Udlandet

som god, tætbygget, stærk og førbenet med god Bevægelse, velegnet til Krigsbrug, selv om den ikke var saa svær, som de flanderske og normanniske.

Navnlig i det 13. og 14. Aarh. brugte Ridderne tunge Rustninger, og ofte blev tillige Hesten beskyttet med Pansere, saa den havde ca. 200 kg. at bære i alt. Det var derfor overmaade vigtigt for de magtlystne Jorddrotter at skaffe sig de bedst mulige Stridsheste. De maatte nødvendigvis faa megen Interesse for Hesteavl og drive den i stor Stil. Tillige gik mange Klostre ind paa at opdrætte gode Krigsheste mod at nyde Herremandens Beskyttelse i Ufredens Aar. Denne Periode i Hesteavlen kaldes betegnende nok for *Herregaards-* og *Klosterstutteriernes* Tid.

Allerede 1330 var Krudtet blevet opfundet, og i Løbet af et Par Hundrede Aar var Skydevaabnene udviklet saaledes, at Panserne intet betød. Krigshestene blev ikke forlangt saa svære som forhen. Ved Reformationens Indførelse 1536, blev en Mængde Klostre inddraget under Kronen, og siden ved Enevældens Indførelse 1660, gik det paa samme Maade med mange adelige Godser. Adelens Magt blev knækket, dens Interesse for Hesteavl svandt betydeligt, hvorimod Kongens forøgedes. Det er *Hofstutteriernes* Tid. Frederik d. 2. (1559–88) samlede flere af sine mange mindre Stutterier sammen paa Frederiksborg, Andersskov (Slagelse) og Vordingborg, og siden førtes næsten det hele til *Frederiksborg*, som blev vort største Hofstutteri og eneste Hovedstutteri.

Materialet var altsaa af ret ubekendt Oprindelse, men Landracen (Herregaardsracen) har sikkert været dominerende. Siden tilførtes der mange udenlandske Heste ved Køb, Foræringer og Bytte. Især indførte Kristian IV. en Mængde; der var tyrkiske, ægyptiske, salzburgske, lichtenbergske, engelske, franske og frem for alt spanske. De var næppe saa forskellige, som Navnene tyder paa, thi de fleste kom uden Tvivl fra andre Stutterier, og Formaalet var overalt det samme, nemlig en let og smidig Ridehest, og den spanske Skolehest var Forbilledet for dem alle. Mange af de indførte blev ej heller benyttede som Avlsdyr, en Del forblev som Rideheste i Kongens Stald, og en Del af de fremmede Avlsdyr har sikkert ingen Betydning faaet. I det hele taget ledede Avlen vistnok med stor Dygtighed, den havde i hvert Fald i lang Tid et heldigt Forløb, og Materialet smeltede udmærket sammen til den berømmelige Stutterirace. I Glansperioden fra ca. 1650—1750

hørte Frederiksborg til Europas mest ansete Stutterier. Da var Frederiksborghesten „den danske Hest“. Hvorledes disse Stutteriheste saa ud kendes kun fra Afbildninger og Beskrivelser. Det har nok været smaa (1,57—1,62 m.) velproportionerede og sluttede, lette, energiske, smidige Heste i fuldstændig Ligevægt, egnede for den højere Rideskole; med knejsende Holdning og høj paraderende Bevægelse, forholdsmæssigt Hoved, en svær, men velrejst Hals med godt udviklet Nakkeparti, der tillod den lodrette Stilling af

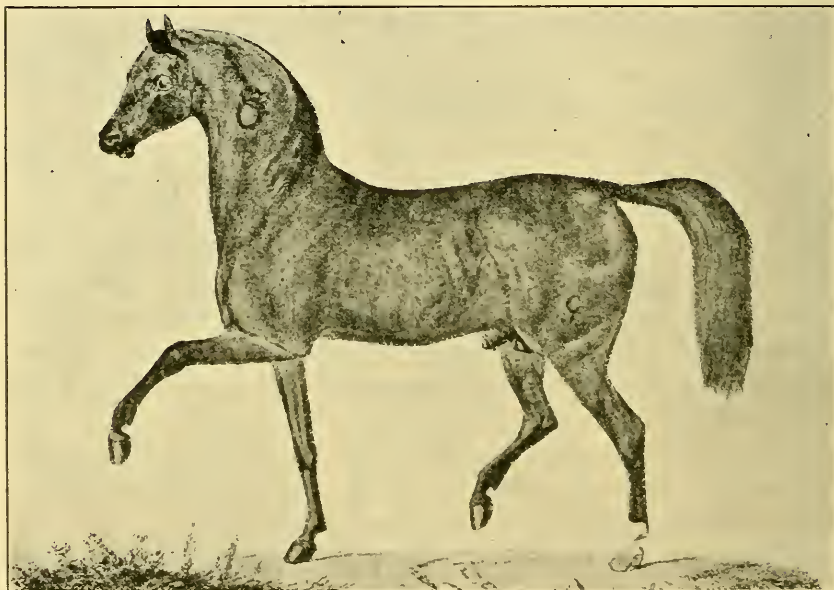

Fig. 17. Gl. Frederiksborg-Stutterihest. Hingst „Let“. (Efter Afbildning).

Hovedet, lav Ryg, muskuløst Kryds med stærkt udviklet Sædebensparti, indstukken Hale, lange Underlaar og lange, bløde Koder.

Foretagendet var stort. Der hørte i Følge en Kommissionsbetænkning af 1832 følgende Arealer og Værdier til det gamle Stutteri: 5000 Td. Ld. Ager, 310 Td. Ld. Skovholm, 2800 Td. Ld. Skovvang, og det tilkom Hoveri fra 537 Gaarde og 892 Huse samt Landgilde paa 1841 Td. Havre og 695 Td. Byg. Hestebestanden var vekslende gennem Tiderne, men der var ofte omkring 200 Følhopper, 10 Stamhingste samt forskelligt Antal Reservehingste foruden Unghestene. Ved Siden af blev der holdt stor Kvæg- og Faarebesætning. Opgaven var at skaffe gode, smukke, helst aparte

farvede Ride- (Jagt) og Køreheste til Hoffet og paa et senere Tidspunkt tillige at levere nogle Landstodhingste, der skulde udstationeres og tjene til Landhesteavlens Fremme, dog mest for Remonteringens Skyld.

Hopperne var inddelt i Flokke paa ca. 18—20 Stk., de saakaldte *Stod,* der om Sommeren gik løse i hver sin Vang. I Foraarstiden blev da en Hingst sluppen løs i hvert Stod et Par Maaneders Tid for saa at gaa tilbage til Christiansborgs kongelige Stalde. Der stod Stodhingstene opstaldede de 9 Maaneder af Aaret, men de benyttedes ikke som Forspand og gennemgik ikke Rideskolen. Ofte var de ret stærkt medtaget, naar de kom hjem fra de ikke helt ufarlige Ophold i Stutterivangene.

For at skaffe mere ensfarvede og ensartede 6-Spand til de kongelige Vogne, blev der i 1691 foretaget en Omordning, hvorved hele Avlsmaterialet blev inddelt efter Kuløren. Siden blev der drevet Renavl inden for hver Farve, og da det jo nødvendigvis maatte blive med et forholdsvis begrænset Antal, førte det uundgaaeligt til ret stærk Indavl. Dette medførte atter Dannelse af Stammer, hvoraf man kan regne der var i alt 6, med Navn efter Kuløren, og hver bestaaende af 1—2 eller flere Stod. Disse Stammer holdtes vistnok rene, saa længe de leverede Hingste, der kunde give et tilfredsstillende Afkom, og Sønner til at opretholde Slægten. Dette lykkedes naturligvis langtfra lige længe hos alle Stammerne, men kan saa nogenlunde angives til 1750, altsaa ca. 60 Aar.

I 1771 lod Struense nemlig foretage et større Bortsalg, en Oprydning i Stutteriet, og man kan deraf slutte, at Tilbagegangen var begyndt nogen Tid i Forvejen. Omtrent ved samme Tid hjemsøgtes Stutteriet af forskellige, ret farlige Onder. Der var i nogle Aar megen Kastning, Frugtbarheden var overordentlig lav, enkelte Aar var Følproeenten under 30, og de vaade Somre 69—70—71 led Hestebestanden ikke saa lidt under.

Hvad der end bar Skylden, saa er det sikkert, at Avlen var kørt i Staa, en fortsat Stamme-Renavl havde næppe været mulig. Den Tids Hippologer gav Indavlen Skylden og anbefalede Blanding og Krydsning som eneste Udvej. Dette Middel blev i stor Udstrækning forsøgt. Der indførtes alene fra 1774—90 ialt 92 Hopper og 13 Hingste, som fordeltes til Stammerne, og disse blev indbyrdes blandede. Der var Holstenere, Berbere m. fl. og siden især

Yorkshireheste og Kladrubere, indbyrdes forskellige og alle meget ulig Stutteriracen. For hvert mislykket Forsøg prøvedes en ny Race, og stadig udeblev det gunstige Resultat. Fra 1771 kan det regnes, at der blev dreven Krydsningsavl i ca. 60 Aar, og den endte med Stutteriets Opløsning.

Fra omkring 1800 blev Stodhingstene opstaldede paa Stutteriet hele Aaret, og Parring af Haanden var omsider bleven almindelig. Forsøget med det „vilde Stod" paa Hesseløen (1785—95) og senere i Dyrehaven var ikke faldet heldigt ud.

Efterhaanden blev Stutteriets Hestebestand en Samling raceløse Blandinger, hvorimellem der fandtes saa mange mislykkede Individer, at Forvaltningen knap turde sælge dem af Frygt for Kritik. Men Kritikken kom alligevel, og den fremtvang Nedsættelse af en Kommission 1828 og senere 1832 til at undersøge hele Stutteriets Virksomhed. Det resulterede i en stærk Udrangering af det umulige Materiale og Bevarelse af et ganske lille Antal, som ansaas for brugelige.

I 1830erne kom imidlertid den saakaldte Anglomani eller Fuldblodsepidemi ogsaa til Danmark og saa regnedes kun engelsk Fuldblod for ordentlige Heste. Hertugen af Augustenborg var dens ivrigste Fortaler, og da han 1840 blev den øverste Leder ved Stutteriet, var Tendensen dermed givet. Han solgte alt af den gamle Race, undtagen de faa hvidfødte, som blev beholdt for Livspændets Skyld, og dermed maa det *gamle Stutteri anses for opløst.*

Allerede tidligere var der indkøbt noget engelsk Fuldblod, men nu forøgedes det yderligere, og der oprettedes et Fuldblodsstutteri med 7—8 Hingste og 30—40 Hopper. Sørgeligere Resultat af Fuldblodsavl skal der sikkert ledes længe om. 1862, da denne Avl blev ophævet, var der endnu ikke fremkommet en brugelig Hingst, og Datteren var stadig tarveligere end Moderen. Derimod fik det nogen Betydning for den fremtidige Frederiksborgavl.

I 1840erne begyndte man at savne det gamle Stutteri og 1852 opnaaedes en Bevilling til Indkøb og Drift af et lille Stod af den gamle Race. Den bedste Hingst, der kunde findes, var den 19-aarige hvide *Merkur*, f. 1834, som var havnet paa Klarupgaard ved Aalborg. Der var allerede tidligere indkøbt nogle Hopper, men de blev i 40erne bedækkede af Fuldblod. Siden udvidedes dette Stod en Del, navnlig ved Husdyrloven 1862, men Resultaterne maa ikke

have tilfredsstillet Rigsdagen, for 1871 strøg denne Bevillingen og solgte Stutteriet til Tietgen, der fortsatte Avlen til 1876. Saa blev det hele solgt ved Auktion.

Om de 6 gamle Stutteristammer skal her anføres følgende:

1) **Den brune Stamme** bestod af **Tomler-** og **Fanestoddet.** Førstnævnte hørte til Stutteriets mest berømte, leverede især fortræffelige lette Rideheste. Endnu siger gamle Kulsviere om en meget livlig Frederiksborghest, at den har Tomlerblod i sig, skønt det næppe kan paavises hos en eneste. Stoddet har Navn efter en Hingst, „Tomleren", fra Ringsted, men det blev en af Prins Georg, Vordingborg Len, foræret Hingst ved Navn **„Recompence"**, der fik grundlæggende Betydning for hele Stammen, og dens mandlige Linie holdt sig over 100 Aar. Der var et Par Gange foretaget Blodsopfriskning paa mødrende Side og omkring ved 1800 maatte der tyes til fremmede Hingste, først den halvspanske **„Africano"** og siden et Par Yorkshirehingste, **Dobson** og **Clipsey,** saa Stammen maa betragtes som fuldstændig uddød. Hingstene **„le Brave"** af Tomlerstoddet og **l'Honnete** af det røde spanske Stod har været Model for Rytterstatuen paa Amalienborg Plads i København.

2) **Den hvidgraa Stamme** blev dannet af hvide, graa og meget lysfarvede Hopper, hvortil der omkring ved 1700 blev brugt forskellige graa Hingste. En af disse, **Mignon,** fra Pløen, født 1690, slog igennem og blev Stamfader til den længst levende af kendte Hingsteslægter i Danmark. I tredje Slægtled gav den en Matador, **Royal,** f. 1722, der blev Fader til en hvid Hingst, **le Beau,** f. 1728, som grundlagde den betydeligste hvide Hingsteslægt og derved kom til at spille en afgørende Rolle for det **hvidfødte Stod.** Dette var Genstand for megen Opmærksomhed fra Kongens Side, men havde bestandig store Vanskeligheder at kæmpe med. Ufrugtbarhed, Svaghed under Opvæksten og Tilbøjelighed for Glasøjne gjorde, at der af og til maatte tilføres nyt Blod ogsaa fra ikke hvidfødte Dyr. Slægten le Beau gav det sidste hvide mandlige Skud i **Hother,** f. 1844.

3) **Den graa Stamme** blev udskilt fra den hvidgraa, da denne omkring 1740 søgtes omdannet til en hvidfødt, og den har ogsaa sit mandlige Udspring fra den hvidgraa, idet ovennævnte **„le Beau"** var Fader til en graa Hingst, **„Exellent",** der blev Stamfader til den vigtigste graa Hingsteslægt. Den graa Stamme holdtes ren til 1796, da den sidste rentrukne graa Hingst, **„Vild"**, døde. Derefter blev der indblandet forskelligt fremmed Blod paa Spindesiden, men Hankønslinien bevaredes. Til denne hørte omtalte **Merkur,** f. 1834, der 1852 kom tilbage til Stutteriet og gennem **Augustus, Kulsvieren, Regulus** blev Ophavet til de nulevende Regulusheste. Det maa dog stadig erindres, at der paa mødrende Side har været stærke Indblandinger. Saaledes blev **Regulus** ved en Fuldblodshoppe, **„Jutta"**, Fader til **Regulus II,** som man nu er tilbøjelig til at regne for Stamfader. Men i Virkeligheden kan Slægten altsaa føres direkte tilbage til **Mignon,** f. 1690.

4) **Den blaaskimlede Stamme** var vistnok væsentlig dannet af det saakaldte Mohrenkopstod fra Andersskov og et frisisk Stod, som Chr. IV havde indført til Esrom. Det blaaskimlede Stod leverede mange udmærkede, kraftige, forholdsvis svære Vognheste. Stammen holdtes især oppe ved Afkom efter

Hercules, f. 1725, men allerede omkring 1770 maatte der søges Hjælp hos det sorte Stod, og efter 1808 blev benyttet en fremmed Hingst, den indkøbte sorte **Quadratus,** hvis sidste Skud var **Tamerlan,** f. 1854. Mohrenkopnavnet har holdt sig, men det kan kun anvendes paa ubestemmelige Rester blandt Nutidens Heste.

5) **Den sorte Stamme.** De sorte Heste, der oprindelig fandtes paa Stutteriet, blev stærkt supplerede ved Indførsel af sorte Spaniere, først af Kristian d. 4de og senere i endnu højere Grad af Kr. d. 5te, der endog skal have ejet 70—80 spanske Hopper og 5 Hingste. De spanske Hingsteslægter havde imidlertid svært ved at holde sig, allerede 1747 maatte der benyttes en Hingst, **More,** af den blaaskimlede Herculusslægt, og omkring 1800 den tidligere nævnte **Africano,** der ogsaa bedækkede i den brune Stamme. De sorte Stod blev forblandede og gik til Grunde, som de andre; nogen Betydning for Nutidens Frederiksborgheste har de dog haft gennem **Morian II,** der blev Fader til **Ullerød** og **Strøhingsten.**

6) **Den røde Stamme.** Indenfor det sorte spanske Stod fødtes 1696 en rød Hingst, **Agreeable.** Den gav baade røde Sønner og Døtre. Disse Halvsøskende parredes sammen, og derved grundlagdes det røde Stod med Jagthornsmærket, altsaa ved meget stærk Indavl. Snart maatte dog tilføres lidt fremmed Blod, men paa Hankønssiden holdt Agreeable-Linien sig, og Stammen blev derefter holdt ren til henimod 1800. Den berømte Stodhingst, **Bæveren,** f. 1782, havde en Moder af blandet Stutteriblod og medførte altsaa en Opfriskning; dens Slægt er bevaret gennem Bæverhingstene, som er kendt op til vore Dage, især fra Løvenborg. Dog har de ingen Matador leveret, saa Agreeable-Mandssiden maa betragtes som uddød, men gennem Hoppen **Sabina,** f. 1833, er Bæverblodet udbredt til næsten alle de røde Frederiksborgheste.

Frederiksborghesten.

Nutidens Frederiksborghest er væsentlig fremgaaet af Hingste fra Stutteriet og Hopper af Landrace, men Stutterihingstene var vel at mærke langt fra at være af ren gl. Stutterirace. De Stutterihingste, som har faaet nogen Betydning, havde nemlig meget engelsk Fuldblod, noget Landrace og en enkelt meget arabisk Fuldblod i sine Aarer. Af saadant Ophav er den saakaldte Frederiksborghest, og Avlen med den er i Grunden lykkedes forholdsvis godt hidindtil. Det er bleven større og kraftigere Hest, mere værdifuld til Salg og bedre egnet for Nutidens Landbrug, altsaa mere rentabel. Nogen fast, ensartet Type er der ikke endnu, men en Del Egenskaber er dog almindelig fremherskende.

Det er ca. 1,65 m høje, velproportionerede, rundbyggede, godt sluttede, trivelige og sunde Heste med god Holdning og fortrinligt Temperament, skønt de ikke er meget ædle af Præg. De har vel-

stillede, tørre Ben, en let, snild og mange tillige meget høj Bevægelse, især fortil, medens Haseaktionen i Reglen lader meget tilbage at ønske, baade hvad Højde og Fremskub angaar. De egner sig udmærket til lettere Kørsel og nogenlunde godt til Landbrugsarbejde, er helt igennem behagelige Heste at bruge, derfor har de ogsaa mange varme Tilbedere og Forkæmpere.

Hovedet er lille, smukt, ofte orientalsk, med gode Sanseorganer og er i Reglen godt forenet med Halsen. Denne er hverken lang el.

Fig. 18. „*Sira*", f. 1889. Stbg B I., Nr. 66.
Rød med hvide Pletter, $168^1/_2$ m (10 Kv. $4^1/_2$").
Beskrivelse i Stbg.: Køn, rummelig Hoppe; lang, lidt lav Ryg; velstillede Ben; meget god Bevægelse. Fader: „Sir" efter Hamlet Nr. 211. Moder: „Jesabella" efter en Søn af Bæveren II, Moder til „Zarif Sigurd", Fig. 18.

særlig fin, men vel ansat og godt brugt. Manken er tilrundet og kort, Ryggen ofte lav, Lænden muskuløs, Krydset tilrundet og som Helhed bredt, men mangler dog tit over Omdrejerne, ligesom Laarene hos de fleste er mangelfulde. Halen er indstukken og ikke saa godt baaret, som man skulde vente efter Temperamentet og det

orientalske Blod. Farven rød med Aftegn, sort el. brun, men ogsaa skimlede forekommer.

Der er 3 Hingste, som har haft stor Betydning og ligesom grundlagt hver sin Slægt, det er: *Regulus II, Hamlet* og *Pegasus*. (Se Slægtoversigt B I.).

Førstnævnte, født 1871, er den, som har mest engelsk Fuldblod i sine Aarer, men kan jo forøvrigt i lige Linie følges tilbage til

Fig. 19. *Regulus Frode*, f. 1894. Stbg. B I, Nr. 301. Sort, 1,72½ m. (11 Kv). *Beskrivelse* i Stbg. 1898: En anselig Hingst af Frederiksborgpræg. Hovedet forholdsmæssigt, ret godt forenet med en velrejst Hals; Ryggen lidt lav; Lænd, Kryds og Haleansætning god; god Brystdybde; Laarene noget tynde; gode Underlaar; velbøjede Haseled; Bagkoderne noget anstrængte; Forbenene noget indknebne under Knæet; Bevægelsen god og regelmæssig.

Mignon, f. 1690, i den hvidgraa Stamme, og der er ogsaa en Del Landrace paa dens Stamtavle. Regulushestene minder ikke just om deres ædle Ophav paa de heldigste Steder. De er lidt grove af Hoved og Hals, bløde af Ryg, smalle over Omdrejerne, tynde af

Laar (efter Regulus II.s Moder, Jutta XX)*), klejne af Ben og har Tilbøjelighed for Vand i Haserne, men deres høje Bevægelse og udmærkede Opførsel for Vogn forsoner med mange Fejl, og det sorte Lød uden Aftegn bidrager til et ensartet Udseende. Manglerne er der efterhaanden bødet meget paa, dels ved Udvalg og især ved Parring med Hopper af anden frederiksborgsk Afstamning. Navnlig har Parring med Hamlet-Hopper ofte givet godt

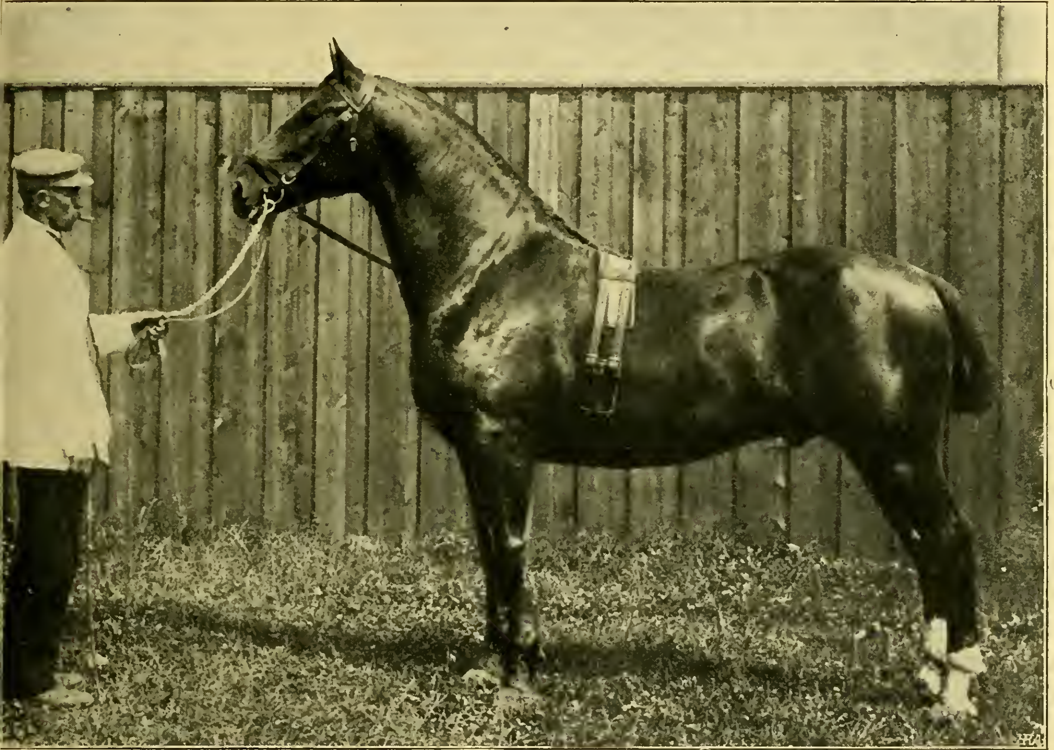

Fig. 20. *Zarif Sigurd*, f. 1898, Stbg. B I., Nr. 498. Rød, hvide Bagkoder. 1,70 m. (10 Kv. 5").

Beskrivelse i Stbg. 1902: En smuk og meget tiltalende Hingst af Frederiksborgpræg; Halsen velrejst og godt forenet med Hovedet; Kroppen dyb og bred, men lidt lang af Mellemstykke og blød af Ryg; Krydset ædelt og stærkt; Benene lidt løse fortil og højre Forben lidt kalveknæet; gode Laar og Underlaar, stærke Haser, men lidt anstrængte Bagkoder; Bevægelsen høj og energisk.

Resultat. Samtidig synes den sorte Farve at fortrænges. *Regulus Frode* og *Regulus Viebjerg* er Stamholdere for Tiden.

---

*) XX betyder engelsk Fuldblod.

Hamlet, f. 1869 paa Stutteriet, var Sønnesøn af Araberen Zarif, der blev født i Würtemberg 1854 og indkøbt derfra til Stutteriet. Foruden dette arabiske Blod har Hamlet i sin Stamtavle mange Stutteriheste især af det røde Stod med Jagthornsmærket, dertil lidt engelsk Fuldblod og Landrace. Den havde stor Nedarvningsevne og leverede meget Afkom efter sin egen Model, lidt smaa, men kønne

Fig. 21. *Vigas*, f. 1888. Stbg. B. I., Nr. 8. (Fot. 1908). Rød, 2 hvide Bagkoder, $65^{1}/_{2}$" ($171^{1}/_{4}$ Ctm.).

Beskrivelse i Stbg. 1892: Ret smuk Hingst med velrejst Hals, ret godt forenet med et forholdsmæssigt, dog lidt bredkæbet Hoved; Ryggen ret god, men Lænden ikke muskelfyldig nok; muskuløs Underarm, men fin under Knæene, og højre Forben noget kalveknæet; Bagbenene velstillede med gode Laar og Underlaar, men med lidt Galle i Has og Koder; Bevægelsen ret god. 1895: Krydset er noget smalt og Laarene noget korte; Fortykkelse af Huden paa begge Forben.

Heste med orientalsk Hoved, udskaaren Hals, tilrundet Manke, lav Ryg og livligt Temperament. Blandt dens mange Sønner har

Zarif, f. 1889, faaet langt den største Betydning, den var Hingstefaderen i Slægten og havde ved sin Død 1907 34 statspræmierede Sønner. Med ham er Familiens Type forandret en Del i Retning af det større, kraftigere og grovere. Zarif har ikke gavnet Temperament og Bevægelse; meget af dens Afkom har mindre god Opførsel for Vogn, daarlig Haleføring og rette Bagkoder, men alligevel er det værdifuldere end noget andet, og det ser ud, som Manglerne er i Aftagende samtidig med, at den betydelige Størrelse bevares. Zarifferne er for Tiden de mest bærende i Frederiksborgavlen. Farven overvejende rød. Zarif's store Nedarvningsevne er saa meget mere bemærkelsesværdig, som dens Afstamning var temmelig blandet. Dens Moder Regine var en lille, køn, rød Præmiehoppe med anstrængte Koder og fransk Forstilling, men høj og kraftig Bevægelse, faldet efter Regulus II og en sort Hoppe, der var efter en blandet Hingst og en Hoppe af jydsk Race.

Zarifslægtens bedste Hingste er formentlig *Guldfuks* og *Frem*, men det er dog meget tvivlsomt, om nogen af dem bliver Hingstefædre i den Grad, som Zarif var det.

Pegasus, f. 1882, havde mindre Fuldblod, mere Stutteri- og Landrace i sine Aarer, selv om den paa fædrende Side kan føres direkte tilbage til Fuldblodshingsten *Zampa*. Den kom til Præstø Amt 1885 og har haft stor Betydning der. Pegasushestene er ikke store, men ret førlemmede, med god, fast og kraftig Bevægelse. Blandt dens Sønner kan nævnes *Vigas*, *Pascha*, *Hermod* m. fl., men Slægten synes ikke for Tiden at kunne give betydelige Hingste. Farven brun eller rød.

Frederiksborghesten er i det hele taget i ret god Fremgang saavel i Størrelse og Bygning som Antal. Kun paa Fyn har den tabt Terrain, ellers breder den sig paa de gammeldags-ordinære Landhestes Bekostning, og i Frederiksborg, Præstø, Sorø og Bornholms Amter udgør den Hestebestandens brede Lag. Der fremkommer nu indenfor Racen mange elegante, lettere Køreheste paa omkring ved 1,70 m., og de afsættes til gode Priser, særlig er de som har høj Gang meget stærkt efterspurgte.

Som Race betragtet er Frederiksborghesten jo temmelig ung, mange vil knap nok anerkende den som Race endnu, og den bestaar i hvert Fald af et forholdsvis lille Antal Individer. Hvor vidt den kan holde sig og gaa fremad i Udvikling beror i første Linie paa, om der indenfor dens Rammer fødes betydelige Hingste med

stor Nedarvningsevne. I saa Henseende er det umuligt at spaa, men det kan ikke nægtes, at den Slags Individer er overordentlig sjældne, og at Risikoen for at komme til at mangle dem derfor er ret stor.

Den jydske Hest.

Hesten paa den jydske Halvø er Ætling af de gamle Stridsgangere og repræsenterer den letteste Gren af Nordsøracerne. Fra Middelalderen og op mod 1800 er den næppe undergaaet store Forandringer, det har været en ca. 1,57 m. høj, førlemmet Arbejdshest en Del forskellig paa de forskellige Egne, sværest og bedst paa Randersegnen, Mors og i Thy.

Der har fra Oldtiden været indført Hingste fra de fremmeligere Hertugdømmer, baade til Jylland og Fyn, men der var oprindelig næppe nogen større Forskel i Typen paa disse Steders Hestebestand. Noget mere afvigende var vel nok de holstenske Heste, som indførtes i det 18. Aarh., især til Herregaardene, men en stærkere Paavirkning af fremmed Blod blev den jyske Hest først udsat for i 1ste Halvdel af 19. Aarh. 1824 oprettedes et Hingstedepot paa Mosgaard ved Aarhus, hvor der opstaldedes 10 Yorkshirehingste (de Nielsenske) og endda flere af Frederiksborg Stutteriheste. De udstationeredes i Bedækningssæsonen rundt om i hele Jylland og Nordslesvig. De smaa Frederiksborgheste faldt ikke i Jydernes Smag, de var desuden lidet frugtbare og fik derfor ringe Betydning. Yorkshirehingstene leverede i første Led mange værdifulde Handelsheste, og blev derfor benyttede en Del, men det blev bestandig tarveligere i følgende Generationer. Heller ikke slap Jylland helt for „Blodsbacillen“ 1830erne. Der dannedes flere Aktieselskaber med Fuldblodshingste, og Hertugen af Augustenborg fik sammen med en Del Godsejere og Officerer oprettet Væddeløbsbaner baade ved Randers og Horsens. Paa Avlen fik det dog næppe nogen Indflydelse.

Overfor disse Tilstande stod de Nielsenske Hingste i et ret flatterende Lys, og der gjordes et Forsøg til. 1843 oprettedes igen et Hingstedepot, denne Gang paa Koldinghus, og der indkøbtes i 1840erne ca. 40 Yorkshirehingste (de Bardenflethske), men 2det Forsøg var ikke heldigere end det første, og Resultatet blev stadig daarligere, saa Benyttelsen af Depothingstene svandt hurtig ind til et Minimum. Men den jyske Hest havde faaet et Knæk, som det

saa ud til at den aldrig skulde forvinde; der fødtes stadig flere Individer, som mindede om det ædle Blod paa forkerte Steder, finbenede, langbenede, fladribbede og utrivelige Dyr.

Paa dette Tidspunkt slog Renavlsteorien igennem med Prof. Prosch som største Talsmand, men det er et stort Spørgsmaal, om Racen kunde være rejst paa det alene, hvis ikke Tilfældet var kommen til Hjælp.

En tysk Hestehandler, Oppenheimer, i Hannover, sendte 1862 en 3-Aars Hingst til Randersegnen; den stod først i Robdrup, senere i Lime og fik Navnet „Oppenheim". Den var med i en Sending Suffolkheste, som Oppenheimer skulde skaffe til Mecklenborg, men blev forfangen, og maaske var det Aarsagen til, at dens Rejseplan ændredes. Den var næppe af ren Suffolkrace, thi vel var den rød, men den havde Aftegn og var meget førlemmet, saa den har nok haft noget Shireblod i sig. Den var over 1,72 m. høj, velbygget, dyb og bred, og særdeles godt sluttet. Bevægelsen skal oprindelig have været kraftig og regelmæssig. Halsen var velansat, godt forenet med et langt krumt, skarpt og smalpandet Hoved. 1869 maatte den slaas ned paa Grund af Forfangenheden.

Oppenheim faldt straks i Bøndernes Smag, og den fik hurtig en Del af Randersegnens bedste Hopper at bedække. Afkommet blev godt, svært, ofte grovt, og det holdt sig i følgende Generationer, saaledes at der nu eksisterer en stor Oppenheimstamme delt i 3—4 Slægter, som i hvert Fald paa den mandlige Side rummer alt, hvad der anerkendes i Jylland. Paa dette Grundlag er der oparbejdet en moderne jysk Race, det er Landracen i forbedret Skikkelse, større, sværere og kønnere. Der er naaet en halv Snes Generationer bort fra Halvblodskrydsningerne, 7—8 Generationer fra Oppenheim, og i de sidste 40 Aar har ingen nævneværdig Tilførsel af fremmed Blod fundet Sted, saa der kan virkelig tales om *Race-Renavl.*

Jyske Hest er mellemsvær, velegnet for Nutidens Landbrugsarbejde og for lettere Trækarbejde i Byerne. Dens Gennemsnitshøjde er ca. 1,70 m., og med en Vægt af 6—700 kg., men den varierer fra betydelig mindre og op til 1,85 m.s Heste paa henimod 1000 kg.'s Vægt, fra Heste, der kan gøre nogenlunde Fyldest for en Søndagsvogn, til Heste, der kun egner sig for svært Træk i Byerne. Efter Størrelsen er den ikke saa dyb som Udlandets og navnlig ikke saa bred bagtil, men det er en køn, net Trækhest med en bedre Overlinie end nogen anden. Dertil har den for-

holdsvis føre og tørre, velstillede Ben, god Bevægelse især i Trav, god Holdning og godt Humør, er behagelig at bruge og trivelig at fodre paa.

Hovedet er kønt og tørt med forholdsvis livlige Sanseorganer. Mange er endnu krumnæsede — Arv fra de engelske. Halsen er lidt kort, men gerne vel rejst og ikke nær saa svær som Belgiernes. Ryggen temmelig lige, Lænden kraftig, Krydset tilrundet og lidet

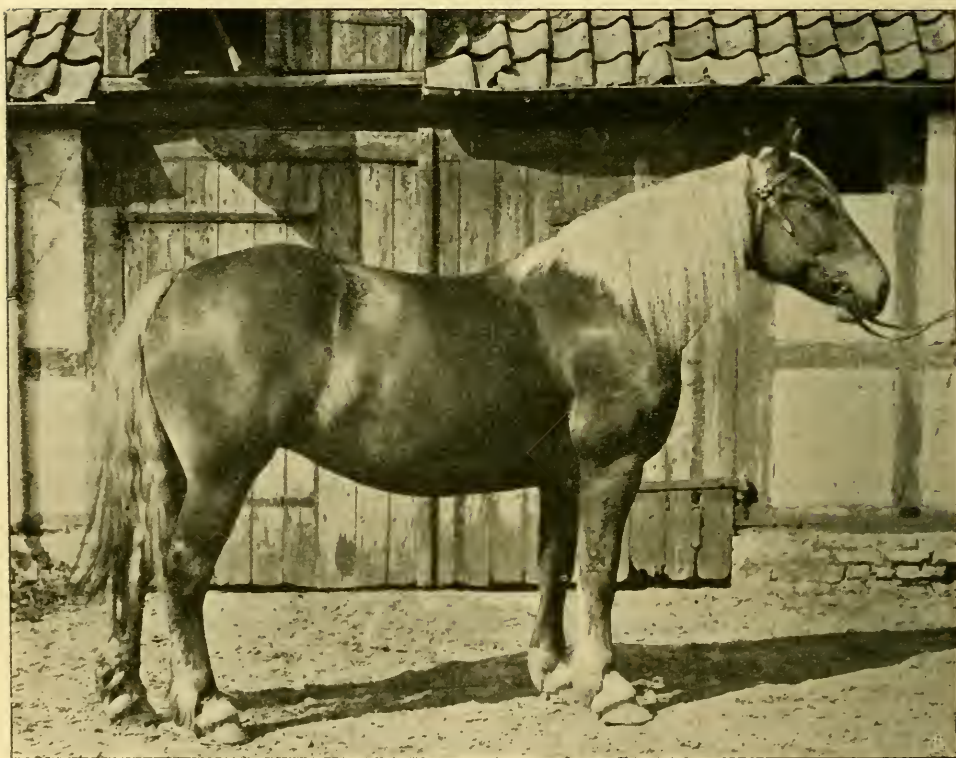

Fig. 22. *Sylvia*, f. 1899. Stbg Nr. 3416. (Fot. 1903).
F.: Aldrup Munkedal Nr. 839. M.-F.: Holger-Danske Nr. 564.
Rød med Skimmelblis, 1,77 cm. (11 Kv. 2").
Beskrivelse: Mægtig Hoppe, særdeles velbygget og tiltalende; velstillede Ben; god Bevægelse.

hældende, men mangler Bredde især over Omdrejerne. Dette Punkt, saavel som Laarmuskulaturen er kun tilfredsstillende hos faa Individer, medens Bringen til Gengæld er af udmærket Bredde, undertiden for bred. Hasen er passende bøjet, Koderne lidt rette og lovlig fine, Hovene ret gode, men dog hos mange for

smaa eller skøre. Skulderen er ofte stejl og løs, hvad der maaske i nogen Grad skyldes den almindelige Brug af Bringesele. Farven mest rød med Aftegn, dernæst brun og sort; Skimler yndes ikke.

Blandt de Hingsteslægter, som har haft stor Betydning i den jyske Avl, og som til forskellig Tid har spillet Hovedrollen, skal følgende nævnes. (Se iøvrigt Slægtsoversigt A I).

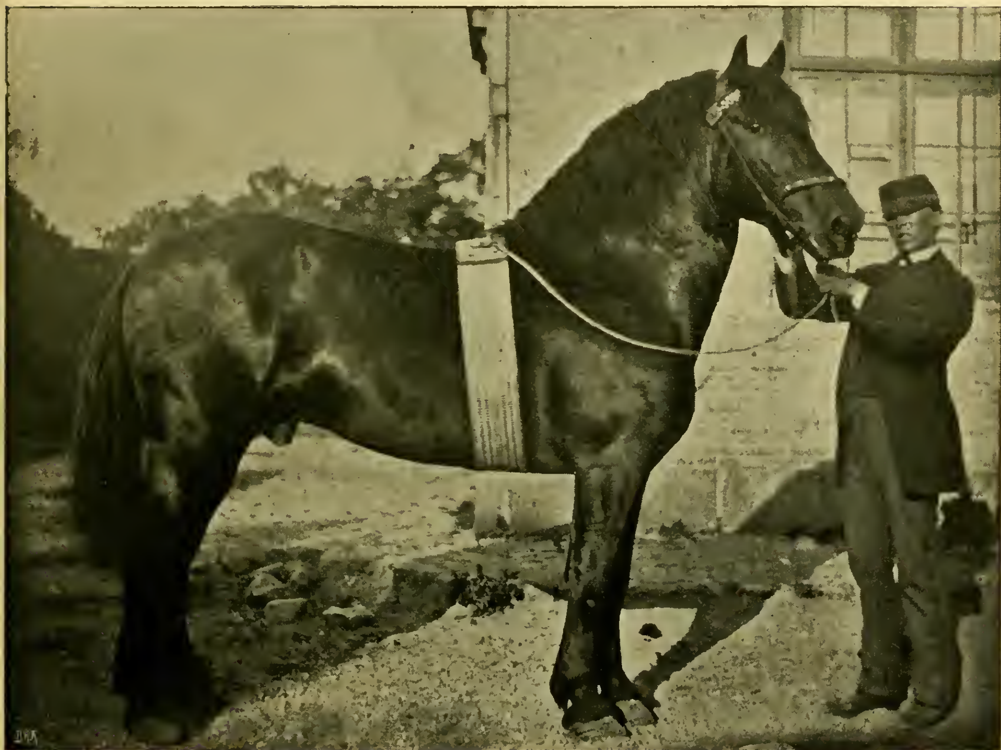

Fig. 23. *Grantorp,* f. 1864. Stbg. Nr. 215. (Fot. 1872).
Sort uden Aftegn. 1,72 m. (11 Kv.).
Beskrivelse af J. J. 1883: Hingsten er mager og affældig, men livlig; Præget forædlet; Hovedet ædelt; Halsen noget svær, men velrejst; Bringen bred, Brystet dybt og Bovlejet godt; Kroppen lang og meget letlivet; Krydset smalt og forædlet; Benene temmelig svære, ikke videre laadne; gode Forben, 25 cm. om Pibe; rette, svampede Haser; gennemtrædende Bagkoder; Halen tyndhaaret; Højden 1,70 m. Gjordmaal 188 cm.
Præmie: 1. ved Landmandsmøderne i København 1869 og i Nykøbing 1872.

1) **Grantorperne** (Todbjergerne). *Grantorp,* f. 1864, stod i Randersegnen, og Slægten fortsattes især ved Sønnen *Todbjerg,* der var faldet paa en Oppenheimhoppe. Tillige var der ikke saa

lidt Yorkshireblod i disse Heste, de havde noget ædelt Præg, gav mange gode, kønne Heste med god Rejsning, god Bevægelse, men lang Krop og korte Ribber, smalt, ædelt, tagdannet Kryds og ofte daarlige Hove. De „regerede" i 60erne, men holdt sig ikke; der faldt ingen Hingst, som kunde bevare Slægten.

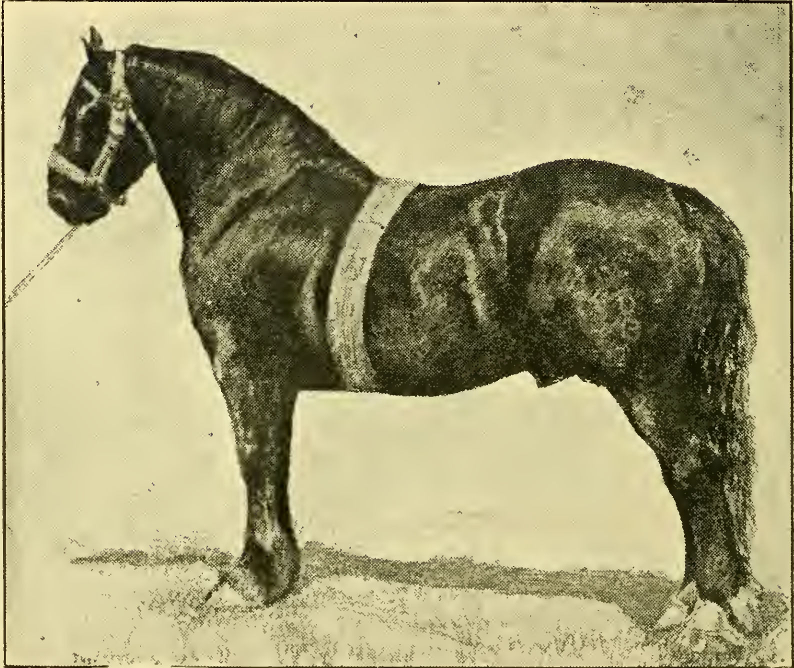

Fig. 24. *Valdemar Engebjerg*, f. 1883. Stbg. Nr. 449. (Fot. 1888).
Sort med hvide Bagkoder.
1,75 m. (11 Kv. 1"). Stangmaal 1,62 m. Vægt 720 Pd.
Beskrivelse af J. J. 1888: Anselig og køn, jysk Hingst med smukt Hoved og Hals, bred Bringe, godt Skulderleje, lidt flad bag Bovene, ellers god, dyb og trivelig Krop; 204—206½ cm. (78—79") Gjordmaal; noget kort, ikke bredt og lidt afrundet Kryds med lidt lavt siddende Hofter; fyldige Laar, men hul mellem Hofterne og Laarkøllerne; Benene middelsvære, 38 cm. (14²/₂") om Knæ og 25 cm. (9½") om Piben, og kun lidt behaarede; fyldige Underarme; lidt fremstaaende Knæ samt lidt Skal paa højre Haseled; Bagkoderne ret gode og Hovene meget gode; Bevægelsen god og kraftig. 1904: Hingsten holder sig paafaldende godt.
Præmie: 1ste og Sølvmd. ved Udstillingen i Kbhvn. 1888, 11te ved Landmandsmødet i Randers 94, 1ste og 2den Afkomspr. 1888—99.

2) **Elkjærerne.** *Elkjær,* f. 1868, var en Sønnesøn af Oppenheim og har især gennem Sønnen, Lyngaa, f. 86, leveret meget godt Afkom. Det var ikke store og ikke dybe af Bryst, men for-

øvrigt trivelige, velproportionerede Heste med god Bevægelse. Men i de følgende Slægtled kom ingen „Matador“.

3) **Ginnerupperne** (Essenbækkerne). Ogsaa *Ginnerup* var Sønnesøn af Oppenheim; den kom især i Vælten ved sin Søn *Essenbæk*, f. 76, der i 1880erne stod meget højt og havde talrige anerkendte Sønner, men disse skuffede som Avlsdyr. Det var store, meget velformede, rund- og glatbenede Heste med kraftig Bevægelse.

4) **Valdemarerne.** *Gl. Valdemar* i Toustrup v. Laven var ligeledes Sønnesøn af Oppenheim. Hans Slægt deler sig i tre Grene efter 3 af hans Sønner.

a) *Valdemarerne* i snævrere Forstand med *Vald. Engebjerg* (Kongepr. 1888) og *Vald. Engebjerg IV* (Kongepr. 1894) som de mest bekendte Repræsentanter, var kønne, noget lette og letlivede forædlede Heste med lidt fine Ben, men god Bevægelse og brillant Opførsel for Vogn. Det var udmærkede Brugsdyr og meget yndede, men de følgende Slægtled er enten faldet for klejne ud eller de som Vald. Korsgaard og hans Søn, Horse Korsgaard, er slaaet over i en hel anden sværere og grovere Type, og Slægten synes at gaa tilbage.

b) *Trymerne. Thorwald* paa Mors blev Fader til Trymer, som efter at den i Slesvig var bleven kasseret for Spat kom til Langholt, og der leverede mange gode Hingste, hvoriblandt *Malm, Negus* og *Spadille.* Efter disse er der faldet mange svære, grove værdifulde Heste med kraftig Bevægelse, trods noget vandfyldte Haser. Der faldt ogsaa et Par gode Hingste, men det ser ikke ud til at Slægten formaar at holde sig vedlige.

c) *Munkedalerne.* Gennem *Valdemar Lemvig, Gl. Munkedal* og *Munkedal II* blev *Valdemar* i Toustrup Stamfader til *Aldrup Munkedal* saa vel som hele den øvrige Munkedalsslægt. Det er den friske Gren paa Træet, den, der for Tiden er stærkest Vækst i. Munkedalerne er store, stærktbyggede, velsluttede Heste med fortrinligt Midterstykke og føre Ben. Hoved og Hals er lidt grovere, Manken højere, Ryggen kortere og stærkere end paa de fleste andre jyske Heste; det er de sværeste og værdifuldeste, men de har ikke saa god Bevægelse. Paa Munkedalgrenen var *Aldrup M.*, f. 93, Kongepr. 1900, det kraftigste Skud, og Nutidens Fænomen inden for den jyske Hest. Som Individ var Aldrup M. meget betydelig, stor, stærk og smuk, næsten Idealet af en mellemsvær

Trækhest, bred af Bryst og Bringe, med glimrende Overlinie og hvælvede Ribber. Dens Underlaar og Haser manglede lidt i Side-

Fig. 25. *Gl. Munkedal*, f. 1883. Stbg. Nr. 445. (Fot. 1904).
Mørkerød med hvid Manke og Hale, bred Blis og hvide, noget spættede Ben samt hvid Plet under Bugen, 11 Kv. 1" (175 cm.), 63" (165 cm.) Stangmaal. 1890: Vægt 1560 Pd.

Beskrivelse af J. J. 1888: En god Type paa en svær jydsk Hest; noget hvælvet Næseryg; vel ansat, noget svær Hals; bred, dyb, kort og sluttet Krop, meget god Bagpart. Føre laadne Ben med lidt fremstaaende Knæ og rette Haser med Skal indvendig, stejle Koder, god Bevægelse, baade i Skridt og Trav. 1890: Mere ret i Haserne og løs i Forbenene.

Præmier: 11te ved Udstillingen i København 1888, 2den (Gruppe) ved Landmandsmødet i Randers 1894, 1ste Afkomspræmie hvert Aar 1891—1904.

bredde, Koderne var noget rette, og Bevægelsen mangelfuld. Men det er dens fænomenale Nedarvningsevne, der har skaffet den sin

nuværende Plads i jysk Hesteavl. Afkommet er fremragende baade i Form og Masse, triveligt og værdifuldt, temmelig fri for Raspe

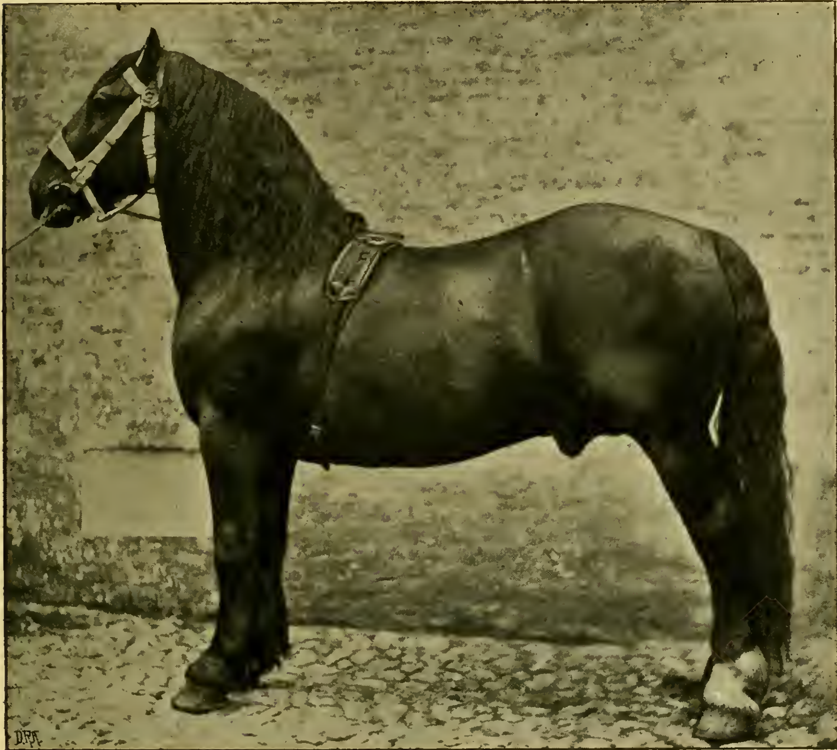

Fig. 26. *Ølgod,* f. 1879. Stbg. Nr. 378.
Blankbrun med Strimmelblis og hvide Bagkoder samt graa Haar i Halen og paa Benene.
1,70 m. (10 Kv. 5"), Stangmaal 1,59 (61"), Vægt 775 kg.

Beskrivelse af J. J. 1884: Hingsten er overordentlig svær og ligner en Karrehest. Hovedet er stort og krumnæset med smaa, dybtliggende Øjne. Halsen velansat og velrejst med fortrinlig Nakkebøjning. Brystet er meget dybt 206 cm. (70") i Gjordmaal), Bringen overordentlig bred; Bovpartiet udmærket, Kroppen lang og høj bagtil, men dyb og sluttet, Krydset bredt, fyldigt og lige med højt ansat Hale, denne lidt tynd, Laarene gode, Benene korte, føre $38\frac{1}{2}$ cm. ($14\frac{3}{4}$") om Knæ og $25\frac{1}{2}$ cm. ($9\frac{1}{4}$") om Pibe, noget trinde med lidt krumme Knæ og Overben; Haserne noget fyldte udvendig og bagpaa (Piphas); Bagkoderne noget rette og Baghovene lidt smaa; Forhovene store og ret gode; Bevægelsen noget snæver fortil i Skridt, men god og kraftig i Trav.

og Surhed og har ingen skjulte Arvefejl, men det faar ogsaa den mindre kraftige Bevægelse og de rette Bagben, undertiden smaa og daarlige Hove. Trods disse Fejl og trods megen Lyst til Kritik,

har alle Dommerhold i Jylland saa vel som andre Steder sat Aldrupperne (dens og dens Sønners Afkom) over alt andet inden for den jyske Hest. Deres fuldstændige Dominering er Aar for Aar bleven mere iøjnefaldende baade ved Kaaringer, paa Dyrskuer og i Stambøgerne.

I Femaaret 1907—11 er der i Stambøgerne ialt optaget 180 Hingste, og deraf er 127 eller over 70 % Aldruppere, og ialt har Aldrup M. givet ca. 100 statsanerkendte Sønner. Blandt disse har *Prins af Jylland* og *Høvding* vist sig som de betydeligste Avlsdyr, og Slægten synes nu at brede sig og være i stærkere Udvikling end nogensinde før. Ved Siden af Aldruplinien findes der ogsaa enkelte gode Hingste i de to af Munkedalernes Sidegrene, som dannes af Stanley M. og Hollerup M., men de synes ganske vist fortrinsvis at fremkomme ved Hjælp af Aldruphopper.

5. *Ølgoderne* hører ikke med til Oppenheimstammen. De menes at være af temmelig ublandet jydsk Herkomst ude fra Vardeegnen, hvor *Claus Agersnap* blev Fader til *Esbjerg, Agersnap* og *Ølgod.* Sidstnævnte, født 1879, paa en daglig, stærk, jysk Hoppe, kom til Rougsø Herred, Randers Amt, og var i 80erne et Fænomen af Sværhed og med et groft, noget engelsk Præg. Den vejede 775 kg, var dyb, bred og lang af Krop, høj bagtil, havde føre Ben, god Opførsel, god Bevægelse trods Svampethed og lidt fremstaaende Forknæ. Afkommet lignede den og var som Helhed betydeligt. Dog kneb det bestandig med Benenes Kvalitet, og Hovene var heller ikke gode. Det sidste skyldtes dog noget Hopperne efter Vivild og Grantorp, som Ølgod især kom til at avle med. Der faldt en Mængde fortrinlige Hopper og ikke mindre end 20 anerkendte Hingste, deriblandt *Bjarke, Holger Danske, Niels Ebbesen,* men disse skuffede noget som Avlsdyr, idet de vel gav gode Hopper, men ingen 1ste Klasses Hingste, og paa den mandlige Side maa Slægten betragtes som uddød. Imidlertid er Ølgodblodet bevaret gennem Holger Danske-Hopperne, som Aldrup Munkedal har avlet med i Horsensegnen, og Niels Ebbesens-Hopperne, som Hollerup Munkedal har haft paa Grenaaegnen. *Holger Danske* og *Niels Ebbesen* var Helbrødre, deres Moder, *Bolette,* Sønnedatter af Grantorp, havde meget daarlige Hove.

Af andre Hingsteslæster har *Cimbria-* og *Robert-*Slægten spillet en mindre Rolle og har ogsaa lidt Betydning i Øjeblikket.

Den jyske Hest har de sidste 20—30 Aar udviklet sig forbav-

sende i *Størrelse, Form* og *Ensartethed.* Stambogshingstene er alene de sidste 10—15 Aar bleven 3—6 cm højere, ca. 2 cm sværere om Knæ og 1 cm omkring Piben. Flere af dem maaler 1,85 m. el. tæt derved, og Ølgods Vægt overgaas af mangen en 3-Aars, ja endog 2-Aars Plag. Det har betalt sig at lægge Vind paa større Masse, og det har vist sig, at selv om Hingstene er sværere end ønskeligt som Brugsdyr, er der ingen Fare for, at Afkommet i Almindelighed bliver det. Hingsten skal være Overmaal. Men paa den anden Side er det begrænset, hvor stærkt det betaler sig at drive paa forøget Vægt. En Efterligning af Shirehesteavlen vilde næppe være heldig. Saa svære Heste er mindre bekvemme for Opdrætterne, og der er Tegn til, at en Trækhest til Trav fremdeles, ja, maaske i stigende Grad vil have sine Kunder paa Verdensmarkedet. Forøvrigt vil Racens Udvikling væsentligst være afhængig af, hvorledes Hingsteslægterne arter sig. Der er Grænser for, hvad der kan kasseres paa Grund af enkelte Fejl; det betydeligste maa tages, som det kommer.

Racen er ogsaa gaaet fremad, hvad *Kvaliteten* angaar. Der blev tidligere klaget meget over *Svampethed,* især i Haserne, og navnlig hos Hingstene. Man maa dertil erindre, at Hovedvægten var lagt paa Racens Udvikling i Størrelse og Masse. Opdrættet maatte følgelig ernæres meget kraftigt, for at det kunde vise sig, hvilke Individer der havde Anlæg for Størrelse og Masse, og da den forcerede Opdrætning i Reglen ikke fulgtes af den fornødne Motion for Dyrene, ej heller af tilstrækkelig Pleje af Benene, maatte det medføre megen Svampethed, og det maatte give sig særlig slemt til Kende hos den jydske Hest, dels fordi den er laaddenbenet, og dels fordi den har forholdsvis rette Haser, i hvilke en ringe Vædskeansamling altid bliver stærkere synlig. Nu er der sket Forandring til det bedre, navnlig med Hensyn til Motion og Benpleje, og samtidig har man i de senere Aar ved Udvalget kunnet tage større Hensyn til Benenes Kvalitet, fordi der har været et større Antal gode Individer at vælge imellem. Skøre *Hove,* undertiden for flade, oftere for smaa og stejle, har ogsaa været altfor almindelige Fejl, men paa dette Punkt er der ligeledes sket megen Fremgang. Det maa her bemærkes, at Hingste ofte har daarligere Hove end Hopper og Vallakker. De værste Fejl i Racen er vel nok stejle Bagkoder og mangelfuld Bevægelse, især i Skridt. Begge disse er fortrinsvis udbredt med Munkedalerne, og det saa

en Tid ret farligt ud, men efterhaanden som Slægten breder og forgrener sig, synes det som ogsaa disse Onder kan trænges tilbage. Hos det enkelte Individ kan der ved passende Ernæring og rigelig Bevægelse under Opvæksten udrettes meget baade mod Svampethed, stejle Koder og den daarlige Bevægelse.

Ikke alene er den jyske Hest praktisk talt eneraadende i Jylland, men ogsaa er den dominerende i Tal de fleste andre Landsdele, hvor den især har bredt sig paa den gamle Landraces Bekostning.

Lolland-Falster har vist fra Fortiden haft de daarligst byggede Heste. I 1850erne kom en Del ædle Landstodhingste dertil, og enkelte Godsejere indførte Fuldblod. Paa den svære Jord var sligt jo ganske umuligt, og siden blev Omslaget til Jydeavl fuldstændigt. Der har kun været ganske faa Forsøg med udenlandske Trækheste (Percheron), og nu præmieres kun jyske paa Skuerne. Oppenheim II fra Randersegnen har bidraget sit til Fremgangen, og for Tiden staar nogle Munkedalere som fornemmeligste Bærere af Avlen.

Fyn har nok oprindelig haft en Hestebestand lignende Jylland, men der har stadig været Smag for Krydsning i Hesteavlen, en Smag, som sikkert er udbredt fra de mange store Godser. Omkring Midten af forrige Aarhundrede kom der flere Landstodhingste til Fyn. Deriblandt var ogsaa Frederiksborgere, og disse har bestandig haft enkelte Fortalere, men de har aldrig slaaet rigtig an, og deres Rolle kan nu betragtes som udspillet, Derimod synes Indførelsen af svært Halvblod at faa blivende Betydning. Allerede *Colonel*, f. 1857 i Holsten, gav fortrinligt Afkom, men af dens Sønner var kun *Allestedhingsten* bemærkelsesværdig som Avlsdyr, og den gav endda ingen „Hingst“. Senere kom *Young Nording*, f. i Hannover 1881, og *Adjutant*, f. i Holsten 1886. Nu i den allersidste Tid har Indførslen af Oldenborgere rigtig taget Fart, og denne Gang arbejdes der energisk paa ligefrem at omplante Racen i fynsk Jord, dels ved fortsat Krydsning med indførte Hingste og dels ved Indkøb af Hoppeføl.

Alligevel er Jyderne langt talrigere end Halvblodet og paa Sydfyn omtrent eneraadende. Der *er* købt og maa vel fremdeles købes mange Avlsdyr fra Jylland, men Fynboerne har ellers været heldige og særdeles dygtige til at købe Hingste, saaledes at de flere Gange har faaet fat i det allerbedste.

Paa *Sjælland* har fra gl. Tid været en lettere Landrace, og Befolkningen der har altid haft særlig Lyst til at komme flot og hurtigt ud at køre. Det har sikkert været med nogen Selvovervindelse, at de i 1880—90erne begyndte at indkøbe Jyder, men nu er disse i Majoritet i Gl. Roskilde og Københavns Amter og findes forøvrigt spredt i hele Stiftet, hvor de har Fornøjelsen at konkurrere med næsten Alverdens Hesteracer, baade Fuldblod, Halvblod og Trækheste. I Østsjælland og Odsherred er det fremmede Halvblod ret udbredt, og i Løved Herred (Holbæk Amt) er der mange udenlandske Trækheste (nu mest Belgiere). Resten af Øen er væsentlig Frederiksborghestens Terrain.

Baade til Fyn og Sjælland er der i de seneste Aar indkøbt enkelte belgiske Hingste, fortrinsvis til Vestsjælland. Efterhaanden som Opdrætternes Indsigt i Avlen bliver større, er der ikke saa meget at risikere ved, at der findes Avlsdyr af flere Racer paa samme Egn, og en Del af en Races Individer kan ofte med Fordel benyttes til Krydsning, uden at det svækker Racen synderligt.

Den islandske Hest.

Hestene paa Island stammer sikkert mest fra de norske Vestlandsheste, som Kolonisterne førte med sig for 1000 Aar siden, men Ponnyracer fra Skotland og Irland har ogsaa haft Indflydelse. I de sidste Aarhundreder er der næppe indført Heste.

Forholdene paa Island er lidet gunstige for Hesteopdræt. Sparsom Ernæring har trykket Væksten, Kulde har tættet den lille Islænders Pels, men samtidig er den bleven haardfør, udholdende og nøjsom i højeste Grad. Den er sikker paa Foden, kan klavre op ad stejle Skrænter og har langt større Bæreevne,

Fig. 27. Islandsk Pakhest.

end dens mangelfulde Bygning lover. Den bærer sin Hersker paa Rejse over Ødemarkerne og Fjældryggene, den slæber Tømmer til Opførelse af Huse, og paa sin Ryg bringer den Høsten hjem o. s. fr. Betegnende er det, at Høhøsten opgives i Heste Hø (ca. 100 kg); Vogne anvendes meget lidt.

De islandske Heste varierer overordentlig meget i Bygning og Præg, men gennemgaaende er de ca. 1,25 m. høje, ret spinkle af Ben, ikke videre kønne af Krop og med grov og meget daarlig baaret Hals. Der er ogsaa stor Forskel paa den Pleje og Ernæring, de er Genstand for, dels i de forskellige Egne og dels efter, hvad de enkelte Heste paa Stedet er bestemt til. *Ridehestene* væl-

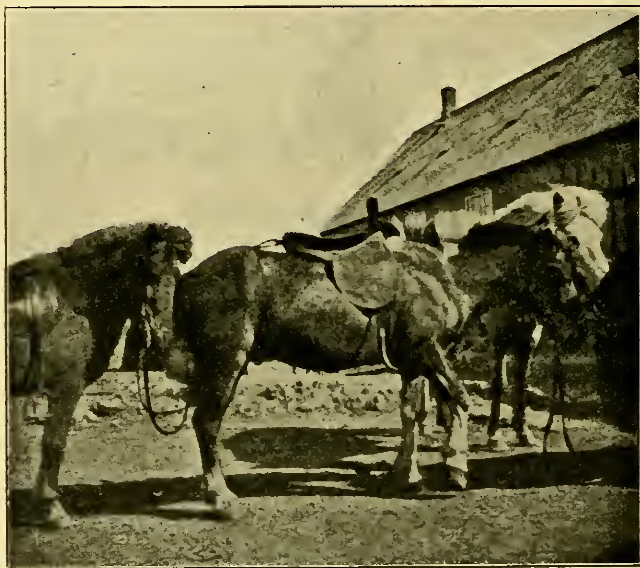

Fig. 28. Islandsk Ridehest.

ges blandt de hurtigste og kønneste, de tilrides i Trav, Pasgang og „Tøngt“ (en Mellemting mellem Pasgang og Trav), de ernæres bedre, og de koster ofte 3—400 Kr. *Pakhestene* gaar ude saa godt som hele Aaret, de er som oftest elendigt byggede, en Del af de bedre er dog baade brede og stærke. Alm. Pris 50—100 Kr.

Det er først i de senere Aar, at der er begyndt at gøres noget for Avlen. I 1890erne blev paabegyndt Kaaring af Hingste, men det forslaar lidet saalænge det er almindeligt, at Hingste og Hopper

gaar løse sammen. 1902 afholdtes det første Dyrskue. Hestene bedømmes i 2 Klasser, Ride- og Pakheste. Der findes nu Hesteavlsforeninger. Enkelte Knoglefond tyder paa, at Hestene paa Island var større i tidligere Tider, da Befolkningen var mere velstaaende.

Island har ca. 40,000 Heste, hvilket er ca. 1 Hest for hver 2 Mennesker, medens der i det egentlige Danmark kun findes ca. 1 pr. 5 Mennesker. Der udføres aarlig ca. 4000 Heste, mest til England, hvor de anvendes i Gruberne, men i de senere Aar er der ogsaa kommet 1—2000 her til Landet. For Øjeblikket er de stærkt efterspurgte i det mindre Landbrug og til let Arbejdskørsel i Byerne og til Lystkørsel for Børn. For Landbruget er de lovlig smaa. De kan fødes overmaade billigt og kan bestille forholdsvis meget, men alligevel er en voksen Mands Arbejdskraft for lidt udnyttet ved blot at følge et Par Islændere.

De islandske Heste er sildigt udviklede, de kan ikke gøre fuldt Arbejde før 6—7 Aars Alderen; til Gengæld bliver de meget gamle, ofte 30—40 Aar. Der forekommer alle mulige Farver.

Den farlige Sygdom, Snive, som de russiske Heste kan være befængt med, forekommer ikke paa Island.

Paa *Færøerne* findes der forholdsvis faa Heste, i 1893 kun 631, og de spiller en meget ringe Rolle, thi Færingen lever mest af Fiskeri og Fuglefangst, men nogen Anvendelse finder de dog til at bære Gødning ud om Foraaret og Tørv hjem om Efteraaret. De er lidt større end de islandske. Der er krydset med Heste fra Skotland, men navnlig med Heste fra de nordlige Kystegne i Norge.

Hesteavlens Økonomi.

Baade i Forhold til Areal og Folketal har Danmark en talrig Hestebestand. Hesteavlen har i lange Tider spillet og spiller fremdeles en stor, økonomisk Rolle for Landet. Omkring 1800, da Bønderne brugte 4—6 Heste for Ploven, var Antallet forholdsvis større end nu, det formindskedes til henimod 1850, saa var der en ringe Stigning til 1880, hvorefter Forøgelsen tog rigtig Fart, og Produktionen mere blev lagt an paa Markedets Fordringer.

Antal Heste	Jylland	Øerne	Ialt
1883	167,000	180,000	347,000
93	208,000	202,000	410,000
1903	259,000	228,000	487,000
1909	292,000	242,000	535,000

Det ses, at Stigningen har været stærkest i Jylland og en nærmere Undersøgelse af Tallene viser, at Hestebestanden gennemgaaende er yngre i Jylland end paa Øerne. Tillæget er større, nemlig ca. 35,000 Føl aarlig mod ca. 19,000 paa Øerne, der bruges flere ganske unge Heste til Arbejde, og der anvendes yngre Dyr i Avlen. I 1909 bedækkedes i Jylland 51,700 og paa Øerne 31,900 Hopper; af disse var i Jylland 44,1 % og paa Øerne 36,1 % under 7 Aar. Forudsat det samme Antal Hopper var bedækket i 1908, har Drægtighedsprocenten været 68 i Jylland og 59 paa Øerne. Af Bedækningshingste over 3 Aar fandtes der 1909 i Jylland 1152 og paa Øerne 1190. I Jylland blev der 1910 anerkendt 287 og paa Øerne 206 Hingste paa Statsskuerne, saa der er flest daarlige og overflødige Hingste paa Øerne. Med Hensyn til Hingstenes For-

deling paa de forskellige Racer var der i 1909 ialt 1565 af jydsk Race, hvoraf 497 paa Øerne; af Frederiksborghingste fandtes der ialt 305, hvoraf kun 34 uden for Sjælland og Bornholm, af fremmed Halvblod fandtes 157 paa Sjælland, 55 paa Fyn, 4 paa Lolland Falster og 6 i Jylland, af belgiske Hingste 37 paa Sjælland, 21 paa Fyn og 6 i Jylland. Desuden optaltes 15 Fuldblodshingste paa Øerne og 5 i Jylland, samt paa Øerne 70 og i Jylland 26 af andre og blandede Racer, hvorefter vi her i Landet skulde have ialt 2342 Bedækningshingste, 1725 af svære Racer og 617 af lettere Racer.

Vor Hesteavl har i lange Tider medført en betydelig Eksport, og selv om der ogsaa er en ret stor Indførsel her til Landet af fremmede Heste, har der dog bestandig været en betydelig Overskudsudførsel i Værdi, og med Undtagelse af Aaret 1907 ogsaa i Antal.

Aar	Udførsel	(deraf Føl)	Indførsel	Overskud
omkr. 1800 . .	c. 4,000			
1865—69 . .	8,100		2,100	6,000
70—71 . .	16,300		1,600	14,700
1872—77 . .	8,200		3,300	4,900
78—80 . .	12,800		2,800	10,000
81—85 . .	10,900		5,500	5,400
86—90 . .	15,700		4,700	11,000
91—94 . .	13,000		6,900	6,100
95—01 . .	18,600	(1,100)	6,300	12,300
1902—05 . .	25,400	(2,000)	6,900	18,500
1906	25,400	(1,500)	23,500	1,900
1907	19,600	(1,200)	24,500	÷ 4,600
1908	18,731	(2,118)	16,926	1,805
1909	22,553	(2,209)	10,862	11,691
1910	26,106	(3,358)	12,081	14,025
1911	c. 28,600	(c. 2,100)	c. 15,000	c. 13,200

Udførselen gaar omtrent udelukkende til Tyskland. Til andre Lande har der kun været Afsætning af Betydning for ganske kortvarige Tidsrum, saaledes først i 90erne til Droscheselskaber i Paris, og til England under Boerkrigen. De, som udføres til Tyskland, bestaar overvejende af „svære Arbejdsheste“, kun faa „lettere Arbejdsheste“ (derunder en Del Frederiksborgheste) og et meget lille Antal „Luksusheste“. Den abnormt høje Udførsel i 1870—71, og den

deraf følgende Nedgang i Aarene 72—77, bevirkedes af den tysk-franske Krig. I 1880erne og først i 90erne var Sporvognsselskaberne i Berlin og Hamborg de største og bedste Kunder. Saa kom Omslaget til elektrisk Drift, og man frygtede et Krak. Der var imidlertid saa stærk Stigning i Forbruget til andet Arbejde, at Udførselen tværtimod gik opad og til stigende Priser. Den 1. Marts 1906 traadte en ny, tysk Toldlov i Kraft, og dermed forhøjedes Indførselsafgiften fra 20 Mk. pr. Stk. til 72 Mk. for Heste indtil 1200 Marks Værdi. Da Priserne op imod denne Begivenhed holdt sig godt, blev Hestebestanden forholdsvis stærkt udtyndet, og det har medført nedadgaaende Udførselstal i Aarene 1907 og 1908. Men forøvrigt har baade Priser og Efterspørgsel holdt sig godt til Trods for Toldforhøjelsen.

Indførselen har i mange Aar holdt sig omkring 5—7000 Stkr. aarlig, men i 1906 og 1907 tog den en forbavsende Fart, og 1907 havde vi endog *Overskudsindførsel* af Heste. De indførte er langt overvejende billige Smaaheste, som finder Anvendelse i det mindre Landbrug og til let Landevejs- og Bykørsel. Tidligere var det næsten udelukkende „*Russere*“ (kurlandske, lithauiske og donske Heste), men da der under den russisk-japanske Krig (1905) blev lukket for denne Import, maatte de smaa *Islændere* prøves. Dette faldt samtidig med vaagnende Interesse for Bilandene, og der er siden kommet ca. 2000 islandske Heste hertil aarlig, indtil Tallet i 1910 er gaaet ned til under 1000. Alligevel har vi haft Bud nok efter Russere, hvoraf vi har aftaget ca. 8000 aarlig. Fra *Sverrig* har vi i de senere Aar indført et betydeligt Antal Heste, nemlig ca. 4000 aarlig (1910: 3704 Heste + 443 Føl). Af disse er ca. Halvdelen middelsvære, yngre Arbejdsheste, der er Krydsningsprodukter af blandede svenske Hopper og lettere Belgiere (Ardennære), kun ca. 15 % Køreheste og Resten er ældre udrangerede Dyr. Desuden indføres en Del ældre svære Heste fra England og ca. 100 Remonter fra Irland. Af norske og finske Heste indføres ganske faa Stkr., og fra Tyskland enkelte Luksusheste og nogle Avlsdyr, mest Føl fra Oldenborg.

Overskudsudførselen ses at variere en Del. Det maa erindres, at Værdien af den, er forholdsvis højere, end Antal Heste angiver. Bortset fra 1906—07—08, har den i en halv Snes Aar staaet paa 12—14 Mill. Kr. aarlig. Hestene, som udføres, betales med ca. 700 Kr. pr. Stk. Disse Tal fortæller imidlertid intet om, hvor

megen Nettofortjeneste, der tages ind paa Hesteavlen. Den regnskabsmæssige Side af Hesteholdet er i det hele taget saa temmelig blank her i Landet. Der fodres ca. 400,000 Arbejdsheste om Dagen uden videre Kendskab til, hvad den enkelte faar, skønt der ingen Tvivl er om, at paalidelige Oplysninger om Foderforbruget tit vilde give lige saa vekslende Tal, som Kontrolregnskaberne har gjort vedrørende Køernes Rentabilitet. Og der er ingen Tvivl om Nødvendigheden af at faa disse Tal, og Hensyntagen dertil, hvis Avlen skal drives op mod det mest rentable. Opdrætningsomkostningerne vides der, om muligt, endnu mindre Besked med. I Almindelighed har man ikke en selvtillagt 3 Aars Hest for under 500 à 550 Kr., og det er da indlysende, at kun Avl med gode Dyr betaler sig. Og Fortjenesten maa endda ofte søges i Udnyttelsen af Unghestene og Følhopperne, og derfor er Avl med Heste, som ikke egner sig godt for Landbrugsarbejde, næppe rentabel i noget agerdyrkende Land. Ingen kan bedre arbejde med Følhopper og 2—3 Aars Plagge, end mindre Landmænd med ikke alt for svære Jorder, hvorimod Føllet fra Fravænningen til 2 Aars Alderen ofte kan plejes bedre i Stordriften, hvor der er Løbegaarde, og en bestemt Mand til at passe dem. Derfor kan en Deling af Opdrætterarbejdet, national-økonomisk set, være en Fordel.

Det er ganske naturligt, at Avl med svære Heste gennemgaaende er mere rentabel end Avl med lettere. Unghestene er nemmere at bruge, de kan tidligere gaa med, baade de og Moderdyrene faar hensigtsmæssig Motion ved det almindelige Arbejde, en lille Bygnings- eller Benfejl sætter ikke Prisen saa langt ned, og Affaldet er mere værd til Hjemmebrug, Afsætningsforholdene er mere stabile, mindre udsat for Modesvingninger og Liebhaveri. Men de lettere er flottere og fornøjeligere at køre med, det er jo ogsaa Penge værd, og det nytter lidet, at en Mand giver sig i Kast med en Avl, han ingen Interesse har for. Heldigst er det, om hans Smag falder sammen med Egnens Hestebestand, thi Indførslen af en ny Hesterace har alle Dage været en kostbar Sport for Faderen, og yderst sjælden været økonomisk for Sønnen.

En særegen Gren af Hesteavlen er *Remonteproduktionen*. Der bruges i Danmark ca. 400 Heste aarlig til Hæren. Deraf er ca. 100 til Artilleriet og henimod 300 til Kavalleriet. De førstnævnte skal være knap middelstore, ret svære Halvblodsheste, med stærk Ryg, regelmæssig Bevægelse og gode Ben; det er hidtil

lykkedes at faa dem fra Landets Hestebestand, uden særlige Foranstaltninger. Derimod har Rytterihestene tidligere for en stor Del været købt fra Hannover, og i de senere Aar fra Irland. De forlanges saa ædle og blodige, at vor hjemlige Produktion ikke tilfredsstiller.

Militært set, er det højst uheldigt, at være henvist til Remontering fra Udlandet, og mange har ogsaa ment, at det landøkonomisk set var et Tab. For at bøde paa disse Forhold, er der paa Krigsministeriets Budget bevilget Penge til Indkøb af 8 ædle Hingste til Udstationering paa de for Øjemedet gunstigste Egne. Først blev der forsøgt med Østprøjserne, men i de sidste Aar anvendes mest engelsk Fuldblod. Der forlanges stadig mere blodige Heste til Hæren, da de kan præstere mere, naar de ellers faar den fornødne omhyggelige Pleje.

Samtidig bliver det vanskeligere for Landmanden at opdrætte disse Heste med virkelige Fordel. Der kan jo under ingen Omstændigheder være Tale om, at basere en almindelig Avl paa et Forbrug af 300 Stkr., og selv i det smaa vil Affaldet let komme til at udgøre for stor en Procent til alt for ringe Værdi. Men kan der, med 2. og 3. Klasses Følhopper og Ministeriets Hingste, leveres det ønskede Materiale, som et lille Biprodukt, da er der Betingelser for gensidig Tilfredshed.

Som et *Overslag* over hvad Avl og Opdræt af Heste til 3 Aars Alderen i Almindelighed vil koste, kan følgende tjene, men Omkostningerne afhænger ellers meget af lokale Forhold.

	Kr.	Kr.
Bedækningspenge	20.00	
Arbejdstab af Hoppen og Foderforøgelse	40 00	
Værdiforringelse af Hoppen	50.00	
Fortræd paa Afgrøder; Foder m. m. til 1. Septbr.	30.00	
		140.00
1. Vinter fra $^1/_9$—$^{16}/_5$, 255 Dage.		
6 Pd. Havre à 5 Øre	76.50	
5 - Hø à 2 Øre	25.50	
10 - sk. Mælk à 1 Øre	25.50	
4 - Gulerødder à $^1/_2$ Øre	5.10	
255 Dage à 52 Øre		132.60
2. Sommer fra $^{16}/_5$—$^1/_{10}$, 135 Dage.		
Græsning à 30 Øre pr. Dag	40.50	
		40.50
At overføre ...		313.10

Overført ...		313.10
2. Vinter fra $^1/_{10}$—$^{15}/_5$, 225 Dage.		
6 Pd. Havre à 5 Øre ...	67.50	
10 - Roer à $^1/_2$ Øre ...	11.25	
5 - Hø à 2 Øre ...	22.50	
225 Dage à 45 Øre		101.25
3. Sommer fra $^{15}/_5$—$^1/_{10}$, 135 Dage.		
Græsning à 30 Øre pr. Dag ...	40.50	
		40.50
3. Vinter fra $^1/_{10}$—$^1/_5$, 210 Dage.		
5 Pd. Havre à 5 Øre ...	52.50	
15 - Roer à $^1/_2$ Øre ...	15.75	
5 - Hø à 2 Øre ...	21.00	
210 Dage à $42^1/_2$ Øre		89.25
Plaggen 3 Aar gl. Kr. ...		544.10
Halm regnet lig Gødningens Værdi.		
Pasning og Pleje (derunder Hovpleje), 10 Kr. aarlig ...		30.00
Assurance, 7 Kr. aarlig ...		21.00
Dyrlæge og Medicin, 3 Kr. aarlig ...		9.00
Udgifter i alt Kr. ...		604.10

Fra disse Udgifter maa trækkes Værdien af det Arbejde, Plaggen har ydet, hvilket kan være indtil 100 Kr. udover Omkostningerne ved den Forøgelse af Kraftfoderrationen, som det medfører.

Offentlige Foranstaltninger til Hesteavlens Fremme.

I Slutningen af 16. og Begyndelsen af 17. Aarhundrede afløste Hofstutterierne de gamle Herregaards- og Klosterstutterier, og i den nærmest følgende Tid blev der fra Staten gjort noget for Landavlens Forbedring. Det skete dog mest af Hensyn til Hærens Remontering. Christian IV paabød 1622, at Hingste til under 24 Rigsdalers Værdi ikke maatte gaa løse paa Fælleden efter Paaske, og Christian V føjede 1680 til, at de skulde være mindst $9^1/_2$ Kv. høje. Samme Konge paabød 1680, at Præster, Fogeder og Skrivere skulde holde et Par gode Følhopper. Disse Bestemmelser kunde ikke overholdes. 1686 maatte Maalet sættes ned til $9^1/_4$, „da det havde vist sig vanskeligt for Bønderne at holde saa store Heste", og 1693 blev Fordringen til Størrelsen helt opgivet. Fra 1693—1747 blev der fra Statens Side intet gjort for Hesteavlens Fremme. Dette Tidsrum falder sammen med den Del af Enevoldskongernes Tid, hvor Adelen samledes ved Hoffet, og hvor det stadig gik tilbage for Bønderne, baade i Selvstændighed og Velstand. Landavlen har sikkert staaet meget lavt, noget lignende som i vore Dages Rusland.

Fra 1747 begyndte Kongen at udstationere Frederiksborghingste til Brug for Omegnens Bønder, og fra 1758 blev der uddelt Præmie til Folk, som holdt gode Hingste. Denne Udstationering fortsattes og udvidedes i ca. 100 Aar, men man lægger Mærke til, at den begyndte først, da Stutteriets bedste Tid var omme, og det var naturligvis ikke de bedste Hingste, der sendtes ud. Det var derfor ganske naturligt, at de fik forholdsvis ringe Betydning, især da de fleste var lidet frugtbare. 1824—30 var der Hingstedepot paa Mosgaard, i 1830erne udstationeredes en Del Fuldblodshingste, deraf 6 i Jylland. 1843—62 holdtes Hingstedepot paa Koldinghus, og der uddeltes i hvert Fald en Del af Tiden Præmier til Hopper, bedækkede ved disse Statshingste.

Der var altsaa først prøvet med Tvangsforordninger, og saa med gode Tilbud, naar Opdrætterne vilde følge den anviste Vej, men Resultaterne var smaa. 1852 kom den første, egentlige Husdyrlov. Baade den og de følgende har været baseret paa Præmiesystemet, og har medført stadig større Bevillinger.

Lov af $^{31}/_{3}$ 1852. — 15,200 Kr. i Pr. til Husdyr, specielt Heste.

„ „ $^{23}/_{1}$ 1862. — 35,000 Kr., deraf 22,000 til Hingsteskuer, Resten til Landboforeningerne.

„ „ $^{2}/_{7}$ 1880. — 60,000 Kr.: 30,000 til Hingsteskuer og 30,000 til Landboforeninger. Fra 1886 yderligere 10,000 til andre Formaal, saasom Afkomspræmiering og Stambogsføring.

„ „ $^{1}/_{4}$ 1887. — 200,000 Kr.: 80,000 til Hingste- og Tyreskuer, 60,000 til Landboforeningerne, 10,000 til Fællesskuer og 50,000 til andre Formaal, som Avlsforeninger, Ansættelser af Konsulenter, Stambogsføring m. m.

Ved Tillægsbevillinger blev de 200,000 stadig forhøjede, navnlig Beløbet til andre Formaal, saa den samlede Sum var 572,000 Kr., da vi fik den sidste Husdyrlov, nemlig af $^{23}/_{5}$ 1902. Paa denne er de enkelte Poster ikke fastsatte, men det samlede Tilskud, som udbetaltes i Henhold til den i Finansaaret 1910—11 var 967,190 Kr.

Til *lokale* Landboforeningers *Skuer* ydes $^{1}/_{2}$, til *Fællesskuerne* $^{2}/_{3}$ af Præmiebeløbet, der gives som Holdepenge til 2 og 3 Aars Hingste og Hopper, eller som Præmie til Goldhopper og Følhopper; der ydes indtil $^{3}/_{5}$ af *Konsulenternes* Løn.

Statshingsteskuerne faar 75,000 Kr. Der gives kun Individ-

præmie til 4, 5 og 6 Aars Hingste, samt Hingste, der ikke har været i Landet mer end 3 Aar, og ikke er over 10 Aar. De ældre skal og de 6 Aars kan stille Afkom. Saa faar de ingen Individspræmie, men skal møde paa Skuet. Hingstens Avlsværdi ligger selvfølgelig i dens Gerninger, og det var lidet vejledende, naar der tidligere kunde staa en Hingst med 1. Individspræmie og 3. for Afkom. Men det er uhyre vanskeligt at bedømme de smaa Grupper Afkom (12 % af samme Aargang, 2 eller 3aarige, dog mindst 8 Stkr.) staaende paa forskellig Plads, og faldet paa ulige gode Hopper, som ikke samtidig fremstilles. De 4, 5 og 6 Aars skal aflægge følgende Kraftprøve: de svære 1/2 Mil i 18 Min. for belastet Vogn, Tospand med 1000 Pd., Enspand med 300 Pd., de lette 1/2 Mil i 12 Min. efter frit Valg En- eller Tospand uden Vægt eller under Rytter; i alle Tilfælde benyttes flad Bane.

Hesteavlsforeningerne (nærmest Hingsteholdsforeninger) med anerkendte Love kan faa et Tilskud paa indtil Halvdelen af Hingstens Indkøbspris, naar den er 4 Aar og tilkendt Pengepræmie paa et Statsskue — dog aldrig over 4000 Kr. ialt, fordelt paa 5 Aar. De Foreninger, som modtager saadant Tilskud, er pligtige at lade Hingsten bedække 10 Hopper, uden for Foreningen, udpegede af Statskonsulenten og for Medlemshoppernes Pris. 1911 fandtes 280 statsunderstøttede Hesteavlsforeninger med 295 Hingste. Statstilskudet udgjorde 160,876 Kr.

Kaaringerne, saavel af Hopper som Hingste, er private Foranstaltninger, iværksatte af de sammensluttede Hesteavlsforeninger og Landboforeninger. Det er ganske frit for Opdrætterne, men naar de har indladt sig herpaa, gælder Reglen, at kaaret Hoppe kun maa føres til kaaret Hingst. Denne Foranstaltning synes at faa større og større Betydning, vistnok især fordi Kaaringerne foretoges umiddelbart forud for Bedækningssæsonen.

Avlscentre og Opdrætningsforeninger arbejder paa noget forskellig Maade, men virker i Reglen ved at købe gode Følhopper, som udstationeres, ved at opdrætte de mest lovende Føl paa Avlscentret og ved at sælge de øvrige og eventuelt indkøbte Føl ved Auktion. „Frederiksborgheste-Avlscenter og Opdrætningsanstalt" har oprettet en Opdragelsesanstalt paa Toftegaard pr. Ølstykke, Frederiksborg Amt, hvor Folk mod rimelig Betaling kan faa lovende Hingsteplagge fodrede og ordentlig behandlede, mønstrede, redne og kørte. Samme Sted afholdes Kursus i Mønstring og Pleje af

lette Heste. Hvert Kursus varer 1 Maaned og koster 10 Kr. + 1 Kr. pr. Dag.

Stambøger føres over de bedste Hingste og Hopper. Siden 1894 har den saakaldte Racestambogsføring været anvendt. Heste fra en hvilkensomhelst Egn af Landet henføres til en af følgende Afdelinger:

A.	I. Heste af jysk Race	Hingste	18 Bind, 1353 Nr.	
		Hopper	10 Bind 6074 Nr.	
	II. Heste af fremmede Trækracer. — Ingen.			
B.	I. Heste af Frederiksborg Race	Hingste	162 Nr.	8 Bind 1049 Nr.
		Hopper	597 —	
	II. Heste af fremmed Halvblod	Hingste	108 —	
		Hopper	178 —	
C.	Heste af Fuldblod	Hingste	4 —	
		Hopper	„ —	

Tillige udkom i 1903 „Oversigt over Hoppestammer inden for den jydske Hest." Det er Begyndelsen til Familiestambøger.

Statskonsulenten i Hesteavl særlig m. H. t. de svære Heste blev ansat 1889. Han er Statens og Opdrætternes Raadgiver samt Stambogsfører, og kan vælges som Kaaringsmedlem, Dommer m. m. I 1909 er tillige ansat en Statskonsulent særlig med Hensyn til Avl af lette Heste.

Landet er delt i 13 *Skuekredse* med hver sin Hingsteskuekommission, som forestaar Bedømmelsen ved respektive 13 Statshingsteskuer saa vel som den forudgaaende Afkomsbedømmelse. En saadan Kommission bestaar af en Formand, udnævnt af Landbrugsministeriet og et Medlem fra hver Amt, Kredsen omfatter, valgt af Amtsraadet paa Landboforeningernes Indstilling. Hvis Skuekredsen kun omfatter et Amt, vælges der dog to Medlemmer. I Jylland har 4 Formænd hver 2 Kredse. Saavel Statshingsteskue- som de tilsvarende Statstyreskuekommissioners Formænd er Medlemmer af Statsdyrskuekommissionen, og derigennem virke de som Statens Tilsynsførende ved de lokale Skuer. Dyrskuekommissionen omfatter hele Landet og har en ministerielt valgt Formand.

Husdyrloven af 1902 er til Revision i indeværende Rigsdagssamling, 1911—1912, og det kan forudses, at der vil ske betydelige Ændringer, navnlig i Retning af at indskrænke Statens Tilskud.

Avl og Opdræt i Almindelighed.

Hestens Kønsliv.

I vildtlevende Tilstand vilde Kønsdriften næppe vaagne før omkring ved Tandskiftets Afslutning, men i Kulturstanden sker det meget tidligere, ofte i 2det Aar, tidligst hos Fuldblodet, senest hos de primitive Racer, som f. Eks. Islænderne. Avledygtigheden holder sig længst hos de ædle Heste, ofte til 30 Aars Alderen hos Fuldblodet, sjælden til over 20 hos de svære.

Brunsten (at Hoppen er „hestegal") varer 2—10, i Reglen 5 Dage, og vender gerne tilbage for hver 3 à 4 Uger (Brunstperioden), naar Hoppen ikke er drægtig, dog særlig om Foraaret og Sommeren. Det heldigste Tidspunkt for Parring er næppe de to allerførste Dage, ejheller den mellemste, da Brunsten er paa sit højeste, men snarere paa den sidste Tid, da Brunsten er aftagende. Derfor er det hensigtsmæssigt, at afprobere Hoppen 4. eller 5. Dagen efter Parringen, for hvis 1. Bedækning har været tidlig i Brunsten, tager den sandsynligvis Hest, og da er Chancerne større. Tager den ikke Hest, har Tidspunktet været rigtigt 1ste Gang. I begge Tilfælde afproberes Hoppen igen 3-Ugersdagen.

Kort efter, at Hoppen har født, viser den sig atter brunstig, og der er paa dette Tidspunkt ofte de bedste Chancer for Befrugtning. Her i Landet er det almindeligt at benytte 9ende Dagen, men i mange af Udlandets Stutterier benyttes 5te Dagen, og med lige saa godt Resultat. Man bør i hvert Fald søge at faa Hoppen i Fol hvert Aar, hvis den ikke er bleven altfor afrakket, og man undlader ikke at benytte 9ende Dagen, med mindre Folingen i Tilfælde af Befrugtning vilde falde for tidlig paa Aaret. Den heldigste Fødetid er i April og Maj.

Hopperne bør benyttes som Avlsdyr i den unge Alder. Da er de lettest at faa drægtige, de bliver mer mælkerige og *giver bedre Afkom.* Det fremgaar ganske afgjort af Statskonsulent Jensens Undersøgelse af Alderen paa Mødrene til Stambogshingstene af jydsk Race, at Hopper under 7 Aar som Avlsdyr staar betydelig over de, som er over 7 Aar, og mange af de bedste Hingste er avlet paa ganske unge Hopper. At benytte en Hoppe som Arbejds- eller Kørehest i dens unge Aar, og saa lade den bære Føl, naar den bliver ældre, saaledes som man navnlig paa Sjælland har været tilbøjelig til, det giver absolut ikke de bedste Resultater. Af Hensyn til Hoppens egen Udvikling vil det dog næppe være rigtigt at føre den til Hest, før som 3 og 4 Aars, henholdsvis for de svære og lette Heste.

Hingstene bør ogsaa benyttes som unge. I 2 Aars Alderen maa de dog kun have et lille Antal Hopper, højst 15, og først som 4 Aars bør de faa Lov at bedække fuldt Antal, ca. 100 Hopper. Ligesom for Hoppernes Vedkommende viser det sig, at en Hingst i Almindelighed giver sit bedste Afkom i den unge Alder. Kun de ganske enkelte Matadorer som f. Eks. Aldrup Munkedal og Zarif kan endog i en høj Alder give Hingste, men de almindelige gode Hingste vil i Reglen give deres Hingste, mens de er unge, hvis de overhovedet giver nogen. Er der en ældre, god Hingst, man gerne vil benytte, bør i hvert Fald Hoppen være ung, og omvendt er der størst Chance for at faa noget godt af en ældre Hoppe, naar den føres til en ung Hingst.

I Bedækningstiden bør Hingsten have nogen Motion, uden dog at udføre videre Arbejde, og den skal endda ernæres meget kraftigt. En bekendt, stærkt benyttet (ca. 200 Hopper) jysk Hingst, faar daglig 18 Pd. Havre og 4 Pd. Malt samt et Tilskud paa 4 Æg og $^{1}/_{2}$ Pd. Melis for hver Bedækning. Udenfor Bedækningstiden har Hingsten bedst af at gaa ved lettere Arbejde og paa alm. Ernæring. Overdreven Ernæring og Stillestaaen forringer maaske nok ikke Avlsværdien, men Hingsten lider selv derunder og holder ikke saa længe ud. Den er ogsaa mere udsat for Kolik og Forfangenhed, og en Lungebetændelse er farligere.

Skulde Avlen drives rationelt, maatte de unge Dyr ikke benyttes til Avl, før de havde aflagt en ordentlig Præstationsprøve, men derved vilde man gaa Glip af den bedste Avlstid.

Parringen foregaar jo næsten altid „af Haanden“ i Modsætning

til den saakaldte „fri Parring", hvor Hingst og Hopper gaar løse sammen. Den sidste Maade er den naturligste, men i Følge Forsøg giver den ingenlunde bedre Resultat, og den fordrer flere Hingste, 1 til ca. 20 Hopper, er altsaa meget kostbarere, og umuliggør en stærk Benyttelse. af de bedste Hingste. Dette lader sig allerbedst gøre ved den saakaldte „kunstige" Befrugtning, hvor Sæden fra een Parring opsamles og fordeles til et større Antal Hopper.

Frugtbarheden er mærkværdig lav. I Gennemsnit bliver kun ca. $^2/_3$ af Hopperne i Fol. Aarsagerne dertil er langt fra lette at paapege, men er sikkert forskellige og ligger oftest hos Hopperne. Kønslivet kan være undertrykt paa Grund af anstrengende Arbejde, Fedme eller høj Alder. Der kan være betændelsesagtige Tilstande i Skeden, hvorved der afsondres surt Sekret, som dræber Sædfimene; det modvirkes ved at udskylle med lunkent Sodavand. Børmunden kan være fast tillukket af en Slimprop, saa Udblokning umiddelbart forud for Parringen er nødvendig, og der kan være Cysterdannelse i Æggestokkene ligesom hos Køer. Mange andre Sygdomme og Abnormiteter i Kønsorganerne kan forekomme, og det sker naturligvis ogsaa, at Handyret er ufrugtbart, eller mindre frugtbart. Adskillige Hingste har kun 50 % Føl.

Drægtighedstiden er normalt 11 Maaneder, 335 Dage, men der kendes Variationer lige fra 307 optil 419 Dage. Hankønsfostre bæres længst. Naar Drægtigheden er indtraadt, udebliver i Reglen Brunsten, Hoppen falder mere til Ro, Ædelysten forøges, Huldet tiltager, og den kan ikke lide fremmede Hingste og Vallakker. I 5—6te Maaned begynder Fosteret at stille Krav til Ernæringen, Huldets Tiltagen hører op, og Bugen begynder at blive fyldigere, hvad der dog kan være vanskeligt at iagttage baade hos unge Hopper med meget spændt Bug, og hos ældre med Hængebug. Fosterets Bevægelser bliver synlige i 8—9ende Maaned og kan især iagttages, naar Hoppen har været anstrengt eller har drukket meget koldt Vand, altsaa naar Fosteret befinder sig mindre vel, grundet paa Kulsyreoverfyldninger el. Temperaturforandringer. Derimod er det vanskeligt at føle Fosteret; thi det ligger med Stortarmsslyngen paa venstre og Blindtarmen paa højre Side, og Bugen er for spændt til at føle igennem paa lignende Vis som i højre Flanke af Koen; men ved at lægge Haanden paa Bugen kan iagttages smaa Slag. En Dyrlæges Undersøgelse gennem Endetarmen kan afgøre Tvivlstilfælde.

I 9.—10ende Maaned tiltager Yveret i Størrelse, og der kommer en tynd, klar Vædske, som ved Indtørring kan afsætte det bekendte Voks i Patterne. Hoppen „løder“ ikke saa synligt som Koen, dog ses gerne en skaalformig Fordybning ved Siden af Halerodens, Kønsspalten og Endetarmsaabningen trækkes noget indad, Kønslæberne bliver bløde og svulmer op. Disse Symptomer beror dels paa den tunge Børs Træk i Skeden og Bækkenbaandene, og dels paa, at Børens Rumfangsforøgelse har bevirket positivt Lufttryk i Bughulen, hvorved Blodcirkulationen vanskeliggøres. Hvis Hoppen staar fri, giver det sig ogsaa til Kende i Legemets ekstreme Dele. Bagbenene kan blive helt vattersottige. Først ganske nær ved Fødselen (ca. 24 Timer) kommer der rigtig Mælk i Patterne; sker det stort tidligere, kan man være sikker paa en Kastning; undertiden kommer Mælken da med stor Voldsomhed, og saa er Fosteret gerne dødt. Dette hænder ofte et Par Maaneder før Tiden, naar der er Tvillinger i Hoppen. Tvillingfødsler udgør ca. 2 pr. mille. Omtr. 51 % af Føllene er Hunkøn.

Kastning kan forøvrigt forekomme af mange forskellige Aarsager, nemlig alt hvad der truer Fosterets Liv, saaledes, 1) Kulsyreoverfyldning paa Grund af Overanstrengelse (svære Koliktilfælde, stærke Løb, glat Føre m. m.), 2) Cirkulationsforstyrrelse, som direkte berører Børens Funktion, f. Eks. ved at give kolde Roer el. koldt Vand, naar Hoppen er varm og har tom Mave, 3) Giftstoffer i daarligt Foder, 4) Vold, Stød, Slag o. lign. Visse smitsomme Sygdomme er ogsaa farlige, f. Eks. Influenza, der jo ellers ikke truer Hoppens Liv, medens det omvendte er Tilfældet med Lungebetændelse. Det beror aabenbart paa, om Smitstoffet formaar at trænge ind til Fosteret.

Den smitsomme Kastning (Infektionskastning) kan forekomme, men er langt sjældnere end hos Kvæget. Faren er ringere, da Hopperne i Almindelighed ikke holdes i større Antal sammen. Det er dog bevist, at Sygdommen kan overføres fra Ko til Hoppe, saa det maa i høj Grad fraraades at sætte Kastekøer i Hestestalde, hvor der overhovedet kommer Følhopper.

Den drægtige Hoppe maa helt igennem behandles varsomt og hensynsfuldt frem for andre Heste, selv om disse ogsaa har Krav paa god Behandling. Den maa dog helst gaa i Arbejde eller i hvert Fald have daglig Motion, lige til Fødselen indtræder, men den maa f. Eks. ikke tvinges til anstrengende Løb, ikke tages ud i glat Føre,

og den sidste Halvdel af Drægtighedstiden maa den i det hele taget kun arbejde under bekvemme Forhold, ikke sættes til en urolig Hest, ikke spændes for Redskaber og Maskiner, som hugger og støder den baade i Bringen og paa Siderne, ikke sættes i Baas sammen med andre Heste, ikke trækkes gennem smalle Døraabninger o. s. v. Boksen, som den i Slutningen af Perioden kommer ind i, skal være rummelig, lys, med frisk Luft, være ren og tør, og have bekvem Indgang. Og ligesom Heste i det hele taget er ømtaalelige over for mindre godt Drikkevand, Foder, der ikke er rent, velhøstet og absolut godt opbevaret, urene Krybber og Vandtruge, saa gælder dette i højeste Grad Følhoppen. Sund Havre i hel eller valset Tilstand, noget godt Hø og renvaskede Gulerødder er vel anvendt der. Gulerødder virker let afførende, og dette er ofte nødvendigt. Som alle andre drægtige Dyr har Følhoppen Tilbøjelighed til Forstoppelse. Ernæringen skal være rigelig, da Fosteret stiller store Krav, men Hoppen maa dog absolut ikke blive fed. Fede Hopper føder vanskeligt og ernærer ofte Føllet daarligt. Derimod sulter en mager Hoppe ikke sit Føl.

Fødselen foregaar hurtigere hos Hopper end hos Køer. Fødselsvanskeligheder er sjældnere, men ogsaa farligere. Fosteret ligger i Børen omgivet af Fosterhinderne, inderst Frugthinden, hvori der findes det saakaldte Frugtvand, 4—5 Potter, og yderst (tæt op til Børens Slimhinde) Urinsækken, som indeholder Urinvædsken, 14—15 Potter. Ernæringen sker fra Moderen gennem Børens Slimhinde. Naar Fødselen forestaar, trækker Børmusklerne (undt. Børhalsens) sig sammen. Disse Sammentrækninger volder megen Smerte og kaldes for „Veer". Hinderne med Vædsken presses bagud gennem Børhalsen og Børmunden; Fosteret følger med og kommer til at sidde som en Prop i Halsen. Naar Børmunden er videt ud, „udslettet", brister Hinderne (undertiden dog kun den yderste) paa Grund af det stærke Tryk uden Modtryk, „Vandet afgaar" (4—5 Potter), Fosteret skydes lidt frem i Skeden, og „Udblokningsstadiet" er endt. Det varer hos førstefødende ofte ½—1 Dag, men ellers kun et Par Timer.

Derpaa følger den egentlige „Uddrivning", som hos Hopper foregaar under voldsomme, ofte ligefrem stormende Veer, stærkt understøttet af kraftige Bugmuskelsammentrækninger, og den varer kun 10—30 Minutter. Hos Koen er den „benene Fødselsvej" længere og Muskulaturen mindre kraftig, saa der gaar baade Udblokningen

og Uddrivningen langsommere for sig. Til Gengæld rives Fosterhinderne ikke saa let løs fra Børen, og Kalven kan derfor taale at sidde længe i Klemme.

Ved Udblokningens Begyndelse viser Hoppen Koliksymptomer, bliver urolig, lægger og rejser sig gentagne Gange og ser sig tilbage. Ofte straaler Mælken ud af Patterne. Efter en Pause paa 10—15 Minutter kommer Anfaldene igen og stadig med kortere Mellemrum. Hoppen gøder og urinerer flere Gange og udtømmer efterhaanden baade Urinblære, Endetarm og den bageste Del af Stortarmen, hvad der ikke er uden Betydning af Hensyn til Plads under Fødselen. Mens Uddrivningen varer, ligger Hoppen gerne udstrakt paa Siden og falder helt hen under Pauserne mellem Veerne. Største Vanskelighed volder det at faa Hovedet og navnlig Forkroppen gennem Bækkenaabningen. Det sker dog ogsaa, at Hoppen føder staaende.

Fosteret ligger under Drægtighedstiden med Ryggen nedad mod Børens Bund, Hovedet tilbage, Forbenene udstrakt mod Børmunden, og Bagbenene fremad mod Børhornene. Ved Udblokningens Begyndelse bliver det drejet og fødes i samme Stilling som Kalven med Ryggen opad, og Hovedet hvilende paa de udstrakte Forben. Der indtræffer dog ogsaa „baglæns“ Fødsel og det forvolder i og for sig ingen Vanskeligheder, naar blot Fødslen sker hurtigt; ellers vil Føllet kvæles.

Hvis Fødselsakten varer længere, end her angivet, er der noget i Vejen. Der maa hurtig skaffes kyndig Hjælp, thi der er Fare baade for Hoppens og Føllets Liv. Den almindeligste Aarsag er, at Føllet ligger forkert; det kan foraarsage Sønderrivninger i Fødselsvejen, og hvis Uddrivningen varer over 1 Time, højst to, saa dør i Reglen Føllet. Undertiden fødes Føllet i „Hammen“ (Frugthinden), og da er næsten øjeblikkelig Hjælp nødvendig. Af disse Grunde er det klogt at holde Vagt ved den fødende Hoppe, men under normale Forhold kan man alligevel godt lade den passe sig selv, og den bør i hvert Fald have Ro. Det er imidlertid ingen Skade til at skyde Kønslæberne lempeligt til Side, naar det sker med renvaskede Hænder, og at trække fornuftigt i Fosteret lidt i Retning ned fra Haleroden, samtidig med at Hoppen fører paa.

Den aarerige Navlesnor brister, idet Fødselen fuldbyrdes, eller senest naar Hoppen rejser sig. Der *kan* ske en Forblødning, men det er yderst sjældent; *overrevne* Blodaarer lukkes hurtig med en Blodprop. Alligevel er det tilraadeligt at underbinde Navlen af Hensyn

til Infektionssygdomme, navnlig *Følsygen*, som er smitsom og ret farlig. Dertil benyttes tyk Silke el. tyndt Sejlgarn, men det skal være rent og desinficeret, ellers kan det foraarsage Navlebetændelse og især Stivkrampe. Traaden bindes fast om, 2—3 Tommer fra Bugen, og Navlesnoren skæres over ca. 1 Tom. fra Bindingen. Hos Hopper af svær Race er Navlesnoren ofte overordentlig tyk og stærk, saa der bør den altid underbindes, for ikke at risikere Bristninger ved Føllets Bug.

„Efterbyrden“ (Fosterhinderne) afgaar i enkelte Tilfælde under Fødselen, men i Reglen først i Løbet af $^1/_2$ Times Tid derefter. Varer det over 1 Dag, maa der hentes Dyrlæge til at løsne den. Dette er ikke ufarligt, da Hoppen daarligt taaler Forraadnelsesprocesser og knap nok anticeptiske Midler i Børen. At trække i Efterbyrden er absolut forkasteligt.

Efter Fødselen er Hoppen meget anstrengt, ofte svedig, tørstig og sulten. Den maa ikke udsættes for Træk, men gnides tør, have lunkent Vand at drikke og fodres med Hø. Forøvrigt ingen Forandring i Fodringen.

Hvis Moderen ikke vil slikke Føllet tørt, maa dette ogsaa gnides. Efter $^1/_2$—1 Times Forløb kommer det i Reglen paa Benene, og ledet af Lugtesansen søger det straks hen til Yveret, og det har megen Betydning, at det faar Raamælken, som er meget saltholdig og virker afførende. Naar Hoppen ikke vil lade Føllet patte, er det i Reglen fordi Yveret er ømt, eller Hoppen meget kilden, og man maa da hjælpe Føllet. Til Forebyggelse burde Hoppen førend Fødselen vænnes til Berøring paa Yveret, og dette eventuelt smøres med lunken Olie.

Opdræt.

Det maa erindres, at hvad der ved Hesteopdrætterens Opgave er det givne, nemlig Føllet, det er noget individuelt og særskilt i hvert enkelt Tilfælde, og her kan derfor kun omtales Opdræt i al Almindelighed.

Føllet maa fra Fødselen have Lov at opholde sig i taalelig frisk, ikke for varm *Luft*. Det nærmer sig Dyrplageri at lukke Føllet inde i et lummert, snavset, mørkt Rum, og det er tilmed højst uøkonomisk. En stor Lade f. Eks. er et fortrinligt Opholdssted for Føllet, selv meget tidligt paa Foraaret; naar blot Hoppen er vant til Kulden, skal Føllet nok døje den. En Boks i aaben Forbindelse

med Stalden vil lejlighedsvis være lige varm nok, og Luften kan heller ikke være helt frisk deri, men en saadan Boks er dog gerne langt at foretrække for en helt isoleret Boks, der kun har mindre Ventiler, idet Luften der enten er alt for kvalm eller ogsaa der let kan blive stærkt Træk.

Føllets *Føde* bestaar den første Tid af Moderens Mælk, og dets Trivsel kan paavirkes ved at ernære Hoppen kraftigt og kun bruge den til lettere Arbejde. I Tilfælde af, at Moderen dør fra Føllet eller ingen Mælk har, maa Føllet søges opklækket ved Hjælp af Komælk. Der skal begyndes med halvt nymalket Mælk og halvt kogt Vand. Hvis Mælken ikke er fra en sund Ko, maa den ogsaa koges, men det er mindre heldigt. Blandingen gives i lunken Tilstand (Legemsvarme) 5—6 Gange dagligt og 1—2 Gange om Natten. Føllet maa ikke faa mere end $^1/_2$ Pægl ad Gangen og til hver Portion sætte en lille Theskefuld stødt Melis. Hvis det er nødvendigt at bruge Patteflaske, maa denne holdes ren ved en daglig Kogning, men det er bekvemmest, om man kan faa Føllet til at drikke af en Skaal. Efterhaanden som Føllet trives og viser sig begærligt efter mere at drikke, maa Portionerne forøges, og de kan gives med større Mellemrum. Ligeledes maa Blandingen efterhaanden ændres saaledes, at der gives mere og mere Mælk, og Sukkertilsætningen ophører, men det maa nøje agtes, at Føllets Fordøjelse er i Orden. Hvis Føllet faar tyndt Liv, maa der slaas af paa den nymalkede Mælk. Naar Føllet er et Par Maaneder gammelt, begyndes der gradvis at gaas over til skummet Mælk, indtil der skal „vænnes fra“ ved at erstatte det meste af Mælken med rent Vand.

Snart begynder Føllet dog at vise Trang til at optage Næring i fast Form, og i 6 Ugers Alderen bør det have lidt hel Havre foruden Græs eller Hø. Hen imod Fravænningsalderen, naar Føllet er 4—5 Maaneder gammelt, skal det helst kunne optage 2—4 Pund Havre daglig og ved Hjælp af lidt skummet Mælk (pasteuriseret eller kogt) kan Afvænningen fra Moderplejen da som Regel foretages uden videre Forstyrrelse i Føllets Udvikling. Som for alle andre Dyr er denne Overgang en kritisk Tid, og netop Føllet faar ofte ved den Lejlighed et Knæk, det vanskelig forvinder. Bedst er det, om Føllet allerede før Fravænningen begynder, har lært at drikke Mælk af en Spand, og man saa lader Forvænningen ske gradvis, f. Eks. saaledes, at man begynder med at lade Moderen være i Arbejde den halve Dag og Føllet være hjemme og ved Mid-

dagstid, saa snart Føllet har diet, sender dette paa Græs og sætter Moderen paa Stald for Resten af Dagen, men lader dem være sammen om Natten. Snart ændres det derhen, at Føllet kun ser Moderen tre og senere to Gange om Dagen, mens det dier, og i Løbet af et Par Uger kan Diegivningen helt høre op. Hoppen maa saa efterses med Malkning, indtil den er helt gold. Føllet maa helst forblive paa Græs, men have Tilskud af Havre og Mælk, givet hjemme eller i Marken. Det er næppe heldigt at give mere Mælk end ca. 10 Potter daglig, og der maa paases, at Føllet ikke drikker saa meget Vand, at det bliver „vommet“.

Megen Mælk menes at være farlig for Benenes Kvalitet og Tørhed, men et Kvantum som ovennævnte vil det i Regelen være formaalstjenligt at give hele Efteraaret og Vinteren igennem, ja ogsaa den paafølgende Vinter er en Spand Mælk daglig et udmærket Middel til at holde Plaggen i Kondition, ligesom det til enhver Tid med Fordel kan anvendes til en Plag, det kniber med at faa i ordentligt Huld. I øvrigt maa Ernæringen under hele Opvæksten være jævn og rigelig, navnlig det første Aar maa der ikke spares paa Havren. Væksten er overordentlig stærk i den unge Alder, og Kravet til Ernæringen derfor stort. Hesten opnaar 60—70 pCt. af sin fulde Legemsvægt i dens første Leveaar, 5—8 Pd. Havre daglig den 1ste Vinter foruden Hø, lidt Rodfrugter og Mælken er ofte nødvendigt; senere behøves i Regelen intet Paalæg af Kraftfoderet, men derimod et større Kvantum Roer, Hø og Halm. Mange jyske Plagge faar 15—20 Pd. Kaalroer daglig, og det er utvivlsomt et udmærket Foder. Føl og Plagge bør absolut fodres med helt Foder og have deres bestemte Kvantum Kraftfoder rent i Krybben. Der er ingen Grund til at skære i Hakkelse til dem, de har god Tid til Maaltiderne, og det er ligefrem en Fordel at give dem Tidsfordriv. I øvrigt maa Ernæringen naturligvis rettes efter Føllets og Plaggens Huld. Opdrættet maa aldrig blive „afrakket“, men det skal heller ikke fedes. Føllet maa gerne beholde „Pattéflæsket“ Efteraaret over, men ellers vil et Huld, som lige netop gør det umuligt at skelne Ribbenene, være passende. Overfor Avlsdyr kan en ekstra stærk Fodring være nødvendig for at opnaa tidlig Udvikling, men denne saakaldte „Drivning“ maa forenes med saa megen Motion i frisk Luft, at Foderstanden holdes nogenlunde inden for Grænserne af „Voksehuld“.

Det er af største Betydning at baade Føl og Plagge faar megen

Bevægelse. Det styrker hele Konstitutionen, giver en mere arbejdsdygtig Hest, forebygger ofte uheldige Benstillinger og hjælper til at undgaa Unoder, som de unge Dyr let lærer, naar de stadig staar bundet i en Baas.

Om Sommeren, naar Føl og Plagge er paa Græs, faar de som Regel al fornøden Bevægelse. Føllet kan til Tider faa rigeligt nok deraf ved at følge Moderen i Markarbejde; det er næppe heldigt at lade det gaa der mer end højst den halve Dag, da det ofte gaar sig selv mere træt og dvask end ønskeligt. Men om Vinteren syndes der meget mod de unge Dyrs Trang til Bevægelse. Det bør være en Regel, omtrent uden Undtagelse, at de hver Dag er en Omgang ude i det fri. Det bedste er, om de, naar Vejret ellers er nogenlunde, har Døren aaben med fri Adgang til en Tumleplads, og naar de er inde, bør de gaa løse i et Hus, naturligvis med Gødning eller andet blødt Materiale at gaa paa. Naar Plaggen staar i en Baas, skraber den gerne Strøelsen ned og er yderligere tilbøjelig til at vælge sig en bestemt mer eller mindre uregelmæssig Maade at staa paa, ja vælger ofte et Par bestemte Brosten at sætte Forbenene paa, og det kan blive meget skæbnesvangert for Benstillingen. Alene det at give Plaggen Adgang til megen Bevægelse er imidlertid ikke nok, hvis der skal opnaas at faa den værdifuldest mulige Hest Da maa Plaggen tvinges til at anstrenge sig noget og til en vis Grad *lære* de Gangarter, den faar mest Brug for. Allermest nødvendigt var det maaske at opøve Plaggen i Skridtgang, enten ved at spadsere lange Ture med den eller ogsaa binde den til en adstadig Hest ved Markarbejde. Dels er Skridtgang i sig selv en meget betydningsfuld Gangart og dels medfører den ogsaa i Reglen en god Travbevægelse. Nogen systematisk Træning er det imidlertid vanskeligt at gennemføre under vore alm. Opdrætningsforhold, men for de lettere Hestes Vedkommende bør der i hvert Fald ofres nogen Tid paa at øve Plaggen i Bevægelser og Holdning. Det kan gøres noget ved hyppig Mønstring ved Haanden, men forudsat fornøden Indsigt er det lettere at udføre ved Longering. Linen maa være temmelig lang, og der maa longeres skiftevis til højre og venstre, ellers kan det muligvis give svingende Bevægelse. Fornuftig Longering med engelsk Optøjle og eventuelt med spansk Rytter som yderligere Hjælpemiddel, er udmærket Motion og kan i høj Grad forbedre en Hests Manerer og Holdning. Naar Plaggen er stærk nok, eller hvor det gælder en yngre

voksen Hest, kan en halv Times daglig Ridning paa blød Bund have meget gunstig Indflydelse paa Bevægelsen. Men de her nævnte, ret anstrengende Øvelser maa ikke være helt Lejlighedsarbejder. Kan det ikke gennemføres hver Dag af Aaret, og det er vel næsten alle Vegne umuligt, saa maa der vælges nogle Perioder paa 2—3 Uger, hvor det gøres dagligt. At tage en Plag ud hver Søndag og give den en voldsom Omgang for hele Ugen, maa absolut fraraades. Ridning af Plagge skal altid udføres med største Forsigtighed, da det kan skade baade Ryg og Forben. Saa snart Plaggen er saa udviklet, at det ikke generer den at trække et let Markredskab, giver det en glimrende Motion at lade den gaa for et saadant nogle Timer daglig. Over for en Fejl som stejle Koder, vil det tilmed være et godt Middel. Den maa dog ikke anstrenges for meget, og den maa helst trække i Stavtøj eller Kumpte, for at dens Holdning ikke skal lide under Bringeselens Tryk. Til Plagge af svær Race vil i det hele taget en tidlig, men lempelig Brug til Markarbejde være baade god Motion og tilstrækkelig Træning.

Føllet maa ogsaa have en god *Opdragelse*. Kræfter i og for sig har ingen Værdi hos Hesten, saa lidt som andre Steder, naar de ikke kan bøjes til en nyttig Anvendelse. Hesten maa være anvendelig — skikkelig og paalidelig. Denne Opdragelse skal helst foregaa under hele Opdrætningstiden. Man skal tidligt give sig af med Føllet, gøre det tillidsfuldt, saa man kan komme til det, og man skal tidligt straffe begyndende Unoder. Det er klogt at vænne Føllet til at lade Benene berøre og holde op, især hvis det ligger til Slægten at være genstridig ved Skoning. Selv om Plaggen skal gaa løs under Opvæksten, vil det være fornuftigt allerede første Sommer at give Føllet Grime paa og engang paa Efteraaret lade det staa bundet en kortere Tid for at faa det nærmere under Behandling og se, hvor vanskeligt det er af Temperament. Som Regel vil en Behandling „med det Gode“ føre til Maalet, men ellers maa Føllet overbevises om, at det er den lille, saa det taber Lysten til yderligere Modstand. En Del vanskeligere bliver Forholdet, hvis Plaggen omtrent helt har skøttet sig selv, indtil den skal i Tøj. Da gælder det at optræde baade besindigt og hurtigt. Det første Forsøg paa at give den Grime paa maa nødig mislykkes, og den maa efterhaanden ved Venlighed og Bestemthed bringes til at underkaste sig ubetinget. Skal den straffes, maa det ske hurtigt og haardt, men aldrig raat eller i Vrede og altid saaledes, at Hesten

forstaar, det kom som en Følge af, hvad den gjorde. Ved Longering og Mønstring, ja ved al den daglige Behandling som Vanding, Fodring, Strigling o. s. v. gælder det om at lade Plaggen forstaa, at man ikke alene er dens Hersker, men ogsaa dens gode Ven og Beskytter. Og hvad enten man klapper Plaggen og maaske giver den Belønning i Form af Sukker eller Havre, eller man straffer den med Pisken, saa maa man tale til den. Derved vil den hurtig lære at høre paa Stemmen, om det, den er ved at gøre, er galt eller rigtigt, og enhver Tiltale vil være den en Opmuntring eller et Forbud. Under alle Omstændigheder maa man kunne bedømme, om Vanskelighederne med Plaggen skyldes dennes Frygtsomhed, eller det er en Slags bevidst Modstand. I første Tilfælde — og det vil være langt det hyppigste hos Hopper og Vallakker — er det Beroligelse, der mangler, og Straf vilde gøre ondt værre. I det hele taget maa den Mand, der betroes en Plag til Opdragelse, helst selv være i Besiddelse af nogen Opdragelse og Udvikling og tillige have en Del Interesse for Heste, saa han kan handle med Overlæg og Forstaaelse. Unge Mennesker med særlig stor Interesse for, ja næsten Kærlighed til Heste, vil ogsaa mer eller mindre ubevidst i Reglen behandle Hestene fornuftigt. Men umodne og ret uopdragne Mennesker, som ikke holder af Heste, burde aldrig overlades en Hest til Brug eller Pleje og allermindst en Plag til Opdragelse.

Hudpleje kan under gode Opdrætningsforhold indskrænkes til et rent Minimum. Det groveste Snavs maa helst fjernes, og der skal være et tørt Natteleje, men forøvrigt tager Plaggen mindre Skade af at gaa noget beskidt i et frisk Rum end ved at staa fint pudset i en varm Stald. Det er betydelig vigtigere at give en god *Hovpleje.*

Slægtsoversigt. A I.

	1ste Led	Født	Stbg	2det Led	Født	Stbg	3die Led	Født	Stbg	4de Led	Født	Stbg.	5te Led	Født	Stbg	6te Led	Født	Stbg	7de Led	Født	Stbg.	8de Led	Født	Stbg	9de Led	Født	Stbg.
Bay Bockingham, Yorkshirerace, f. England 1843 Stb XIV										*Grantorp 2*	71	294															
													Todbjerg 2	76	351	*Cimber*	83	456									
																Jokum Todbjerg	—	474	Castor	92	782						
																			Egebækssande	96	957						
	Baldur	1848	XLIV	Morsø Hingsten	59	173	**Grantorp**	64	215	**Todbjerg**	71	296	Lisbjerg	80	528												
													Unge Todbjerg	83	471												
													Lystrup	85	508	*Todbjerg Lystrup*	92	866	Helgesen	96	933						
																Cimber	—	808	Nobel	98	1028						
										Onsild Gr.	73	319	*Overvad*	86	548	*Himmerbo*	91	755									
																Smorup	93	821	Alf	99	1072	Fyrig	03	1190			
Oppenheim, f. i England 1850 Stbg LXII							Svend Stærke	81	399																		
							Frode	83	451																		
	Benzon-Hingsten	1864	LXVII	**Elkjær**	68	263	Jyden	84	503																		
										Resdal Lyngaa	92	771															
							Lyngaa	86	560	*Mikkel Lyngaa*		865															
										Struer Lyngaa	92	783	*Rex*	97	982												
										Aage Lyngaa	93	823	Aage Munk		981												
																Vald Fremskridt	92										
													Vald. Engebjerg IV	89	669	Vald Nim	94	838	Defence	98	1009	*Egeplanke*	03	1195			
																Vald Korsgaard	95	892				*Aldrup Korsgaard*	03	1207			
																Nordmandskjær		891	*Horse Korsgaard*	98	1047	Horse Aldrup		1201			
										Valdemar Engebjerg	83	449	Vald Atterdag	90	703							Bjørn	02	1157	Aldrup Korsgd II	08	
													Vald Enslev	92	777	*Massa*	98	1005									
							Valdemar II	76	350				*Vald. Lindbjerg*	—	774												
													Vald Dalgas	93	827												
										Vald. Langholt	84	477	*Vald. Voergaard*	97	992				*Ørskov M.*	97	980	*Egmund*	02	1154			
																			Aldrup M. II	—	989						
																			Tebstrup M	—	993						
																			Oluf M		1063						
																			Drost	98	996	*Atlas*	01	1123			
																			Prins af Jylland		1000	Prins af Djursland	08				
																						Kran	03	1200	Kran II	07	1346
																			Holbæk M	—	1015	Prins Overvad	04	1226			
																			Bernhard M	98	1094	Gutten	07	1347			
	Elgaards Hingst i Saften																		*Løsning M*	99	1046	*Amlet.*	02	1166	Fynbo	06	1310
																						Karmark Høvding	05	1263			
		1864	LXVIII	**Gl. Valdemar** i Toustrup	70	280	**Valdemar II,** Lemvig	79	382	**Gl. Munkedal**	83	445	**Munkedal II**	87	585	**Aldrup M**	93	839	**Høvding**		1055	*Aldrup Høvding*		1264			
																			Hads Herreds M.		1049	Skipper Clement	06	1296			
																			Klakring M.		1039	Høvding II.	08				
																			Tamdrup M	00	1096	Langholt Høvding	08				
																			Jens	—	1098	Grumstrupgd H	03		Sydfyns Høvding	07	1352
																			Søren M	—	1102	Haakon	—	1286	Karmark Haakon	—	1332
																			Aldrup Finsen	02	1170						
																			Frem Munkedal	01	1127	Vendelbo	05	1275			
																			Fyn M	03	1210						
																			Vagn		1208						
																			Aldrup Vestfyn	07	1351						
																			Tolstrup M	00	1103						
																Hollerup M	95	900	*Leif*	02	1159	Børglum Bisp	05	1262			
																						Fogden	08				
																Asa Tor	—	904									
																Munkedal III	98	1014	Dan M	03	1212						
													Ramsing M.	88	F St 184	Bryde M.	94	885									
													Bismark M	89	679	Vilslev M	96	927									
																Darum M	99	1038									
																Blicher M.	93	846									
													Stanley M.	—	670	Garibaldi M	95	990	Strand M	02	1155	Levi	07	1348			
																Edison M	96	964	*Struer M*	01	1132	Hurup M	05	1292			
													Kellerup M.	91	748	Taastrup M	98	1017									
													Dølbygaard M.	95	894	*Kjærgaard M*	99	1042									
													Skive M	—	919	Lidstrup M	00	1117									
										Ole Valdemar	88	711	Valdemar Flintrup	96	965												
							Unge Valdemar	81	399 b	Vald Sorring	91	762	Valdemar Staby	98	1029												
										Vald. Mollerup	92	778	Halfdan	96	929												
													Negus	95	902	*Greensten Høvding*	00	1091	Korsgaard	04	1222						
													Ersted Trymer	—	944												
										Trymer	88	603	Mont		918												
													Malm	96	928												
							Thorvald	81	400				*Spadille*	—	920	Trymer Langholt	02	1169	Trymer Halby	08							
										Thorvald II	90	695															
										Prins	93	803															
													Aalykke Munkedal	99	1058												
							Store From	83	453	*Vald. Aaby*	87	577	Vald Søndergaard	92	769												
													Vald Uffe	97	975												
							Vald Glentholm	85	521																		
										Toke	80	386															
										Essenbæk II	80	387															
				Ginnerup	70	278	**Essenbæk**	76	348	Simon	84	492															
										Ulrik		486															
										Sorthen	87	584															
										Horsa	83	448															
	Oppenheim II (Falsterhesten)	1867	LXX	Skjødts Hingst i Skovby	71		Skejby	75	342	Skejby II	87	599															
							Sjelden	80																			
				Vaabensted	75		Foltam	81																			
							Baldur	82																			
				Sixtus	78		Albertus	83																			
Claus Agersnap, f. 1867 Stbg 251	*Esbjerg*	1872	317	Esbjerg II	77	362	Claus Skovlund	83	472																		
				Tandholm	80	489																					
	Agersnap	1875	344	Valdemar Lindholm	80	409																					
				Agersnap II	82	F St 106																					
				Jensgaard	85	524	Bruno	89	671																		
				Bjarke	85	512																					
				Holger Danske	86	564	Holger Spettrup	92	813																		
							Holger Fuglris	94	880																		
	Ølgod	1879	378	*Niels Ebbesen*	88	616																					
				Samson		609																					
				Uffe Ølgod	90	685	Fulton	96	935																		
				Lykkekvist	95	887																					
				Hofman Ølgod	—	898																					
Claus Buus, f. 1858 Stb. 168	Havreholm	1874	325	Bisgaard	81	398																					
	Buus	1876	346	*Dan*	82	434	Robert	90	700	Robert Lunderup	95	1022	Lunderup	00	1080												
										Robert II	97	988															
	Cimber	1866	232							Robert III	98	1030															
Gl Vandel-Hingst, f. 1851 i Thy Stbg 102	Gl Nandruphingst	1860																									
	Vestrupgaardhingsten	1863	203	**Poukjærgaard**	81	394	*Henning*	86	562	*Hesselgaard*	96	931															
										Brøsig	98	1001															
							Toftegaard	91	747																		

Slægtsoversigt. B I.

Merkur II., f. 1834	Augustus f. 1854	Kulsvieren 9., f. 1860.	Regulus 1., f. 1865	*Regulus II* f. 1871 d. 1896 Stbg. 214
Augusta, f. 1847 ved Zampa XX				
Gjerdruphingsten, f. 1833	Herselia 2., f. 1852			
Pallas, f. 1846 v. Zampa XX				
Robin Hood	Black-Comet f. 1833	Jutta 2 XX, f. 1851		
Cindarella				
Zampa, f. 1831	Estrith, f. 1847			
Jutta 1., f. 1838				
Ravnen 8., f. 1817	Morian II., f. 1833	Ullerødhingsten, f. 1840	Datter af	
K. Kors med Kladruberblod, f. 1823				
	En Odsherredhoppe			
		Hoppe med Frederiksborgblod		

	1ste Led	Født	Stbg	2det Led	Født	Stbg.	3die Led	Født	Stbg	4de Led	Født	Stbg
	Palander	84										
	Alexander	87	444*									
				Bannerhøj	92	217	Bannerhøj Præstø	98	571	Svend	03	162
							Frode Ringsted	00	598	Amandus	04	
Regulus II f. 1871 d. 1896 Stbg. 214	*Regulus III*	87	443*	*Regulus Frode*	94	301	Regulus Frode II	99	696			
							Regulus Lystrup	02	697			
							Regulus Bruno	04	139			
				Cleveland	95	402	Frode Bannerhøj					
				Frode	94	406	Pegasus Frode	01	699			
				Regulus Sleipner	95	477	Odin	01	859			
							Slejpner Ringsted	01	700			
	Heimdal	89					Regulus Traver	98	496			
							Regulus Hamlet	99	592			
				Regulus Kulsvier	94							
							Regulus Viebjerg	00	602	Rival	05	
										Regulus Gjørløse	05	
	Russi	90	216									

	Zarif. Original Araber, f. 1840	Zarif, f. 1854	Robin, f. 1861	**Hamlet** f. 1869 d. 1891 Stbg. 211
Amurath	Hassa 2, Araber			
Hassa				
Robini XX, f. 1821	Pascha, f. 1838	Robini, f. 1852		
D. Fane, f. 1821				
Bæveren 6., f. 1821	Sabina, f. 1833			
A. Takker, f. 1817				
Bæveren 8., f. 1835	Bæveren 1, f. 1843	Ypsilanti, f. 1852	Rosabella, f. 1856 paa Løvenborg	
Rød Hoppe, Frederiksborg Stutteri				
Tournament XX, f. 1833	Rød Hoppe Løvenborg			
Stutterihoppe				
Logic, f. 1820	Zampa XX, f. 1831	Dobra f. 1847		
Casarara				
Romolus 2., f. 1824	Herselia, f. 1831			
C. Takker, f. 1823				

	1ste Led	Født	Stbg	2det Led	Født	Stbg.	3die Led	Født	Stbg	4de Led	Født	Stbg
	Circas	77	78*									
				Robin Hood	86	6						
	Nordenskjold	81	-	Amurath	89	?						
				Bæveren	?	?	Hørup	91	355	Aref	00	648
				Hjalmar	84							
				Klubien	88	127						
	Slejpner	78	213	Slejpner II	89	178	Slejpner III	00	686			
				Osman	87	179						
				Stanley	87	181						
	Sir	80	118*									
				Ypsilanti	86	358*	*Ypsilanti III*	98	399			
							Lynge	93	306			
	Robinus	81	216*	Saladin	91	377						
				Nordstrand	90	11	Thor Lundby	96	407			
	Frederiksborg II	83	53*	Harry	?		Frederiksborg III	91	403			
	Aurelius	83	221*	Sageby	90	5	Fux	98	501			
	Bruno	85	347*									
	Frejfax	86	1									
	Unge Hamlet	87	1	Vaillant	92	220						
Hamlet f. 1869 d. 1891 Stbg. 211				Rubin Slangerup	94	308	Rubin Grønstrup	03				
							Unge Zarif	99	595	*Guldfuks*	05	1
				Zarif III	95	395	Zarif Kalby	02	712			
							Zarif Præstø	04	157			
				Abdul	95	400						
				Z. Gyldenstjern	96	408						
				Z. Mølleris	98	494	Z. Grønhøj	02	710			
				Sigurd Zarif	97	497						
							Frem	02	707			
				Zarif Sigurd	98	498	Osman	03	136			
							Prins	04	137			
				Vigand	95	502						
	Zarif	89	3	Z. Møllegaard	97	503	Z. Prøvegaard	01	702			
				Z. Bjørnshøj	97	588	Z. Stjern	02	711			
				Slejpner Zarif	98	589						
				Salladin Damsmosegaard	98	590						
				Z. Stagetorn	99	593						
				Z. Garbogaard	00	597						
				Cerberus Zarif	00	600	Gyldenstjerne	06				
				Z. Bornholm	00	664	Nogi	06				
				Z. Toftegaard	01	698						
				Z. Stolpager	01	701						
				Z. Bannerhøj	02							
				Z. Haslev	03							
	Næstelsø	90	13	Unge Næstelsø	98	495						

Guldborgland, f. 1858	Sigurd, f. 1863	Kulsvieren, f. 1873	Skjold, f. 1877	**Pegasus** f. 1882 d. 1896 Stbg. 212
Datter af Villinrødhingsten, f. 1851				
Kulsvieren 9, f. 1860	Datter af			
Datter af Lillehagelsehingsten, f. 1850				
Frederiksborg I, f. 1849	Gl. Nejede, f. 1858	Datter af		
Datter af Ullerødhingsten				
Ullerødhingsten, f. 1840	Datter af			
Viggo I, f. 1828	Merkur II, f. 1834	Frode, f. 1855	Datter af	
Q. Fane, f. 1821				
Ullerødhingsten, f. 1840	Datter af			
		Brun Hoppe af noget forædlet Præg, indf. f. Jyll.		

	1ste Led	Født	Stbg	2det Led	Født	Stbg.	3die Led	Født	Stbg	4de Led	Født	Stbg
	Skjoldvanger	87	7									
	Vigas	88	8									
	Rødmig	89	9	Robinus Tystofte	99	596						
	Osman	89	14				Fram Svanholm	04	145			
				Fram	95	394	Pascha Fram	01	703			
				Aly Pascha	95	404						
				Unge Pascha	97	493						
	Pascha	89	15	Unge Pascha	99	591	Hamlet II	02				
				Pegasus III	00	601						
				Rubin Pascha	02	708						
				Sorte Hamlet	?		Hamlet II	02	715			
Pegasus f. 1882 d. 1896 Stbg. 212	Pegasus II	87	16									
				Hermod II	96	475						
	Hermod	90	177	Krusmann	95	570						
				Pegasus Slejpner	99	858						
				Hermod Bornholm	01	860						
	Ornebjerg	88	222									
	Thor	92	223	Thor II	96	405						
	Sigurd	92	224									
	Vizir	92	274	Lucifer	96	464						
				Stambul	97	500						
	Augustus	94	305									
	Pegasus Bannerhøj	94	303	Kasper	04							
	Salus	94	307									
	Bruno	95	396	Pegasus Libhv	01	706						
	Primus Langkjær	95	398									
	Robin Snesere	95	401									
	Brigant	96	409									
	Unge Pegasus	95	476									
	Oswald	?		Pegasus Bjeverskov	99	647						

	1ste Led	2det Led	Født	Stbg.	3die Led	Født	Stbg	4de Led	Født	Stbg
Zampa XX, f. 1831 } Frederiksborg I, f. 1849..	Guldborgland, f. 1858 s. o. l.				Lindholm	91	218			
	Gl. Nejede, f. 1858	Lejre	76	215	Balder	89	219	Niels Juel	97	499
					Cerberus	81	125	Hannibal	92	221

* De samvirk. sjællandske Landbl.'s Stbg. over Heste og Malkekvæg

